

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

- ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,
- ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
- ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΔΩΝ,

ΑΡΧΑΙΑ γρ/γ
= 27

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

- ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ
- ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΑΕΑ
- ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1972

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
458

ΣΤ

89

ΣΧΒ

Kōfēas Kyprianos

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΣΤ 89 ΣΧΒ

Κυριακού, Κυριάκος
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

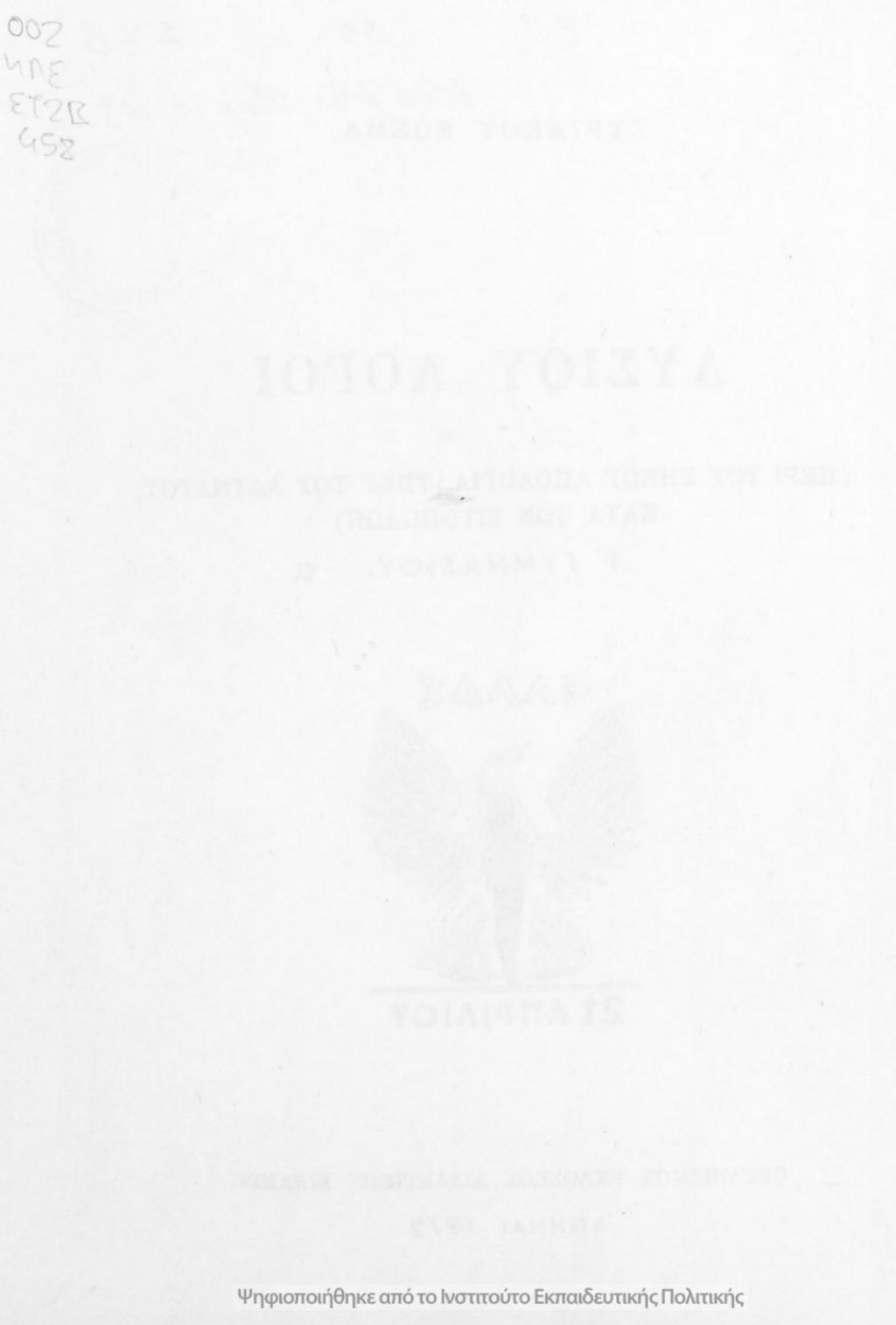
(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ, ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ)

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1972

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΑΡ

ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

O. E. A. B.

πετρ. αριθ. ελσαγ. 2207 σε 1970

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

1. Βίος Λυσίου.

Ο Λυσίας ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τὸ 459 π.Χ. Ο πατέρας του Κέφαλος, ἐπιφανῆς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του πολιτικοῦ Περικλέους ἀφῆκε τὰς Συρακούσας καὶ ἤλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔζησεν ὡς μέτοικος πολλὰ ἔτη, περίπου τριάκοντα, μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ο Λυσίας εἰς ἡλικίαν 15 ἔτῶν ἀπῆλθε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς τοὺς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τισίου, τοῦ γνωστοῦ Συρακοσίου ρήτορος. Ο-τε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ὑπερίσχυσεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενᾶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη πολιτικὴ μερίς, τότε ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας (412 π.Χ.).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας (404 π.Χ.) ὡς πλούσιος ἵστελής*, ἔχων κτήματα, τρεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἔργοστάσιον ἀσπίδων ἐν Πειραιεῖ, ἐν τῷ δποιώ εἰργάζοντο 120 δοῦλοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοί του εἶχον δημοκρατικὰ φρονήματα, ὁ μὲν ἀδελφός του Πολέμαρχος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐνὸς ἐκ τῶν τριάκοντα, ὁ δὲ Λυσίας διέφυγεν εἰς Μέγαρα, ἀφοῦ ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐκ Μεγάρων ὑπεστήριζεν οὗτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας οὕτως ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων του, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους.

* Πᾶς ἵστελής ήτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου — τοῦ ἐτησίου φόρου τῶν 12 δραχμῶν, τὰς δποιας κατέβαλλον οἱ μέτοικοι — καὶ δἴνει ἀντιπροσώπου (προστάτου) δίδιος ὑπερήσπιζε τὰ συμφέροντά του ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ ἀγοράζῃ κτήματα.

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασύβουλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ὡς παράνομος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του ἰσοτελῆς.

‘Ο Λυσίας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 403 παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὡς κατήγορος τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδερφοῦ του· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἶναι ὁ μόνος, τὸν ὅποῖον ὁ Ἱδιος ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἴπεν. Ἔκτοτε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν του, ἡναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ γίνη λογογράφος, ἥτοι νὰ γράψῃ ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ λόγους χάριν ἄλλων, οἱ δοποῖοι ἀνίκανοι ὅντες ν' ἀγορεύουν ἐν δικαστηρίοις ἀπεστήθιζον τοὺς ὑπὸ τοῦ Λυσίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεών των γραφομένους λόγους.

‘Ο Λυσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τὸ 377 π.Χ.

2. Λόγοι Λυσίου.

‘Ο Λυσίας ἔγραψε παρὰ πολλοὺς λόγους, ὑπὲρ τοὺς 230. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων περισσοτέρων· ἐκ τῶν λόγων τούτων οἱ μὲν πλεῖστοι εἶναι δικαιικοὶ (δηλ. ἀπηγγέλθησαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις), οἱ δὲ λοιποὶ συμβουλευτικοὶ, ἀπαγγελθέντες ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, καὶ ἐπιδεικτικοὶ, ἀπαγγελθέντες κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς πανηγύρεις.

**ΜΕΡΟΣ Α'
ΚΕΙΜΕΝΟΝ**

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Ἐὶ σα γω γὴ. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς ἡτο κατάλληλον θίως διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Ἐκτεταμένοι ἐλαιῶνες ἐκάλυπτον τὸ πάλαι — δπως καὶ σήμερον — τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, ἢ δὲ ἀθηναϊκὴν πολιτεία, τῆς ὁποίας ἡ εὐπορία ἐξηρτάτο ὅχι οὐλύγον καὶ ἐκ τῆς ἐλαίας, συμφέρον εἰχε τὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῆς δι' αὐστηρῶν τιμωριῶν. Ὁθεν ἐπὶ ποιηῇ προστίμου ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἴδιοκτήτας κτημάτων τὰ κόπτοντα ἐντὸς ἐντος πρὸς ἰδίαν χρῆσιν περισσοτέρας τῶν δύο ἐλαιῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἵσχε μόνον διὰ τὰς ἴδιωτικὰς ἐλαίας. Ὄλως δημος ἴδιαιτέραν μέριμναν ἐδείκνυεν ἡ πολιτεία περὶ τῶν ἐλαιῶν, αἱ δποῖαι κατήγοντο ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς φυτευθείσης ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐκ τῶν παραφυάδων αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ· αὗται ἐκαλοῦντο μορίαι καὶ ἥσαν ιεραί, ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὡς ἴδιοκτησίαι δὲ τῆς πολιτείας ἐμισθώνοντο αὗται εἰς τοὺς περισσότερα προσφέροντας.

Τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν μορίων εἰχεν δὲ Ἀρειος πάγος. Οὗτος διέταπτε τοὺς ἀρχοντας τὰ ἐπαγχυτνοῦν διὰ τὴν ἔγκαιρον πληρωμὴν τοῦ μισθώματος καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν ιερῶν ἐλαιῶν. Πάντα δὲ βλάπτοντα ἢ καταστρέφοντα μορίαν ἐτιμώρει δὲ Ἀρειος πάγος δι' ἐξορίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Αἱ καταστροφαί, τὰς δποίας ἐπέφεραν ἐν τῇ Ἀττικῇ δὲ πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ αἱ κατόπιν ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῆς χώρας, δὲν ἐφείσθησαν καὶ τῶν ιερῶν ἐλαιῶν. Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται, δτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐλήφθη πολὺ μεγαλυτέρα φροντὶς περὶ τὴν διάσωσιν τῆς ἐλαιοφυτείας. Ἔδω καὶ ἐκεῖ ὑπελείπετο ἀκόμη κεκολοβωμένος κορδὸς ἐλαίας καταστραφείσης διὰ πυρὸς ἢ ἄλλως πως, δστις ὑπῆρχεν ἐλπὶς διὰ τὴν μεγάλην ζωτικότητα τῆς ἐλαίας τὰ γίνη πάλιν καρποφόρος διὰ καταλλήλου ἐπιμελείας. Ὁθεν οἱ τοιοῦτοι κορδοὶ τῶν μορίων περιεβάλλοντο διὰ περιφραγμάτων ξυλίνων (σηκῶν) καὶ ἀπηγορεύθη ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον αὐτῶν χώρου. Ἡ λέξις σηκὼς ἐσήμαινεν ἐν τούτοις καὶ τὸν περιπεφραγμένον κορδόν. Καὶ τῶν σηκῶν τούτων τὴν ἐπίβλεψιν εἰχεν ὡσαύτως δὲ Ἀρειος πάγος καὶ ἐτιμώρει δι'

έξορίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας ἐκεῖνον, ὅστις εὐρίσκετο ἔροχος καταστροφῆς σηκοῦ τυροῦ τὸν δὲ εὐρισκόμενον ἔροχον καλλιεργείας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου ἐτιμώρει διὰ χρηματικῆς ποιῆς.

Διὰ τὴν καταστροφὴν τοιούτου σηκοῦ (δὴ λ. κεκολοβωμέρον κορμοῦ μορίας μετὰ τοῦ περιφράγματος αὐτοῦ) δὲ Νικόμαχος — γεανίας ἀπειρος — κατηγόρησεν εὔπορον τινα Ἀθηναῖον πολίτην. Τὸ πρῶτον ὅμως εἶχε κατηγορήσει αὐτὸν ἐγγράφως διὰ καταστροφὴν μορίας· ἐπειτα δὲ κατανοήσας, ὅτι ἡ κατηγορία αὐτῇ δὲν θὰ ἐτύγχανεν ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν δημοσίων μισθωτῶν, μετέβαλε τὸ περιεχόμενον τῆς κατηγορίας καὶ κατὰ τὴν προφορικὴν διαδικασίαν κατηγόρει τὸν πλούσιον Ἀθηναῖον διὰ καταστροφὴν σηκοῦ. Πρὸς ἀνασκευὴν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει δὲ πλούσιος Ἀθηναῖος τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὅποιον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν δὲ Λυσίας.

‘Η δίκη ἐγένετο ἐνώπιον τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου πάγου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως. Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἴναι ἀκριβῶς γνωστόν· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπηγγέλθη οὗτος τὸ 395 π.Χ.

¹ Πρότερον μέν, ὡς βουλῆ, ἐνόμιζον ἔξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίᾳν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκήτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ', εἰ πως οἷόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἥδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιούτους οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίγνονται καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν.

² Οὕτω δ' ἄπορος ὁ ἄγων μοι καθέστηκεν, ὥστ' ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον ἐλάκαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζειν, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρπούς τῶν μορίων πυνθανόμενοι προσῆσαν· ἐπειδὴ δ' ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὑρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνὶ με σηκόν φασιν ἀφανίζειν, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἔξεῖναι μᾶλλον, ὅ τι ἀν βούλωνται, λέγειν.

³ Καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἥκει, ἃμ' ὑμῖν

τοῖς διαγνωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. "Ομως δὲ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.

"Ην μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέν-⁴ των δ' ἔκεινου τῶν ὄντων, 'Απολλόδωρος δ Μεγαρεὺς δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγεώργει, διλγίφω δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα 'Αντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' 'Αντικλέους εἰρήνης οὕσης ἔωνούμην.

"Ηγοῦμαι τοίνυν, ὃ βουλή, ἔμὸν ἔργον ἀποδεῖξαι, ὡς, 5 ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ' ἐλάχι οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. Νομίζω γὰρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πολλαὶ ἐνῆσαν μορίαι, οὐκ ἀν δικαίως ζημιοῦσθαι· εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἡφανισμέναι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν.

Πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ ἄλλων πολ-⁶ λῶν αἵτιος κακῶν γεγένηται, καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δ' ἐγγὺς ὑπὲρ τῶν τότε τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νῦν δίκην διδοίην; "Αλλως τε καὶ διτὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημευθὲν ἀπρατον ἦν πλεῖν ἢ τρία ἔτη. Οὐ θαυμαστὸν δ' εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέ-⁷ κοπτον, ἐν ὃ οὐδὲ τὰ ἡμέτερον αὐτῶν φυλάττειν ἐδυνάμεθα. 'Επίστασθε δέ, ὃ βουλή, ὅσῳ μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἔκεινῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις καὶ μορίαις ἐλάσαις, ὃν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται καὶ ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται· καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἐτέρων ἐκκο-⁸ φάντων, δίκην λαμβάνειν. Καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἢ που χρὴ τοὺς γ' ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

9 'Αλλὰ γάρ, ὃ βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενημένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἵκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα: ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι,
 10 ἀπεισθωσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθιδώρου ἄρχοντος· δις δύο ἔτη ἐγεώργησεν οὕτε ἴδιαν ἐλάσαν οὕτε μορίαν οὕτε σηκὸν παραλαβών. Τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος οὗτοσὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίχ 'Αντισθένους ἀπελευθέρωφ ἐμίσθωσα, δις τέθνηκε· κἄτα τρία ἔτη ὅμοιώς καὶ Πρωτέας ἐμίσθωσατο. Καί μοι δεῦρ' ἵτε.

Μ & ρ τ υ ρ ες

11 'Επειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ. Φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουνιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. 'Υμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. Καίτοι πῶς ἀν τις φανερώτερον ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; Οὐ γάρ οἶδόν τε, ἂν πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.
 12 'Εγὼ τοίνυν, ὃ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, δσοι με φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἀν εἰκῇ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἡγανάκτουν ἄν, ἡγούμενος μᾶλλον εὐλογεῖσθαι ἢ ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἀν ὑμᾶς βουλοίμην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἡγῆσθέ με σκοπεῖν ἄν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὅ τι κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἥτις ζημία τῷ περιποίησαντι, καὶ τί ἀν λαθών διεπραξάμην καὶ τί ἀν φανερὸς γενόμενος ὑφ' ὑμῶν ἐπασχον. Πάντες γάρ ἀνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἔνεκα ποιοῦσιν· ὕστε καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἥτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσασιν ἐγίγνετο.

Οὗτος μέντοι οὐκ ἀν ἔχοι ἀποδεῖξαι, οὕθ' ὡς ὑπὸ πε-¹⁴
νίας ἡναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὕθ' ὡς τὸ χω-
ρίον μοι διεφθείρετο τοῦ σηκοῦ ὅντος, οὕθ' ὡς ἀμπέλοις ἐμ-
ποδῶν ἦν, οὕθ' ὡς οἰκίας ἐγγύς, οὕθ' ὡς ἐγὼ ἀπειρος τῶν
παρ' ὑμῖν κινδύνων. Ἐγὼ δ', εἰ τι τοιοῦτον ἐπραττον, πολ-
λὰς ἀν καὶ μεγάλας ἐμαυτῷ ζημίας γενομένας ἀποφήναιμι.

"Ος πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἔξεκοπτον τὸν σηκόν, ὥστε¹⁵
περ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέ-
ναι. Καὶ εἰ μὲν αἰσχρὸν ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἵσως ἀν τις
τῶν παριόντων ἡμέλησε· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης ἀλλὰ τῆς
μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον. Πῶς δ' οὐκ ἀν ἦν ἀθλιώτατος¹⁶
ἀνθρώπων ἀπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι
δούλους ἐμελλον ἔξειν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοι-
οῦτον ἔργον συνειδότας; "Ωστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ
ἔξημάρτανον, οὐκ ἀν οἶόν τε ἦν δίκην με παρ' αὐτῶν λαμ-
βάνειν· εὖ γάρ ἀν ἥδειν, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρή-
σασθαι καὶ αὐτοῖς μηνύσασιν ἐλευθέρους γενέσθαι.

"Ετι τοίνυν, εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν φροντί-¹⁷
ζειν, πῶς ἀν ἐτόλμησα τοσούτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάν-
των συνειδότων ἀφανίσαι τὸν σηκὸν βραχέος μὲν κέρδους
ἔνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης τῷ κινδύνῳ τοῖς εἰρ-
γασμένοις ἀπασι τὸ χωρίον ὁμοίως προσῆκον εἶναι σῶν τὸν
σηκόν; Νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς
αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες.

Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην, πῶς ἀν οἶός τ' ἦν¹⁸
πάντας πεῖσαι τοὺς παριόντας ἢ τοὺς γείτονας, οἱ οὐ μόνον
ἀλλήλων ταῦτ' ἴσασιν, ἀ πᾶσιν ὅρᾳν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ
ῶν ἀποκρυπτόμεθα μηδένα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθά-
νονται; Ἐμοὶ τοίνυν τούτων οἱ μὲν φίλοι, οἱ δὲ διάφοροι
περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες.

Οὓς ἔχρην τοῦτον παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον¹⁹

οὕτως τολμηράς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ώς ἐγώ μὲν παρει-
στήκειν, οἱ δ' οἰκέται ἔξετεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ
βοηλάτης ὥχετο ἀπάγων τὰ ξύλα.

- 20 Καίτοι, ὡς Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς
παριόντας μάρτυρας καὶ φανερὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ
μὲν οὐδεμίαν ἀν ἀπολογίαν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μέν σοι
ἔχθρὸς ἦν, ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥσθια ἀν με τετιμωρημένος,
εἰ δὲ τῆς πόλεως ἔνεκα ἔπραττες, οὕτως ἔξελέγξας οὐκ ἀν ἐ-
δόκεις εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ κερδάνειν ἐβούλου, τότ' ἀν
¹ πλεῖστον ἔλαβες· φανεροῦ γάρ ὅντος τοῦ πράγματος οὐδε-
μίαν ἄλλην ἡγούμην ἀν εἶναι μοι σωτηρίαν ἢ σὲ χρήμασι
πεῖσαι. Τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς λόγους
ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι καὶ κατηγορεῖς, ώς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνά-
μεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει σοι μαρτυρεῖν.
22 Καίτοι εἰ εὐθύς μ' ἴδων τὴν μορίαν ἀφανίζοντα τοὺς ἐννέα
ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρέου πάγου,
οὐκ ἀν ἐτέρων ἔδει σοι μαρτύρων οὕτω γάρ ἀν σοι συνήδε-
σαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ διαγιγνώσκειν ἐμελλον περὶ
τοῦ πράγματος.
23 Δεινότατα οὖν πάσχω· οὕτος εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυ-
ρας, τούτοις ἀν ἡξίου πιστεύειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῷ,
ἐμοὶ καὶ ταύτην ζημίαν οἴεται χρῆναι γενέσθαι. Καὶ τούτου
μὲν οὐ θαυμάζω· οὐ γάρ δήπου συκοφαντῶν τοιούτων γε
λόγων ἀπορήσει, ἀπορήσας μαρτύρων ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν
αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν.
24 Ἐπίστασθε γάρ ἐν τῷ τεδίῳ πολλὰς μορίας οὕσας καὶ
πυρκαιὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις, ἃς, εἴπερ ἐπεθύ-
μουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι καὶ
ἐπεργάσασθαι, ὅσῳπερ ἦττον τὸ ἀδίκημα πολλῶν οὔσῶν
ἐμελλε δῆλον ἔσεσθαι.
25 Νῦν δ' οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι ὥσπερ καὶ

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἡγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναι μοι τὸν κίνδυνον. Αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελουμένους μὲν ἐκάστου μηνός, ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἐκαστον ἐνιαυτόν· δὸν οὐδεὶς πώποτ' ἔξημιώσε μ' ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. Καίτοι οὐ θαυμαστὸν δήπου, εἰ τὰς μὲν μι-²⁶ κρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενὸς ἡγούμεναι, καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλάσας, εἰς ἃς ἔξῃν μᾶλλον ἔξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μίαν μορίαν, ἣν οὐχ οἶν τ' ἦν λαθεῖν ἔξορύξαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι;

Πότερον δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὡς βουλή, δημοκρατίας²⁷ οὔσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; Καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἔξῃν ἀδικεῖν ἢ νυνί. Ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτ' ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι.

Πῶς δ' ᾧν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακο-²⁸ νούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐνῷ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἐστι, μιᾶς δὲ ἐλάσας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ δόδος περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἀερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; "Ωστε τίς ἀν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἔχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοι- ούτῳ πράγματι;

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μέν, οἵς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν²⁹ ἄπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαι με μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστῆσαι, τοῦτον δέ, ὃς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἥρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζειν.

- 30 'Εγώ τοίνυν δέομαι ίμῶν μὴ τοὺς τοιούτους λόγους πι-
στοτέρους ἡγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνι-
στε τὰ τοιαῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἔχθρῶν λεγόντων, ἐνθυ-
μουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολι-
τείας. 'Εγώ γάρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἅπαντα προθυμότε-
ρον πεποίηκα, ἵνα ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἡναγκαζόμην, καὶ τριη-
ραρχῶν καὶ εἰσφοράς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τάλλα λη-
τουργῶν οὐδενὸς ἥττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν.
- 32 Καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν ἀλλὰ μὴ προθύμως
οὔτ' ἀν περὶ φυγῆς οὔτ' ἀν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἡγωνιζό-
μην, πλείω δ' ἀν ἐκεκτήμην, οὐδὲν ἀδικῶν οὐδ' ἐπικίνδυνον
ἐμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἃ οὗτός
μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἐμαυτὸν δὲ εἰς κίνδυνον
33 καθίστην. Καίτοι πάντες ἀν δικαιότερον εἴ-
ναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων,
καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι, περὶ ὧν ἅπασα ἡ πόλις μαρτυρεῖ,
μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος κατηγορεῖ.
- 34 Ἐτι τοίνυν, ὡς βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. Μάρ-
τυρας γάρ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων, ὅτι μοι πάντες ἔτι
εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτήμην, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ
χωρίον, καὶ ἔτοιμός είμι, εἰ τινα βούλοιτο, παραδοῦναι βα-
σανίζειν, ἡγούμενος οὕτως ἀν τὸν ἔλεγχον ἴσχυρότατον γε-
35 νέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐμῶν. Οὗτος
δὲ οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν.
Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, εἰ περὶ αὐτῶν μὲν οἱ βασα-
νίζομενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται, περὶ
δὲ τῶν δεσποτῶν, οὓς πεφύκασι κακονούστατοι, μᾶλλον ἀν
ἔλοιντο ἀνέχεσθαι βασανίζομενοι ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι
τῶν παρόντων κακῶν.
- 36 Καὶ μὲν δή, ὡς βουλή, φανερὸν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἰ Νι-
κομάχου ἔξαιτοῦντος τοὺς θεράποντας μὴ παρεδίδουν, ἐδό-

κουν ἀν ἐμαυτῷ συνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν ἐμοῦ παραδιδόν-
τος οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἥθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου
τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ
ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. Περὶ ἐμοῦ μὲν γάρ εἰ ἔλεγον, ἀ οὗτος ³⁷
ἐβούλετο, οὐδ' ἀν ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ
μὴ ὡμολόγουν, οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. "Ωστε πολὺ μᾶλ-
λον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν ἡ ἐμὲ παραδοῦναι προσῆ-
κεν. 'Εγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμην, ἥγούμενος
πρὸς ἐμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ
τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος τάληθη πυθέσθαι.

'Ενθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὃ βουλή, ποτέροις χρή πιστεύειν ³⁸
μᾶλλον, οἵ πολοὶ μεμαρτυρήκασιν ἡ ὃ μηδεὶς τετόλμηκε,
καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον τοῦτον ἀκινδύνως φεύδεσθαι ἡ μετὰ
τοσούτου κινδύνου τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἔργασσασθαι, καὶ πό-
τερον οἴεσθε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοηθεῖν ἡ συκοφαν-
τοῦντα αἵτιάσασθαι.

'Εγὼ μὲν γάρ ἐγνωκέναι ὑμᾶς ἥγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος ³⁹
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεισθεῖς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγω-
νίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀρ-
γύριον παρ' ἐμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. "Οσῳ γάρ οἱ τοιοῦ-
τοί εἰσιν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν κινδύνων, το-
σούτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλιστα. 'Εγὼ δέ, ὃ βουλή, ⁴⁰
οὐκ ἡξίουν, ἀλλ' ἐπειδήπερ με ἡτιάσατο, παρέσχον ἐμαυτὸν
ὅ τι βούλεσθε χρησθαι, καὶ τούτου ἔνεκα τοῦ κινδύνου οὐ-
δενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγην, οἱ ἐμὲ ἥδιον κακῶς λέγου-
σιν ἡ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι, καὶ φανερῶς μὲν οὐδεὶς πώπο-
τε ἐμὲ αὐτῶν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιούτους δὲ
ἐπιπέμπουσί μοι, οἵς ὑμεῖς οὐκ ἀν δικαίως πιστεύοιτε.

Πάντων γάρ ἀθλιώτατος ἀν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως ⁴¹
καταστήσομαι, ἀπαις μὲν ὅν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου
γενομένου, μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς οὕσης, πατρίδος δὲ

τοιαύτης ἐπ' αἰσχύσταις στερηθεὶς αἰτίαις, πολλὰς μὲν ναυ-
μαχίας ὑπέρ αὐτῆς νεναυμαχηκώς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχη-
μένος, κόσμιον δ' ἔμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρ-
χίᾳ παρασχών.

- 42 'Αλλὰ γάρ, ὃ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἴδ', ὅ τι
δεῖ λέγειν· ἀπέδειξα δ' ὑμῖν, ώς οὐκ ἐνῇην σηκός ἐν τῷ χω-
ρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεσχόμην καὶ τεκμήρια. "Α χρὴ μεμνη-
μένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἀξιοῦν παρὰ
τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἔνεκα, ἐξὸν ἐπ' αὐτοφώρω ἐλέγξαι,
43 τοσούτῳ χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν με κατέστησεν ἄγῶνα,
καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πι-
στὸς γενέσθαι, ἐξὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδεῖ-
ξαι, καὶ ἐμοῦ ἀπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι
παραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἥθελεν.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Εἰσαγωγή. Τὸ πάλαι ἐν Ἀθῆναις δὲν ὑπῆρχον οὕτε πτωχοκομεῖα οὕτε νοσοκομεῖα οὕτε τὰ ἄλλα σήμερον πολυάριθμα εὐεργετικὰ ἴδρυματα· ὡς ἐκ τούτον οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ψηφίσει διὰ νόμου νὰ παρέχουν χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα ἀδέντρον πολίτην τοιοῦτος δὴ τοῦ δὲ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μηνῶν (= 300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτῆσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, τὸ δρόποιον ἐλάμβανεν ἕκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον δῆμος τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο καθ' ἕκαστην εἰς δροῦλὸς (= $\frac{1}{6}$ τῆς δραχμῆς). Ἀλλὰ πρὸς ληψὺν τοῦ βοηθήματος τούτου ὥφειλε πᾶς θεωρῶν ἔαντὸν ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους αἰτησιν βοηθείας εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἢ δοιάς ἀδυνάτους, ἐξήταξε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἀξιοί τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλὰ καταχρήσεις, ἐπετρέπετο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ εἰσαγωγὴ εἴλη (= καταγγείλῃ) τὸν αἰτοῦντα τὸ βοήθημα ὡς ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγείλιαν τούς, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἡ βουλὴ ἀπεφάσιε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὸν τοῦ βοηθήματος ἀδύνατος ὥφειλε νὰ ὑποβάλλεται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς ἕκαστοτε γένεας βουλῆς.

Καὶ δὲ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῆ πολλάκις ὡς τοιοῦτος καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολιτείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν τωρινὴν δῆμος δοκιμαστὴν κατήγγειλέ τις αὐτὸν διατενόμενος 1) δτὶ οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἰναι ἵκανὸς σωματικῶς καὶ εὔπορος, καὶ 2) δτὶ οὗτος λόγω τῆς κακῆς τούς διαγωγῆς εἰναι ἀνάξιος ἐπικονυμίας. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων δὲ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν δρόποιον χάριν αὐτοῦ ἔγραφεν δὲ Λυσίας. Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μετὰ τὸ 403 π.Χ.

- 1 Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὃ βουλή, τῷ κατηγόρῳ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. Πρότερον γάρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἣς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. Καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδεῖξαι φευδόμενον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γάρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνον.
- 2 Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἀν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; Οὐ γάρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἔσαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γάρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε 3 ἐχθρῷ πώποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. "Ηδη τοίνυν, ὃ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορῇ τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης. Καὶ γάρ οἷμαι δεῖν, ὃ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἴασθαι. Εἰ γάρ ἔξ ἴσου τῇ συμφορῇ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
- 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὃν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἀν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. Φησὶ γάρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γάρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ 5 ἀνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. Καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εύπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.
- 6 Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εύπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἔμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γιγνώσκειν· ὅμως δὲ καγὼ διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γάρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασκη πέπαυμαι τρέ-

φων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὕπω εἰσίν, οἵ με θερα-
πεύσουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὥφελεῖν,
ἥν αὐτὸς μὲν ἥδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐ-
τὴν οὕπω δύναμαι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν
ἄλλη πλὴν ταύτης, ἥν ἀν ἀφέλησθε με, κινδυνεύσαιμ' ἀν ὑπὸ
τῆς δυσχερεστάτη γενέσθαι τύχη.

Μή τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὡς βουλή, σῷσαι με δικαίως, ⁷
ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδέ, ἢ νεωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ
ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλη-
σθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεγ-
μονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς
ἔχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξησθε· μηδ' ἐμὲ τολμή-
σαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὅμοίως ἐμοὶ διακειμέ-
νους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. Καὶ γάρ ἀν ἀτοπὸν εἴη, ὡς βουλή, ⁸
εἰ, ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαινούμην λαμ-
βάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νό-
σοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τοῦτ'
ἀφαιρεθείην.

Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος δικαίγο- ⁹
ρος ἀν ἐπιδεῖξαι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. Εἰ γάρ ἐγὼ
κατασταθεὶς χορηγὸς τραγῳδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς
ἀντίδοσιν, δεκάκις ἀν ἔλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι
ἄπαξ. Καὶ πῶς οὐ δεινόν ἔστι νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ
πολλὴν εὔπορίαν ἔξ ἵσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις,
εἰ δέ, ὡς ἐγὼ λέγω, τύχοι τι γενόμενον, ὅμολογεῖν τοιοῦτον
εἶναι με καὶ ἔτι πονηρότερον;

Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἴππικῆς, ἡς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι ¹⁰
πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθείς, οὐ
πολὺς δι λόγος. Ἐγὼ γάρ ἥγοῦμαι, ὡς βουλή, πάντας τοὺς
ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν,
ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριοῦνται τὸ συμβεβηκός πάθος.

“Ων εἰς ἐγώ, καὶ περιπεπτωκώς τοιαύτη συμφορᾶς ταύτην ἐμαυτῷ ῥαστώνην ἔξηνδρον εἰς τὰς ὄδους τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.

- 11 “Ο δὲ μέγιστον, ὃ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἀλλ’ οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥάδιόν ἔστι μαθεῖν· εἰ γὰρ ἐκεκτήμην οὐσίαν, ἐπ’ ἀστράβης ἀν ωχούμην, ἀλλ’ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νῦν δέ, ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτῆσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.
- 12 Καίτοι πῶς οὐκ ἀτοπόν ἔστιν, ὃ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ’ ἀστράβης ὁχούμενον ἔώρα με, σιωπᾶν (τί γὰρ ἀν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ’ ἐπὶ τοὺς ἡτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός εἰμι; Καὶ ὅτι μὲν δυσοῦν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν δὲλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἔστιν, ὅτι δ’ ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμὶ τῶν δυναμένων; Οἵτις ἐγώ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.
- 13 Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντίᾳ τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσούτους ὄντας εἰς ὅν, ὡς οὐκ εἰμὶ τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὃ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὀβιολὸν ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; Οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι κωλύσουσιν. Ἄλλὰ γὰρ οὕτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην οὕθι οὗτος ὑμῖν, εὖ ποιῶν. ‘Ο μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἥκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος, οἶον ὑμεῖς ὀρᾶτε πάντες· ὑμεῖς δὲ (δ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἔστι) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ώς ίδριστής είμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς 15 διακείμενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὄνομάσειε, μέλλων ἀληθῆ λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσων. Ἐγὼ δ' ὑμᾶς, διὰ βουλής, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἵτε τὸ ἔγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ίδρισταῖς εἶναι καὶ οἵτε οὐ προσήκει. Οὐ γάρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ίδρι- 16 ζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῷ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὅντας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμαις· οὐδὲ τοὺς ἡδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοίαις χρωμένους.

Οἱ μὲν γάρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἔξωνοῦνται τοὺς κιν- 17 δύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγράμμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἔξαμαρτάνουσιν δμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφότεροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς 18 ἔγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουληθῶσιν, ίδριζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ίδριζομένοις ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε ίδριζειν βουλομένοις περιγγε- σθαι τῶν ἀδικουμένων. "Ωστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ίδρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδὲ ὑμᾶς πεῖσαι βουλόμενος, ώς εἰμὶ τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμῳδεῖν βουλόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

"Επι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ώς ἐμὲ πο- 19 νηρούς καὶ πολλούς, οἵ τα μὲν ἔαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σώζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. Τίμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ώς ἐμὲ εἰσιντῶν μᾶλλον ἢ τῶν ώς τοὺς ἄλλους δημιουργούς. "Ἐκαστος 20 γάρ ίδμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἀν τύχη,

καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευα-
σμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς·
ῶστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἔμει εἰσι-
όντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ
δὲ κάκείνων, ἀπάντων Ἀθηναίων ἀπαντες γάρ εἴθισθε προσ-
φοιτῶν καὶ διατρίβειν ἀμουγέπου.

21 'Αλλὰ γάρ οὐδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπο-
λογούμενον πρὸς ἓν ἔκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν
πλείω χρόνον. Εἴ γάρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἰρηκα, τί δεῖ περὶ¹
τῶν φαύλων ὅμοίως τούτῳ σπουδάζειν; 'Εγὼ δ' ὑμῶν, ὡς
βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν,
22 ἥνπερ καὶ πρότερον. Μή οὖν, οὗ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν
ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτοῦ ἀποστε-
ρήσητέ με· μηδ', ἀ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὕτος
εἰς ὧν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. 'Επειδὴ γάρ, ὡς βουλή,
τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις
ἥμιν ἐψηφίσατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἥγουμένη κοινὰς εἶναι
23 τὰς τύχας τοῖς ἀπασι καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. Πῶς
οὖν οὐκ ἀν δειλαιότατος εἴην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ με-
γίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἴην, ἀ δ' ἡ πόλις
ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατή-
γορον ἀφαιρεθείην; Μηδαμῶς, ὡς βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν
ψῆφον.

24 Διὰ τί γάρ ἀν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; Πότερον ὅτι
δι' ἔμει τις εἰς ἀγῶνα πώποτε καταστὰς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν;
'Αλλ' οὐδ' ἀν εἰς ἀποδεῖξειν. 'Αλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμὶ
καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθήμων; 'Αλλ' οὐδ' ἀν αὐτὸς φήσειν,
εἰ μὴ βούλοιτο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὅμοίως.
'Αλλ' ὅτι λίαν ὑβριστὴς καὶ βίαιος; 'Αλλ' οὐ τοιαῦταις ἀφορ-
25 μαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. 'Αλλ' ὅτι
ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολ-

λοὺς τῶν πολιτῶν; Ἐλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθών.

Μὴ τοῖνυν, ὅ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκάς ὁμοίων ὑμῶν 26 τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἀλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὕτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν οὕτε ἀρχὴν ἀρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὁβιοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους. Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν 27 τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν ἔξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Εἰ σα γωγή. Ἡ Ἀττικὴ παρῆγε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα — δπως καὶ σήμερον — ἀφθόνως ἔλαιον, σῦκα καὶ διαφόρους ὄπωρας, ἀλλὰ σίτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκοῦντα διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, δ ὅποιος ὑπερέβαινε τὰς 500.000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων διὰ τοῦτο ἡναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζουν σίτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θράκης καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνυε δὲ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου· οὕτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὰς ἀποθήκας σίτος ἄφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπερχρέωντος ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου, νὰ μεταφέρουν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας, πρᾶγμα τὸ δύσιον ἐπεδίωκον οὗτοι, ὀσάκις ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἐξέπιπτεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν. Ὡσαντως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶνται πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἱ δποῖοι μέτοικοι ὄντες μετήρχοντο τὰ πάντα, διὰ νὰ αἰσχροκερδοῦν, εἶχε λάβει τὰ ἔξῆς μέτρα.

Πρῶτον, κατ' ἔτος ἐξέλεγεν ἰδίους ἀρχοντας, τὸν σιτοπωλαῖον, πέντε διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ πέντε διὰ τὸν Πειραιᾶ, οἱ δποῖοι ἔργον εἰχον νὰ καταγράφουν τὸ ποσὸν τοῦ εἰσκομιζομένου σίτου καὶ νὰ μεριμνοῦν, ὥστε νὰ μὴ πωλῆται δ σίτος, τὰ ἀλευρα καὶ δ ἄρτος εἰς ἀνωτέραν τῆς δομισθείσης τιμήν. Δεύτερον, εἶχε ψηφίσει δύο νόμους, διὰ τῶν δποίων ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποιηῇ θανάτου εἰς τὸν σιτοπώλας α') νὰ ἀγοράζοντο συνεταιρικῶς καὶ εἰς βάρος τῶν σιτεμπόρων σίτον περισσότερον τῶν πεντήκοντα φρομῶν* ἢ μεδίμνων, καὶ β') νὰ κερδίζοντο περισσότερον τοῦ ἐνὸς δβολοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκάστου μεδίμνουν.

Ἄλλ' ἀμφοτέρους τὸν νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταγγελία κατ' αὐτῶν εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων αὐτῆς κατ' ἀρχὰς μὲν ἥθελε νὰ καταδικάσῃ αὐτὸὺς εἰς θάνατον χωρὶς νὰ διεξαχθῇ δίκη, ἀλλ' ἔπειτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινὸς — τοῦ φήτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε

* Ο φρομός ἦτο μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἴσοδυναμοῦν πρὸς ἕτα μέδιμνον (ῆτοι 40 περίπου δκάδας).

τὴν ὑπόθεσιν εἰς τακτικὸν δικαστήριον, τὴν Ἡλιαίαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου, προεδρευομένου ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν, παρουσι- σθεὶς ὁ ἐν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ δικαστήριον βουλευτῆς ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν δποῖον χάριν αὐτοῦ ἔχοντας ὁ Λασίας.

Ο λόγος ἀπηγγέλθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ 386 π.Χ.

Πολλοί μοι προσελγήθασιν, ὃ ἄνδρες δικασταί, θαυ- 1 μάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγόρουν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἥγεῖ- σθε, οὐδὲν ἦττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λό- γους συκοφαντεῖν νομίζετε. "Οθεν οὖν ἡνάγκασμαι κατηγο- ρεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

'Επειδὴ γάρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ 2 αὐτῶν, οὕτως ὀργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. 'Ηγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἔθιζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστὰς εἴπον, ὅτι μοι δοκού- νειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων εἰ μέν εἰ- σιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἦττον ἡμῶν γνώ- σεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.

Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεγείρουν 3 με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἔνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργω ἀπελογησάμην τῶν γὰρ ἀλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστὰς αὐτῶν κατηγόρουν καὶ πᾶσι φα- νερὸν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἔβοήθουν.

'Ηρξάμην μὲν οὖν τούτων ἔνεκα, δεδιώς τὰς αἰτίας αἰ- 4 σχρὸν δ' ἥγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὸν ἀν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἀν βούλησθε, ψηφίσησθε.

- 5 Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἰπὲ σὺ ἐμοί· μέτοικος εἶ; «Ναί». Μετοικεῖς δὲ πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσων, ὅ τι ἂν βούλῃ; «‘Ως πεισόμενος». ”Αλλο τι οὖν ἢ ἀξιοῖς ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ’ οὓς θάνατος ἡ ζημία; «‘Εγώγε». ’Απόκριναι δή μοι, εἰ δύμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὃν δὲ νόμος ἔξεῖναι κελεύει. «‘Εγὼ τῶν ἀρχόντων κελεύοντων συνεπριάμην».
- 6 ’Εὰν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὃ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι νόμος, δις κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἐὰν οἱ ἀρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. ‘Ημεῖς γάρ οὐδὲν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, δις ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.
- 7 Χρῆν μὲν τοίνυν, ὃ ἄνδρες δικασταί, ἵκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν δύμολογεῖ συμπρίασθαι, δὲ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, οὐδεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους δύμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· οὕτως δὲ ίνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.
- 8 ’Επειδὴ γάρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακαλέσαντες τοὺς ἀρχοντας ἡρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέτταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος, “Ανυτος δὲ” ἔλεγεν, ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τούτων οὐπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἥγουμενος συμφέρειν οὐδὲν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιώτατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γάρ αὐτοὺς ὀβιολῷ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον. ‘Ως τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν οὐδὲν “Ανυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ὡς

οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους,
οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μ α ρ τ υ ρ ί α

"Οτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες ¹⁰
συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε· ἡγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα
περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπέρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογή-
σεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γάρ ᾧ εἰσι νόμοι
διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ
πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

'Αλλὰ γάρ, ὃ ἄνδρες δικασταί, οἴομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν ¹¹
τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἐλεήσεσθαι· ἵσως δ' ἔροῦσιν, ὥσπερ καὶ
ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὔνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῖ-
τον, ἵν' ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῦεν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἔρω
καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γάρ ¹²
αὐτούς, εἰπερ ὑμῶν ἔνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς
αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἔως ὃ συνεωνημένος
αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ' ἔνιοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν
δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. Καὶ
τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγ- ¹³
κεῖν δέη, ἣν πάντες εἰσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν,
ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ' οὓς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζη-
μία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εύνοίᾳ φασὶ τῇ
ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τού-
τοις ἥκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. Τάναντία
γάρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει· τότε γάρ πλεῖστα κερ-
δαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον
τὸν σῖτον πωλῶσιν.

Οὕτω δ' ἀσμενοὶ τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, ¹⁴
ώστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ

- λογοποιοῦσιν, ἡ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἡ
ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειλῆφθαι ἡ τὰ ἐμπόρια
κεκλῆσθαι ἡ τὰς σπουδάς μέλλειν ἀπορρηθήσεσθαι· καὶ εἰς
τοῦτ' ἔχθρας ἐληγλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύου-
15 σιν ὑμῖν, ὥσπερ οἱ πολέμιοι. "Οταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγ-
χάνητε δεόμενοι, ἀναρρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πω-
λεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν,
ἐὰν ὁποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ'
ἐνίστε εἰρήνης οὕσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.
- 16 Οὗτοι δὲ πάλι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακο-
νοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὧνίοις ἀπασι
τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ
τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἥδη
παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὅντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε,
ὅτι οὐχ οἶοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καί-
τοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅπότε
καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;
- 17 'Ενθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστιν ἀποψη-
φίσασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ
τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς
εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο,
οὐδεὶς ἀν εἴχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ
ὅποτέροις βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἀν δό-
ξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογοῦντας παρανομεῖν ἀζημίους
18 ἀφήσετε; 'Αναμνήσθητε δέ, ὃ ἄνδρες δικαστάι, ὅτι πολλῶν
ἥδη ἔχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν ἀρνουμένων καὶ μάρτυρας
παρεχομένων θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι
τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους. Καίτοι πῶς ἀν οὐ θαυμαστὸν
εἴη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπι-
θυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνουμένων δίκην λαμβάνειν;
- 19 Καὶ μὲν δή, ὃ ἄνδρες δικαστάι, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανε-

ρὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσονται, ἥντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγουμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀζημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἀδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὅ τι ἀν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὃ ἀνδρες δικασταί, μὴ μόνον 20 τῶν παρεληλυθότων ἔνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἔνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γάρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἔξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἴροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.

Καὶ μὲν δὴ οὐδὲ ἐὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἰκετεύωσι, 21 δικαίως ἀν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἵ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθηκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἵτις ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἰεσθε γνώμην ἔξειν, ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων, οἵ τοῖς εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;

Οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γάρ τῶν ἀλλων τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἀπαντεῖς ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῖτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον·

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

§ 1. ήσυχίαν ἄγω ζῶ ήσύχως. — πράγματα ἐνοχλήσεις, ἀνησυχίαι. — αἰτία κατηγορία. — οἱόν τε (δηλ. ἔστι) εἶναι δυνατόν. — οἱ μὴ γεγονότες ἔκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθῆ, οἱ ἀγέννητοι. — διὰ τοὺς τοιούτους, δηλ. τοὺς συκοφάντας.

§ 2 - 3. ἀπόρος δύσκολος. — ὁ ἀγών ό δικαστικὸς ἀγών, ἡ δίκη. — ἀπογράφομαι κατηγοροῦμαι (ἐγγράφως). — ἐλάαν (= ἐλαίαν), δηλ. μορίαν. — οἱ ἐωνημένοι (τοῦ ὀνοῦματος) ἔκεῖνοι ποὺ εἶχον μισθώσει (παρὰ τῆς πολιτείας). — πυνθανόμενοι ζητοῦντες πληροφορίας (ἀν ἡφάντισα μορίαν) ὡς ὑποκρ. τῆς μτγ.: οἱ συκοφάνται (δηλ. ὁ Νικόμαχος καὶ οἱ παρακινήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν κατηγορίαν). — ἀπελέγχω (τι) ἀνασκευάζω, ἀποδεικνύω τι ψευδές· ἐμοὶ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι ὅτι δι' ἐμὲ αὐτὴ ἡ κατηγορία θὰ ἥτο δυσκολωτάτη πρὸς ἀνασκευήν: ὅτι εἰς ἐμὲ θὰ ἥτο δυσκολώτατον νὰ ἀνασκευάσω αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. — περὶ ὧν οὗτος... = ἄμ' ὑμῖν... ἀκούσαντα περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἥκει ἐνῷ συγχρόνως μὲ σᾶς... ἥκουσα τὴν κατηγορίαν, τὴν δποίαν αὐτὸς (ὁ κατήγορος) μοχθηρῶς ἐπινοήσας ἥλθε καὶ διετύπωσε κατ' ἐμοῦ ἐνώπιόν σας. — διαγιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω. — καὶ περὶ τῆς π. καὶ περὶ τῆς οὔσιας, καθόσον ὁ κατηγορούμενος ἐν περιπτώσει καταδίκης θὰ ἔξωρίζετο καὶ ἡ περιουσία του θὰ ἐδημεύετο· ίδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον. — διδάσκω διαφωτίζω.

§ 4. Πείσανδρος, Ἀθηναῖος, ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Ἀχαρνῶν ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τοῦ κατασταθέντος ἐν Ἀθήναις τὸ 411 πολιτεύματος τῶν τετρακοσίων· μετὰ τὴν κατάλυσιν τούτων κατέφυγεν εἰς τὴν Δεκέλειαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ δι' αὐτὸν ἐδημεύθη ἡ περιουσία του. — χωρίον κτῆμα. — τὰ δντα τὰ ὑπάρχοντα, τὰ κτήματα, ἡ περιουσία. — δωρεάν ὡς δῶρον (διὰ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου, ἐνὸς τῶν τετρακοσίων). — πριάμενος, ἀόρ. α' (ἄστιγμος) μτγ. τοῦ ὀνοῦματος ἀγοράζω. — ἐκμισθῶ τι δίδω κάτι ἐπὶ μισθώματι, μισθώνω κάτι. — εἰρήνης οὔσης, τὸ 404/3.

§ 5. ἐλάα, δηλ. μορία. — τοῦ προτέρου χρόνου (= τῶν ἐν τῷ

προτέρω χρόνω γεγενημένων), γνω. τῆς αἰτίας εἰς τὸ ζημιοῦσθαι· ζημιοῦμαι τιμωροῦμαι.—δι' ἡμᾶς = δι' ἐμὲ ἐξ αἰτίας μου.

§ 6 - 8. ὁ πόλεμος, δηλ. ὁ πελοποννησιακός.—τὰ πόρρω τὰ (ἀγροτικὰ) κτήματα τὰ εύρισκόμενα εἰς ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς Ἀττικῆς.—ὑπὸ Λακεδ., ἐκ τῆς Δεκελείας.—ὑπὸ τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας στρατιωτῶν.—δίκην δίδωμι ὑπέρ τινος τιμωροῦμαι διὰ τι.—ἄλλως τε καὶ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας καὶ : καὶ μάλιστα.—ὅτι, αἰτλγκ.—ἀπρατος ἀπώλητος.—πλεῖν = πλέον.—έξεκοπτον, οἱ ἀνθρωποι ἔκκοπτω ἐκριζώνω.—ἐν φ (δηλ. χρόνῳ) ὅτε.—ὅσῳ καθόσον.—τῶν τ. ἐπιμελεῖσθε, ἴδιον ἔργον τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἥτο νὰ ἐπιθεωροῦν καθ' ἔκαστον μῆνα τὴν κατάστασιν τῶν Ἱερῶν ἐλαιῶν δι' ἐπιμελητῶν, τοὺς ὅποιους ἔξ ἕαυτῶν ἔξέλεγον.—δασὺς κατάφυτος.—ὅντα, ἡ μηχ. κατηγοριμτκ. ἐκ τοῦ ἐπίστασθε.—ἴδιαι ἐλάσαι ἐλαῖαι ἴδιωτικαί, ἀνήκουσαι εἰς ἴδιώτας· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μορίας, αἱ ὅποιαι ἡσαν δημόσιαι.—ἡ γῇ Φιλή γεγένηται ἀπομένει ἡ γῇ ἀπογυμνωμένη (ἀνεύ δένδρων).—τῶν αὐτῶν... κεκτημένων ἐνῷ οἱ αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἴδιοκτῆται.—δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ τινα.—διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καθ' ὅλην (αὐτὴν) τὴν χρονικὴν περίοδον (δηλ. καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ).—ἀφίημι τινα τῆς αἰτίας ἀπαλλάσσω τινὰ τῆς κατηγορίας.—ἢ που βεβαίως.—ἀφ' ὑμῶν ἐκ μέρους σας· νὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἀζημίους γενέσθαι.

§ 9 - 10. ἀλλὰ γάρ ἀλλ' ὅμως.—πρέν... γενέσθαι, τὸ γίγνομαι ἐπὶ χρόνου: παρέρχομαι, περνῶ.—ἀπομισθῶ = ἐκμισθῶ (§ 4).—ἐπι Πυθοδώρου ἄρχ., τὸ 404/3.—τρίτῳ ἔτει... ἐνιαυτὸν = τρίτῳ ἔτει... ἐμισθώσατο καὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν.—μισθοῦμαι τι λαμβάνω κάτι ἐπὶ μισθώματι (: μὲ ἐνοίκιον).—ἔργαζομαι καλλιεργῶ.—δομοίως ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις (δηλ. οὔτε ίδιαν ἐλάσαι οὔτε μορίαν οὕτε σηκὸν παραλαβών).—μοι χάριν ἐμοῦ: παρακαλῶ.—ἴτε, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς παρισταμένους μάρτυρας, οἱ ὅποιοι ἀναβάντες ἐπὶ βάθρου, κειμένου πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος, ἐπιβεβαιοῦν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

§ 11. ἔξηκει παρῆλθεν.—ἐπὶ Σουνιάδου ἄρχ., τὸ 397/6.—δύστερον ἔργαζόμενος ὁ τελευταῖος καλλιεργητής.

§ 12 - 13. ἐν τῷ τέως χρόνῳ μέχρι τοῦδε.—ὅσοι φάσκοιεν = εἴ τινες φάσκοιεν = ὁσάκις τινὲς ἔλεγον.—δεινὸς σώφρων.—ἀκρι-

βής ἀκριβῶς ὑπολογίζων, προνοητικός.—εἰκῇ ἀνευ ὑπολογισμοῦ.—ἀλογίστως ἀπερισκέπτως.—ἡγανάκτουν ἄν, ἐδῶ ὁ πρτκ. μὲ τὸ ἄν δηλοῖ τὸ κατ' ἐπανάληψιν συμβαῖνον εἰς τὸ παρελθόν: ἡγανάκτουν.—εὐλογοῦμαι ἐπαινοῦμαι.—σκοπεῖν ἄν = ὅτι ἐσκόπουν ἄν σκοπῶ ἔξετάζω, ὑπολογίζω.—ὅ τι (ἄν) κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι ποιὸν κέρδος θὰ εἶχεν ἐκεῖνος ποὺ θὰ κατέστρεψε (σηκόν).—περιποιῶ = σώζω διατηρῶ, δὲν καταστρέφω.—τί ἄν διεπραξάμην τί θὰ ἐκέρδιζα.—λαθὼν ἔαν ἔμενα ἀπαρατήρητος, ἔαν δὲν μ' ἔβλεπε κανεῖς.—ὕβρις ὑπεροψία, αὐθάδεια, ἀφοβία.—εἰκός (δηλ. ἔστι), δικαιον, πρέπον εῖναι.—οὔτω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως.—ἀντίδικος, ἐδῶ: κατήγορος.—ἐκ τούτων σύμφωνα μὲ αὐτάς τὰς σκέψεις, μὲ αὐτούς τοὺς ὑπολογισμούς (ποὺ ἀνέφερα προηγούμενως).—ἀποφαίνω ἀποδεικνύω.

§ 14. οὔτος, ὁ κατήγορος.—**ὑπὸ πενίας** διὰ ν' ἀνακουφίσω τὴν πενίαν μου (μὲ τὸ ἀσήμαντον κέρδος ποὺ θὰ μοῦ παρεῖχεν ἡ πώλησις τῶν ξύλων).—τοῦ σηκοῦ **ὄντος** ἔαν ὁ σηκός **ὑπῆρχεν** (ἐν τῷ ιτήματι).—ἀμπέλοις ἐμποδὼν **ἥν** (**ὁ σηκός**) παρημπόδιζεν ὁ σηκός τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κλημάτων.—**οἰκίας ἐγγύς** (**ἥν ὁ σηκός**), ὥστε ν' ἀσχημίζῃ αὐτήν.—**ἀπειρος** (**ἥν**) τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων δὲν ἤξευρα τοὺς κινδύνους ποὺ θὰ διέτρεχα ἐνώπιον τοῦ δικαιοστηρίου σας.—**πολλάς** ἄν..., τὸ ἄν καὶ εἰς τὸ ἀποφήναιμι καὶ εἰς τὸ γενομένιας=ἀποφήναιμι ἄν, ὅτι **πολλαί**... ἐγένοντο ἄν.

§ 15 - 16. μεθ' ἡμέραν ἐν κατηρῷ ἡμέρας.—**ἔξεκοπτον**, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς τοῦ κατηγόρου.—**ῶσπερ οὐ δέον** (αἰτ. ἀπόλ.) ὡσάν νὰ μή ἥτο ἀνάγκη.—**αἰσχρὸν** **ἥν** ἥτο ἐπονείδιστον, ἔφερεν ἐντροπὴν (ώς σημεῖον ἐλαχίστης φιλοκερδείας).—**ἴσως** ἄν τις **ἡμέλησε** τῶν παριόντων **ἴσως** τις δὲν θὰ ἐλάμβανεν **ν'** δψει τοὺς διερχομένους διαβάτας (δηλ. τὰς κατηγορίας τῶν διαβατῶν ὡς ἀσημάντους προκειμένου περὶ αἰσχροῦ μόνον πράγματος).—**ζημία**, ἐδῶ: τιμωρία, ποινή.—**ἀθλιος** δυστυχής.—**σύνοιδά** τι γνωρίζω τι, εἴμαι ἐν γνώσει τινός.—**ἔξημάρτανον**, οἱ δοῦλοι.—**ἐπ'** **ἐκείνοις** **ἥν** εἰς τὴν **ἔξουσίαν** **ἐκείνων** ἥτο.—**τιμωροῦμαι** ἐκδικοῦμαι.—**ἔλευθεροις** γενέσθαι, οἱ δοῦλοι ἐτύγχανον τῆς ἐλευθερίας των, ἐάν μήνυσίς τις παρ' αὐτῶν κατὰ τοῦ κυρίου των ἀπεδεικνύετο ἀληθής.

§ 17. οἰκέτης δοῦλος.—**παρίσταται** μοι μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν

νοῦν.—τοσούτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότων ἐνῷ τόσοι πολοὶ μισθωταὶ ὑπῆρξαν καὶ ὅλοι ἐγνώριζον (ὅτι ἐν τῷ κτήματι ὑπῆρξε σηκός).—προθεσμίας οὐδεμιᾶς οὕσης..., προσδιορίζει αἰτιολογικῶς τό : προσῆκον (αἰτ. ἀπόλυτος) ὁμοίως ἀπασι κτλ. ἐνῷ ὁμοίως ἐνδιεφέροντο ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποι εἶχον καλλιεργήσει τὸ κτήμα, νὰ εἶναι σῶος (νὰ διατηρῆται) ὁ σηκός, διότι οὐδεμία προθεσμία ὑπῆρχε διὰ τὴν δικαστικὴν δίωξιν τῆς πράξεως (διότι δὲν παρεγράφετο αὐτὸ τὸ ἔγκλημα).—ἀπολύτω τινὰ ἀπαλλάσσω τινὰ (ἀπὸ τὴν κατηγορίαν).

§ 18. εἰ... καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην ἐὰν... ἐκανόνιζα καὶ αὐτὰ (ἐλάμβανα δηλ. τὰ μέτρα μου καὶ ὡς πρὸς τοὺς μισθωτάς, συνεννοούμενος μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς καταστροφῆς τοῦ σηκοῦ).—ἀλλήλων, ἐκ τοῦ ταῦτα.—ἀποκρύπτομαι κρύπτω (μέσα μου) ἀπὸ τοὺς ἄλλους.—εἰδέναι, τὸ ἀπρωφ. ἐδῶ δηλοῦ τὸν σκοπόν.—διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὅντες εἶναι ἔχθροι ὡς πρὸς τὰ συμφέροντά μου (καθ' ἔκαστην δηλ. φιλονικοῦ μὲ ἐμὲ διαμφισθῆτοντες τὰ ὅρια ἢ ἄλλο τι τῆς ἰδιοκτησίας μου).

§ 19. οὗτος, ἀντικμ. τοῦ παρασχέσθαι.—τοῦτον, δηλ. τὸν κατήγορον.—οὕτως ἔτσι ἀπερισκέπτως.—τὰ πρέμνα, ἐδῶ=τὸν σηκόν· πρέμνον κυρ. : κορμός, στέλεχος (δένδρου).—ἀνατίθεμαι φορτώνω (ἐδῶ : ἐπὶ τῆς ὑπὸ βοῶν συρομένης ἀμάξης).—ῳχετο, πρτκ. μὲ σημ. ἀρ. τοῦ οἰχομαι ἔχω ἀπέλθει· ὠχετο ἀπάγων τὰ ξύλα ἐπῆρε τὰ ξύλα καὶ ἔφυγε.

§ 20 - 22. τότε, ὅτε δηλ. ἐγίνετο τὸ ἔγκλημα.—παρακαλῶ προσκαλῶ.—μάρτυρας, κτγρμ.—ὑπολείπω ἀφήνω.—ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ διὰ τούτου τοῦ τρόπου.—ῆσθα ἀν τετιμωρημένος=ἔτετιμώρησο ἀν.—πράττω ἔνεκά τινος ἐνεργῶ πρὸς τὸ συμφέρον τινός.—πλεῖστον (ἀργύριον) πλεῖστα χρήματα.—ὑπὸ ἔνεκα.—δύναμις πολιτικὴ ἐπιρροή.—σοι, δτκ. χαριστικ.—τοὺς ἔννέα ἀρχοντας, ἐδῶ προφανῶς ἔννοει μόνον ἔνα ἐκ τῶν ἔννέα ἀρχόντων, τὸν ἀρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὅποιου ὑπήγετο ἢ ἔξετασις τούτου τοῦ ζητήματος.—ἐπάγω τὸν ἀρχοντα ὀδηγῶ τὸν ἀρχοντα εἰς τὸν τόπον τοῦ ἔγκληματος, ἵνα ἰδίοις δημασιν ἤδη αὐτό.—τινάς, ἐπεξήγησις τοῦ ἄλλους.—οἱ ἔξ 'Αρείου πάγου οἱ 'Αρεοπαγῖται.—ἀν συνήδεσαν θὰ ἀνεγνώριζον, θὰ ἐπείθοντο.—διαγιγνώσκω, ίδ. § 2-3 (σελ. 37).

§ 23. καὶ ταύτην ζημίαν=καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ μάρτυρας) ζημίαν.—έμοι τοῦτο ζημία γίγνεται τοῦτο καταλογίζεται εἰς βάρος μου.—θαυμάζω τινὸς παραξενεύομαι μέ τινα.—συκοφαντῶν ἔνας συκοφάντης (ὅπως ὁ κατήγορος).—ἀπορῶ τινος ἔχω ἐλλειψών, στεροῦμαι τινός.

§ 24. ἐν τῷ πεδίῳ, νοεῖται ἡ μεγάλη πεδιὰς τῶν Ἀθηνῶν ἡ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Κηφισοῦ.—πυρκαϊά, ἐδῶ: κορμοὶ κακεσῶν μορίων (ἡ γεν. μορίων καὶ ὅχι μοριῶν, ὡς ἐπίθ.)—καὶ ἐπεργάσασθαι καὶ τὸν ιερὸν χῶρον τούτων νὰ καλλιεργήσω.—ὅσῳ περ καθόσον.

§ 25 - 26. οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τι ἀποδίδω τόσην μεγάλην σπουδαιότητα (σημασίαν) εἰς τι.—καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν καὶ προσέτι τὴν περιουσίαν μου.—μάρτ. τούτων, δηλ. τῆς διαγωγῆς μου ὡς πρὸς τὰς μορίας.—ἐπιμελουμένους (δηλ. τῶν μορίων) οἱ ὄποιοι ἐπιθεωρεῖτε τὰς μορίας (διὰ τῶν ἐπιμελητῶν) ίδ. § 6 - 8).—ἐπιγνώμονες, οὗτοι ἔδιον ἔργον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχον νὰ ἔξακριβώνουν τὸ ποσὸν τοῦ ἐπὶ τῶν μορίων καρποῦ, ἵνα εύρισκηται ἀσφαλῆς κάπως βάσις διὰ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως τοὺς ἐπιγνώμονας ἔξέλεγον οἱ Ἀεροπαγῖται ἔξ ἑαυτῶν.—ἔργάζομαι, ίδ. § 9 - 10.—περὶ τὰς μορίας, δηλ. τὰς κατεστραμμένας.—χωρία γαῖαι, χῶροι.—ἔζημίωσέ με ὡς ἔργαζόμενον τά..., ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον τῶν σηκῶν χώρου ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ προστίμου ίδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—μικρὰς ζημίας, ἐννοεῖ τὴν χρηματικὴν ποινήν, τὴν ὄποιαν ἐπέβαλλεν ὁ Ἀρειος πάγος εἰς ἑκεῖνον, ὅστις εύρισκετο ἔνοχος καλλιεργίας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου.—τοὺς περὶ τοῦ σώματος κινδύνους τοὺς κινδύνους τοὺς ἀπειλοῦντας τὴν (πολιτικὴν) ὑπαρξίν μου, τὸ ἀτομόν μου· ποῖοι κίνδυνοι ἡπείρουν τὸν κατηγορούμενον, ἐὰν κατέστρεψε μορίαν ἡ σηκόν;—οὕτω περὶ οὐδενὸς ἥγοῦμαι ἀποδίδω τόσην μικρὰν σημασίαν εἰς τι.—τὰς πολλὰς ἐλάσσας, τὰς ἐν § 24 μνημονεύθείσας μορίας.—μᾶλλον εὔκολώτερον διατί; (§ 24).—οὕτω θεραπεύω τινὰ τόσον πολὺ μεριμνῶ περὶ τινος.—λαθεῖν (με) ἔξορύξαντα νὰ ἐκριζώσω χωρὶς νὰ μὲ ἔδουν.

§ 27. κρείττον συμφερώτερον, ἀκινδυνότερον.—ώς τότε δυνάμενος ὡς ἐὰν τότε (δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα) εἶχα (πολιτικὴν) ἐπιρροὴν (καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡδυνάμην νὰ παρανομήσω).—ώς νῦν διαβεβληθείσος ὡς ἐὰν τώρα (δηλ. ἐπὶ τῆς δημοκρατίας) ἔχω διαβληθῆ (καὶ

ώς ἐκ τούτου δφείλω νὰ εῖμαι προσεκτικός).—μᾶλλον ἔξην, διότι ἐπὶ τῶν τριάκοντα οὐδεμία δικαστικὴ ἀρχὴ ὑφίστατο, ίδιως δὲ ὁ Ἀρειος πάγος εἶχε καταλυθῆ.

§ 28. ήν, α' προσώπου.—κακόνους είμι τινι διάκειμαι δυσμενῶς (έχθρικῶς) πρός τινα, εἶμαι ἔχθρός τινος.—περιέχει, δηλ. τὸ χωρίον· περιέχω περιβάλλω.—ἀερικτόν ἔστι δὲν εἶναι περιφραγμένον.—κάτοπτος δυνάμενος νὰ παρατηρηθῇ, ὄρατός.

§ 29. δεινὸν παράδοξον.—ἐπεργάζομαι καλλιεργῶ ἵερὸν χῶρον.—καθίστημι τινα εἰς κίνδυνον εἰσάγω τινὰ εἰς δίκην.—ἐπιμελητής ἡρημένος, δηλ. ὑφ' ὑμῶν, τῶν Ἀεροπαγιτῶν.—ἀπογράφω κατηγορῶ (ἐγγράφως).

§ 30 - 31. πιστὸς ἀξιόπιστος.—περὶ ὧν αὔτοὶ σύνιστε περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποῖα σεῖς οἱ ίδιοι γνωρίζετε ἀκριβῶς.—τὰ τοιαῦτ'... = ἀνασχέσθαι τῶν ἔμων ἔχθρων λεγόντων τὰ τοιαῦτα: ἀνασχέσθαι, ἀδρ. β' ἀπρμφ. τοῦ ἀνέχομαι· ὁ ἀδρ. ἐν τῇ ὄριστῃ. ἡνεσχόμην ἡνέχθην.—ἐνθυμοῦμαι ἔκ τινος λαμβάνω τι ὑπ' ὅψει.—ἐκ τῶν εἰρημένων, δηλ. ὑπ' ἐμοῦ.—καὶ ἡ ἄλλη πολιτεία καὶ προσέτι ἡ διαγωγή μου ὡς πολίτου.—καὶ τρ. καὶ εἰσφ. εἰσφέρων καὶ χ., εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκτὸς τῶν τακτικῶν φόρων, τοὺς ὅποίους κατέβαλλον οἱ πολῖται, ἐπεβάλλοντο καὶ πρόσθετοι χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς πλουσιωτέρους ἐξ αὐτῶν, ὁρίζομένους ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχόντων ἡ τῶν φυλῶν· αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ἐκαλοῦντο λητουργίαι· ἡ δαπανηροτέρα ὅλων τῶν λητουργιῶν ἦτο ἡ τριηραρχία· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους νὰ ἔξοπλίσῃ μίαν τριήρη, τὴν ὅποιαν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· ἡ εἰσφορὰ ἦτο φόρος ἕκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρασκευάς· ἡ δὲ **χορηγία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ χοροῦ τοῦ προοριζομένου διὰ τὰς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας ἡ τὰς θρησκευτικὰς ἑορτάς.—τὰλλα λητουργῶν, ὡς ἄλλαι λητουργίαι ἀναφέρονται ἡ γυμνασιαρχία, ἡ ἀρχιθεωρία καὶ ἡ ἑστίασις· καὶ ἡ μὲν γυμνασιαρχία συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὸν ἔξωραϊσμὸν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐκγύμνασιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν· ἡ ἀρχιθεωρία εἰς τὴν ἀναδοχὴν τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς θεωρίας, τὰς ἐπισήμους

δηλ. ἀντιπροσωπείας τῆς πόλεως, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας ἔθνικὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὴν Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους Ἱεροὺς τόπους· ή δὲ ἐστίασις ἡτοῦ ή κατὰ διαφόρους ἑορτὰς παράθεσις δεῖπνου ὑπὸ τοῦ ἐστιάτορος εἰς τοὺς φυλέτας αὐτοῦ.—οὐδενὸς ἡττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν μὲν ἐλευθεριότητα (γενναιοδωρίαν) ὅχι ὅλιγωτέραν ἀπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας.

§ 32 - 33. ταῦτα = ταύταις τὰς λητουργίας.—μετρίως ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ (δαπανῶν δηλ. ὅτι ἡτο νόμιμον).—περὶ τῆς ἀλληγορίας προσέτι περὶ τῆς περιουσίας μου.—ἐπικίνδυνον, ἐννοεῖ τοὺς δικαστικοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὅποιους οὐδεὶς θὰ ἐνῆγεν αὐτόν, ἐὰν δὲν ἐλητούργει προθύμως.—πράξις = εἴ ἐπράξα.—καθίστημι ἐμαυτὸν εἰς κίνδυνον ἐκθέτω τὸν ἑαυτόν μου εἰς κίνδυνον (δηλ. εἰς δικαστικὴν δίωξιν).—τοῖς μεγάλοις, οἷαι εἶναι αἱ ὑπὲρ ἐμοῦ μὲν μεγάλην ἐλευθεριότητα ἐκτελεσθεῖσαι λητουργίαι.—τεκμηρίοις, κτυρμῷ τεκμήρια ἀποδεῖξεις.—περὶ τῶν μεγάλων προκειμένου περὶ τῶν μεγάλων (δηλ. περὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας).—περὶ ὧν = ταῦτα, περὶ ὧν.—περὶ ὧν κατηγορεῖ (= ταῦτα) ἢ κατηγορεῖ.

§ 34 - 35. βασανίζειν, οἱ δοῦλοι ὡς μάρτυρες ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον εἰς τὰς φονικὰς δίκας εἰς τὰς λοιπάς, διὰ νὰ εἶναι αἱ καταθέσεις των ἀξιόπιστοι, ἐπρεπεν οὕτοι νὰ ὑποβληθοῦν εἰς βάσανον.—ἰσχυρὸς ἀσφαλῆς.—οὐδὲν φάσικων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράποντι ισχυρικόμενος, ὅτι κανὲν ἀξιόπιστον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς δούλους: ὅτι οἱ δοῦλοι διόλου δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι.—περὶ αὐτῶν προκειμένου περὶ ἑαυτῶν.—κατηγοροῦσι (= καταγορεύουσι) μαρτυροῦν καθ' ἑαυτῶν, ὅμολογοῦν τὸ ἔγκλημά των.—κατειπόντες, ἀρ. β' μτχ. τοῦ καταγορεύω μαρτυρῶ ἐναντίον τινός.—τῶν παρόντων κακῶν, δηλ. τῶν βασάνων (μαστιγώσεων, στρεβλώσεων κ.τ.τ.).

§ 36 - 37. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅμως.—σύνοιδα ἐμαυτῷ συναισθάνομαι (ἐδῶ: τὴν ἐνοχήν μου).—τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν (ὑμᾶς), δηλ. ὅτι οὗτος συναισθάνεται ὅτι ἀδικιώς κατηγορεῖ.—ἄλλως τε καὶ, ίδ. § 6.-8 (σελ. 38).—εἰ ἔλεγον, οἱ δοῦλοι.—ἔξεγένετο = ἔξῆν.—τούτῳ εἰ μὴ ὠμολόγουν ἐὰν δὲν ἐβεβαίωνον (οἱ δοῦλοι) τοὺς λόγους τούτου.—οὐδεμιᾶ (ἀν) ζημίᾳ ἐνοχος ἦν, ἐὰν ἐκ τῆς βασάνου τῶν δούλων ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ κατηγόρος ψευδῶς κατηγόρει, εἰς οὐδεμίαν οὗτος τιμωρίαν ὑπέκειτο· ὑπεχρεοῦτο μόνον, ἐὰν οἱ δοῦλοι ἐβλάπτοντο

κατὰ τὴν βάσανον, νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτῶν.—πρὸς ἔμοι πρὸς τὸ συμφέρον μου.

§ 38. ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.—οἶς εἰς τούτους, διὰ τοὺς ὄποίους.—εἰκός (ἐστι) μᾶλλον πιθανώτερον εἶναι.—ἀκινδύνως, πρβλ. § 37 «οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν».—ἔργον μετὰ τοσούτου κινδύνου πρᾶξις συνεπαγομένη τόσον μεγάλον κινδυνον.—βοηθῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

§ 39 - 40. γιγνώσκω σχηματίζω τὴν γνώμην.—ὅσῳ οἱ τοιοῦτοι... = ὅσῳ ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι εἰσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν κινδύνων, τοσούτῳ... μάλιστα ὅσον σοβαρώτεροι καὶ ἐπικινδυνότεροι εἶναι οἱ τοιοῦτοι δικαστικοὶ ἀγῶνες, τόσον περισσότερον...—φεύγουσι ζητοῦν ν' ἀποφύγουν (δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς κατηγόρους).—οὐκ ἡξίουν, δῆλον. φεύγειν· οὐκ ἀξιῶ δὲν κρίνω ἀξιον τοῦ ἔκαυτοῦ μου (ἀξιοπρεπές).—διηλλάγην, ἀδρ. β' πτητ. μὲν μέσην σημ. τοῦ διαλλάττομαι συμφύλιών μαται, συμβιβάζομαι.—τοιούτους, δπως τὸν Νικόμαχον.—ἐπιπέμπω τινά τινι ἔξαπολύω, ἔξερεθίζω τινὰ ἐναντίον τινός.

§ 41. ἄθλιος, ιδ. § 15 - 16 (σελ. 39).—εἰ φυγάς... καταστήσομαι (κατασταίνω) ἐὰν ἥθελον ἔξορισθῆ.—ἄπαις μὲν ὧν..., ἔρήμου δὲ... γενομένου..., μητρὸς δὲ... οὔσης..., πατρίδος δὲ... στερηθεὶς αἰτίαις, αἱ μτχ. αἰτίηρ.: διότι δὲν ἔχω παιδιά, εἴμαι μόνος, τὸ σπίτι μου θὰ ἡρημώνετο, ἡ μητέρα μου θὰ ἐστερεῖτο τῶν πάντων (: δὲν θὰ εἶχε κανένα πόρον) καὶ ἐγὼ δι' αἰσχροτάτας κατηγορίας θὰ ἐστερούμην (μιᾶς) τοιαύτης (: μιᾶς τόσον ὀραίας) πατρίδος.—νεναιμαχηκώς... μεμαχημένος... παρασχών, μτχ. ἐνδοτικαί.

§ 42 - 43. ἀλλὰ γάρ, ιδ. § 9 (σελ. 38).—ἐνθάδε, δῆλον. ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἐνθα δὲν ἐπετρέπετο παρέκβασις ἐκ τοῦ θέματος.—ὅ τι δεῖ τίς ἡ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.—διαγιγνώσκω, ιδ. § 2 - 3 (σελ. 37).—ὅτου, ἀναφρκ. ἀντων. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὅ τι, γνκ. οὕτινος ἡ ὅτου): ὅτου ἔνεκα τίνος, διατί.—παραγενέσθαι, δῆλον. κατὰ τὸ ἔγκλημα.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

§ 1. οὐ πολλοῦ δέω δὲν χρειάζομαι πολύ, δὲν μοῦ λείπει πολύ,
σχεδόν.— χάριν ἔχω τινὶ χρεωστῷ χάριν εἰς τινα, εὐχαριστῶ τινα.—
δ' ἀγών, ίδ. 1, § 2-3 (σελ. 37).—πρόφρασις αἰτία, ἀφορμή.—έφ' ἡς
ἐπὶ τῆς ὄποιας στηριζόμενος.—έπιδείκνυμι ἀποδεικνύω.—ἄξιον οὐ-
τως ὥστε νὰ εἶμαι ἄξιος.—κίνδυνος δικαστικὸς ἀγών, δίκη.

§ 2-3. καίτοι καὶ ὅμως.—ἀποσχέσθαι, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ
ἀπέχομαι ἀπέχω ἀν ἀποσχέσθαι = ὅτι ἀπόσχοιτο ἀν.— πονηρία
κακία, κακὴ πρᾶξις.—τιμωρεῖται ζητεῖ νὰ ἐκδικηθῇ.—πώποτε ποτὲ
ἔως τώρα.—χρῶμαί τινι φίλῳ ἔχω τινὰ φίλον.—χρῶμαι συμφορᾶ
περιπίπτω εἰς συμφοράν.—δυστύχημα ἐλάττωμα, βλάβη.—έπιτη-
δεύματα ἀρεταί.—ἰῶμαι θεραπεύω ἐδῶ : ἔξουδετερώνω, καλύπτω.—
ἔξισου (= ἵσην) τῇ συμφορᾶ ὄμοιάν μὲ τὸ σῶμα ποὺ ἔχει τὴν
συμφοράν.—καὶ τὸν ἄλλον βίον, δηλ. τὸν ἡθικόν.—διάξω, δηλ.
ὅμοιώς πρὸς τὸν σωματικὸν βίον.—διοίσω, μέλλ. τοῦ διαφέρω.

§ 4-5. ὑπὲρ ὥν = περὶ ὥν.—ώς ἂν οἷόν τε, δηλ. ἦ.—διὰ
βραχυτάτων (λόγων) συντομώτατα.—τὸ ἀργύριον τὸ χορηγού-
μενον (εἰς τοὺς ἀδυνάτους) χρηματικὸν βοήθημα, τὸ ἐπίδομα.—τῷ σώ-
ματι δύναμαι σωματικῶς εἶμαι δυνατὸς (ἰσχυρός).—τεκμηρίοις,
κτυρμ· τεκμήρια ἀποδείξεις.—ἐν τῇ τέχνῃ = ἐκ τῆς τέχνης.—σύνει-
μί τινι συναναστρέφομαι τινα.

§ 6. βίος πόρος ζωῆς, τὰ μέσα πρὸς ζωήν, περιουσία.—τυγχά-
νει, δηλ. ὥν.—τρίτον ἔτος τουτὶ ἐδῶ καὶ τρία ἔτη· νὰ συναφθῇ
μὲ τὸ τελευτήσασαν (δηλ. τὸν βίον).—θεραπεύω περιποιοῦμαι
(κατὰ τὸ γῆρας), γηροκομῶ.—ῳφελῶ βραχέα παρέχω βραχεῖαν ὠφέ-
λειαν, μικρὰ κέρδη.—χαλεπῶς ἐργάζομαι μὲ κόπον ἔξασκῶ.—τὸν
διαδεξόμενον ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ διαδεχθῇ, νὰ συνεχίσῃ (διὰ λό-
γαριασμόν μου)· ἐννοεῖ δοῦλον πωλούμενον συνήθως ἀντὶ 5-6 μνᾶν.—
κτήσασθαι ν' ἀποκτήσω (δι' ἀγορᾶς), ν' ἀγοράσω.—γίγνομαι ὑπό¹
τινι περιέρχομαι ὑπὸ τὸ κράτος (τὴν ἔξουσίαν) τινός : περιπίπτω εἰς τι.

§ 7-8. ἔστιν = ἔξεστιν.—έρρωμένος (πθτκ. πρκμ. μετχ. τοῦ

ρώννυμι) ώς ἐπίθ.: δυνατός, ἀκμαῖος.—πρεσβ... ἀφέλησθε = ἀφέλησθε (ἐμὲ) γιγνόμενον πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον.—περὶ τοὺς εἰς τούς.—κακὸν σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀναπηρία.—ἐλεεινὸς ἄξιος οἶκτου, ἄξιολύπητος.—ἀγρίως ἀποδέχομαι τινα δεικνύομαι σκληρὸς (ἀπάνθρωπος) πρὸς τινα.—οἱ δομοίως ἐμοὶ διακείμενοι ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἴδιαν μὲν ἐμὲ κατάστασιν.—ἀπλῆ ἡ συμφορὰ μόνη ἡ ἀναπηρία.—εἰ... φαινοίμην λαμβάνων ἐὰν... φανερὰ ἐλάμβανον· ἀντὶ τῆς εὔκτ. φαινοίμην ἀνεμένετο ὥριστική ἐφαινόμην (διότι πρόκειται περὶ βεβαίου πράγματος), ἀλλ' ἐτέθη ἡ εὔκτ. κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ἐπομένην εὔκτ. ἀφαιρεθείην.—προσγίγνομαι προστίθεμαι.—εἰ... τοῦτ' ἀφαιρεθείην ἐὰν ἦθελον στερηθῆ τούτου (τοῦ ἐπιδόματος).

§ 9. καθίσταμαι χορηγὸς τραγῳδοῖς ὁρίζομαι χορηγὸς διὰ τραγῳδοὺς (δἰ ἀγῶνα τραγῳδίας)· ἡ χορηγία ἦτο μία ἐκ τῶν λητουργιῶν· *ἰδ.* 1, § 30 - 31 (σελ. 42).—ἀντίδοσις (τῆς οὐσίας) ἀνταλλαγὴ τῆς περιουσίας· πρὸς ἀποφυγὴν ἀδικιῶν κατὰ τὴν ἐπιβολὴν λητουργῶν ἐγίνετο τὸ ἔξης : ἐάν τις ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν λητουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ ἀναλάβῃ, εἴχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον εἰς ἀντίδοσιν, δηλ. ἀνταλλαγὴν τῶν περιουσιῶν των· ἐκεῖνος τότε ὑπεχρεοῦτο ἡ νὰ ἀναλάβῃ τὴν λητουργίαν ἡ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος.—δεινὸν παράλογον.—πουνηρὸς ἄθλιος (οἰκονομικῶς).

§ 10. ἵππικὴ (τέχνη) ἐπιδεξιότης (ἵκανότης) εἰς τὸ ἵππεύειν.—μιμηθῆσκομαι τινος πρὸς τινα ἀναφέρω τι εἰς τινα.—οὐ πολὺς ὁ λόγιος, δηλ. ἔσται.—δυστύχημα, *ἰδ.* § 2 - 3 (σελ. 43).—φιλοσοφῶ σκέπτομαι.—ὅπως πῶς.—ώς ἀλυπότατα μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρους πόνους.—εἰς ἔγώ, δηλ. εἰμί.—ταύτην = τοῦτο (τὸ ἵππεύειν).—ράστώνη (ράστος) εὐκολία, ἀνακούφισις.—ἔξευρίσκω ἔξετάζων εὐρίσκω, ἐπινοῶ.—εἰς τὰς διὰ τάς.—τῶν ἀναγκαίων (ὁδῶν), γνκ. διαιρτκ.

§ 11 - 12. ὕβρις ὑπερηφάνεια (προερχομένη ἔξ εὐπορίας).—ἀστράβῃ, κυρ. : ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σάμαρι).—ἔπειτα—ὅπως ἐδῶ : ἥμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα.—δχοῦμαι ἵππεύω.—κτήσασθαι, *ἰδ.* § 6 (σελ. 45).—ὅτι ἐπειδή.—ἡπημένοι ἔζητημένοι, δανεισμένοι.—

δυνατός, ἐδῶ : ίκανὸς σωματικῶς καὶ εὔπορος.—μὴ κατηγορεῖν, τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω χρῆσθαι, ἔξαρτ. ἐκ τοῦ πῶς οὐκ ἀτοπόν ἔστι.—οἶς... ἀμφοτέροις, δηλ. τῷ ἵππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.

§ 13 - 14. διαφέρω τινός τινι ὑπερβαίνω (ὑπερτερῶ) τινα κατὰ τι.—**κληροῦσθαι** με τῶν ἐννέα ἀρχόντων (γνκ. διαιρτκ.) νὰ ἔχει- χθῶ διὰ κλήρου μεταξὺ (ώς εἰς ἐκ) τῶν ἐννέα ἀρχόντων οἱ ἀρχοντες, ιδίως οἱ ἀνώτεροι, ὡφειλον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης σωματικῆς ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων.—ἀλλὰ γάρ ἀλλὰ δὲν θὰ γί- νη τοῦτο· διότι.—**εὖ ποιῶν** καὶ καλὰ κάνει (ποὺ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν νη τοῦτο· διότι).—**εὖ ποιῶν** καὶ καλὰ κάνει (ποὺ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ σᾶς) : εὐτυχῶς.—**ῶσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς** οὔσης ὡς ἔὰν ἡ συμφορὰ ἡτο ἐπίκληρος κόρη· ἐπίκληρος ἐκαλεῖτο ἡ μονογενῆς θυγάτηρ, ἡ ὁποία ὄρφανὴ γινομένη ἐκληρονόμει ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ ἡ ὁποία, διὰ νὰ μὴ πειρέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὡφειλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πλησιέστερον συγγενῆ της· ἀν δὲ πολλοὶ παρουσιάζοντο ἴσχυριζόμενοι, ὅτι ησαν πλησιέστατοι συγγενεῖς, ἐγίνετο δίκη.—**ἀμφισβήτησων**, δηλ. τῆς συμφορᾶς· ἀμφισβήτω τινος διεκδικῶ τι, ίσχυρίζομαι ὅτι ἀνήκει τι εἰς ἐμέ.

§ 15 - 16. ὑβριστής ἀλαζών, θρασύς.—**ἀσελγῶς διακείμενος** = **ἀσελγής αὐθαδῆς**.—**ῶσπερ** (μετὰ μτχ.) ὡς ἔάν. —**φοβερῶς ὀνομάζω** μεταχειρίζομαι φοβεράς ὀνομασίας, λέξεις (ὅπως εἶναι οἱ λ.: **ὑβριστής, βίαιος, ἀσελγής**).—**ἀλλ' οὐ ταῦτα** (=τοῦτο) **ποιήσων** = καὶ οὐ μέλλων ἀληθῇ λέγειν.—ἔὰν πάνυ πραόνως, δηλ. ὀνομάσῃ· πάνυ πραόνως (=πράως) ὀνομάζω μεταχειρίζομαι πολὺ ἡπίας ἐκφράσεις.—**διαγιγνώσκω** διακρίνω. —**ἐκχωρεῖ** εἶναι δυνατόν.—**ὑβρίζω** φέρομαι ἀλαζονικῶς, αὐθαδῶς.—οἱ ἀπόρως διακείμενοι οἱ ἄποροι.—**τῶν ἀναγκαίων**, ἐξ ὀνομαστκ. τὰ ἀναγκαῖα τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.—οἱ πιστεύοντες ταῖς ἑαυτῶν ρώμαις ἐκεῖνοι, οἱ δοποῖοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις των.—οἱ ρώμενοι νέαις ταῖς διανοίαις οἱ ἔχοντες νεανικὰ τὰ φρονήματα. **χρώμενοι** νέαις ταῖς διανοίαις οἱ ἔχοντες νεανικὰ τὰ φρονήματα.

§ 17 - 18. ἔξωνουμαι ἔξαγοράζω.—**κίνδυνος δικαστικὸς ἀγών**.—**ἔξαμαρτάνουσιν δμοίως δσάκις περιπίπτουν** εἰς παράπτωμα δμοίως (ώς καὶ οἱ νέοι).—**ἐπιτιμῶ** τινι ψέγω, κατακρίνω τινά.—**μηδέν,** δηλ. κακόν.—**ὑβρίζω**, ἐδῶ : βλάπτω, ἀδικῶ.—**ἔστιν** εἶναι δυνατόν.—

ἀμύνομαι ἀποκρούω.—τοὺς ὑπάρξαντας, δηλ. τῆς ὕβρεως· ὑπάρχω τῆς ὕβρεως κάμνω ἀρχὴν τῆς ἀδικίας.—περιγίγνομαι τινος ὑπερισχύω τινός.—**σπουδάζω** σοβαρῶς ὄμιλῶ.—παίζω χωρατεύω, ἀστεῖζομαι.—κωμῳδῶ διακωμῳδῶ, περιπαίζω.—καλὸν σπουδαῖον κατόρθωμα.

§ 19 - 20. ὡς ἐμέ πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἔργαστήριόν μου.—**πονηρός** =; (§ 2 «πονηρία»).—ἐπιβουλεύω τινὶ ἐπιβουλεύομαι τινα.—ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.—οὐδὲν οὐδόλως.—δημιουργός τεχνίτης.—ἐθίζομαι (εἴθισμαι) συνηθίζω, ἔχω τὴν συνήθειαν.—προσφοιτῶ συγχάζω.—σκυτοτομεῖον ἔργαστήριον σκυτοτόμου, ὑποδηματοποιοῦ.—ὅποι ἂν τύχῃ, δηλ. προσφοιτῶν.—ἔγγυτάτω πλησιέστατα.—οἱ κατεσκευασμένοι οἱ ἐγκαθιδρυμένοι, οἱ ἔχοντες τὸ ἔργαστήριόν των.—καταγιγνώσκω τινὸς πονηρίαν θεωρῶ τινα (ώς) κακόν.—ἀμουγέπου κάποιο μέρος.

§ 21 - 23. ἀλλὰ γάρ ἀλλ' ἀρκετὰ ταῦτα· διότι.—ὅ τι δεῖ τίς ἡ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.—ἀκριβῶς λεπτομερῶς.—ὑμῖν, ἀνήκει εἰς τὸ ἐνοχλεῖν.—τῶν εἰρημένων, δηλ. ὑπὸ τοῦ κατηγόρου.—ὑπέρ=περί.—τὰ μέγιστα τὰ οὐσιωδέστατα, τὰ σπουδαιότατα (δηλ. ἡ πενία καὶ ἡ ἀναπηρία).—**σπουδάζειν** περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ νὰ δεικνύῃ τις προθυμίαν (ζῆλον) διὰ πράγματα τόσον δλίγον σπουδαῖα, ὅσον οὕτος· νοοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀναπήρου λεχθέντα ἐν § 15 καὶ § 19.—διάνοια γνώμη.—οὖ μόνου, δηλ. τοῦ ὄβολοῦ.—μεταλαμβάνω τινὸς λαμβάνω μέρος ἐκ τινος, ἀπολαμβάνω τι.—τῶν ἐν τῇ πατρίδι, δηλ. ἀγαθῶν.—κοινῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως.—ἀρχαὶ (δημόσια) ἀξιώματα.—δαιμῶν τύχη.—δείλαιος δυστυχῆς.—τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων, δηλ. ἀγαθῶν (ἐν τῷ ἴδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ).—εἰ... ἀπεστερημένος εἴην, ἀντὶ ὄριστ.: εἰ... ἀπεστερημένος είμι (πρβλ. § 7-8 «εἰ... φαινοίμην λαμβάνων»).—προνοοῦμαι τινος λαμβάνω πρόνοιαν περὶ τινος.—ταύτη οὔτως.—τίθεμαι τὴν ψῆφον ψηφίζω, ἀποφασίζω.

§ 24 - 25. διὰ τί ἂν καὶ τύχοιμι τ. ὑμῶν; διατὶ ἄράγε θὰ σᾶς εὔρισκα τοιούτους (δηλ. δυσμενεῖς πρὸς ἐμέ);—καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα περιπλέκομαι εἰς δίκην.—ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν, διὰ τῆς πληρωμῆς μεγάλου προστίμου ἡ διὰ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας.—πολυπράγμων ὁ ἀναμειγνύόμενος εἰς πολλά, περίεργος, ραδιοῦργος.—φιλαπε-

χθήμων ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμην ἐχθρούς, φίλερις.—τοῖς ἄλλοις, γένους οὐδ.—τοιαύταις ἀφ. τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος = τοιαύτας ἀφορμὰς τοῦ βίου κέκτημαι· ἀφορμὴ τοῦ βίου μέσα, κεφάλαιον πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.—πρὸς τὰ τοιαῦτα = ὥστε τὰ τοιαῦτα πράττειν = ὥστε ὑβριστής καὶ βίαιος εἶναι.—γίγνομαι ἐν δυνάμει ἀποκτῶ δύναμιν (πολιτικὴν), ἐπιρροήν.—μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους μεθ' ὑμῶν τῶν δημοκρατιῶν.—ἔξδον=εἰ καὶ ἔξῆν.—μετ' ἔκείνων, δηλ. τῶν τριάκοντα.—ἀδεῶς ἀνευ φόβου, ἐν ἀσφαλείᾳ (ώς πτωχὸς ἀνάπηρος).—πολιτεύομαι διάγω ὡς πολίτης, ζῶ.

§ 26 - 27. μὴ τύχοιμι ὑμῶν δμοίων (=δμοίως δυσμενῶν) εἴθε νὰ μὴ σᾶς εὕρω δμοίως δυσμενεῖς.—τοῖς πολλὰ ἡδικηόσι=οῖων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἡδικηότες.—τὴν αὐτὴν ψῆφον τίθεμαι ταῖς ἄλλαις βουλαῖς ψηφίζω (ἀποφασίζω) οὔτως, ὅπως αἱ βουλαὶ προηγουμένων ἔτῶν.—ὑπέχω εύθύνας λογοδοτῶ.—οὔτως, ἐὰν δηλ. ψηφίσετε, ὅπως αἱ βουλαὶ τῶν προηγουμένων ἔτῶν.—γιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω.—τούτων, δηλ. τῶν δικαίων.—ὑμῖν, ἀνήκει εἰς τὸ ἔξω τὴν χάριν.—τὴν χάριν τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην.—περιγγίνεσθαι τῶν δμοίων=πειρᾶσθαι νικᾶν (ἐν δικαστηρίῳ) τοὺς δμοίους.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

§ 1. πολλοί, νοοῦνται φύλοι τῶν σιτοπωλῶν.—ἐν τῇ βουλῇ, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ καταγγελία κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον).—εἰ ὡς μάλιστα=εἰ τὰ μάλιστα καὶ ἀνάκρημη (ὅπερ ἀπίθανον).—ἀδικῶ παραβαίνω τοὺς νόμους.—οὐδὲν ἥττον οὐδόλως ὀλιγώτερον, ἐπίσης.—ποιοῦμαι τοὺς λόγους περὶ τινος=κατηγορῶ τινος.—ὅθεν πόθεν, διὰ ποίους λόγους (αἰτίας).

§ 2. πρυτάνεις, οὗτως ἐκαλοῦντο οἱ πεντήκοντα βουλευταί, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ 35 ή 36 ἡμέρας προσήδρευον τῆς βουλῆς.—ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν ἀφῆκαν (ἐπέτρεψαν) τὴν περὶ αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) κρίσιν (ἀπόφασιν) εἰς τὴν βουλὴν.—ῳργίσθησαν, ὑποκυμ.: οἱ βουλευταί.—τῶν ῥητόρων=τῶν βουλευτῶν.—ἀκριτος δὲ μὴ δικασθείς, ἀδίκαστος.—οἱ ἔνδεκα, οὗτοι ἡσαν συναρχία ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συνηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς· εἶχον δὲ οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καὶ ἐμερίμνων περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποινῶν.—ζημιῶσαι, καθαρῶς τελε. ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ παραδοῦναι· ζημιῶ τιμωρῶ.—δεινὸν ἐπικίνδυνον.—κρίνειν κατὰ τὸν νόμον, δηλ. διὰ παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἡλιαίαν· διότι ἡ βουλὴ εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν μέχρι 500 δραχμῶν· ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα ἀπήγτει μεγαλυτέραν ποινήν, εἰσῆγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς Ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—γιγνώσκω, ιδ. 2, § 27 (σελ. 49).

§ 3-4. ἐπεχείρουν, δηλ. τινὲς τῶν βουλευτῶν.—ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις=ὅτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο· πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ἡλιαίαν.—ἔργω ἐμπράκτως: διὰ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐτήρησα.—ἥσυχίαν ἄγω ἥσυχάζω, σιωπῶ.—βοηθῶ τοῖς νόμοις ὑποστηρίζω (ὑπερασπίζω) τοὺς νόμους.—ἡρξάμην, δηλ. κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ.—δεδιώς τὰς αἰτίας, διασάφησις τοῦ τούτων ἔνεκα αἰτίαι δέ: διαβολαί.

§ 5. ἀνάβηθι, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος κειμένην ἔδραν.—σύ, ἀποτείνεται πρὸς τὸν προϊστάμενον τῶν κατηγορουμένων σιτοπωλῶν.—ἄλλο τι οὖν (νομίζεις) ἢ ; λοιπὸν δὲν ... ; —ἀξιῶ παραδέχομαι ὅτι εἴμαι ἄξιος.—οἶς, δὲ πληθ., διότι πό τι, εἰς ὁ ἀναφέρεται, περὶ ληπτικόν.—ἡ ζημία ἡ προσήκουσα, ἡ νόμιμος τιμωρία.—ἔγωγε (δηλ. ἀξιῶ ἀποθανεῖν) μάλιστα.—συνωνόῦμαι συναγοράζω, ἀγοράζω μαζὶ μὲν ἄλλους (συνεταιριῶς).—φορμός; ίδιος εἰς τὸν παρόντα λόγον.—ῶν, καθ' ἔλειν ἀντί : οὖς.—ἔξεινατ, δηλ. τινι συμπρίασθαι.—τῶν ἀρχόντων, δηλ. τῶν σιτοφυλάκων περὶ τούτων ίδιος εἰς τὸν παρόντα λόγον.

§ 6. ἀπὸψηφίσασθαι... καταψηφίσασθαι, δηλ. αὐτοῦ / ἀπὸψηφίζομαι τινος ἀθώων τινά.—παρεσχόμεθα ὑπερβάλλομεν (ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορίᾳ).

§ 7. ἀπαγορεύων φαίνεται εἶναι φανερὸν ὅτι ἀπαγορεύει: ρητῶς ἀπαγορεύει.—κατὰ τῶν ἀρχόντων ὡς πρὸς τοὺς ἄρχοντας.—διὰ μακροτέρων ἐκτενέστερον.

§ 8-9. οὗτοι, δηλ. οἱ σιτοπῶλαι.—τὴν αἰτίαν, δηλ. τοῦ συνωνεῖσθαι.—εἰς ἐκείνους, δηλ. τοὺς ἄρχοντας (ταὺς σιτοφύλακας).—ἀναφέρω ἀποδίδω.—παρακαλῶ προσκαλῶ.—ἥρωτῶμεν, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν β' συνεδρίασιν τῆς βουλῆς (§ 3).—οἱ μὲν τέταρες... "Ανυτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἥσαν πέντε: ἐκ τούτων ὁ "Ανυτος ἥτο σιτοφύλακες καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος καὶ κατὰ τὸ παρόν.—τίμιος εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, ἀκριβός.—τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς (= πρὸς ἀλλήλους) μαχομένων ἐπειδὴ οὗτοι (οἱ σιτοπῶλαι) προσέφερον (εἰς τοὺς σιτεμπόρους) ἀνωτέρων τιμὴν καὶ ἐφιλονίκουν μεταξύ των (περὶ τοῦ τίς θὰ πλειοδοτήσῃ).—παρὰ τούτων, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν.—ῶνουμένοις, δηλ. τὸν σίτον.—ἀξιος εὐθηγός.—τούτους, δηλ. τοὺς σιτοπῶλας.—δεῖν, ἐκ τοῦ ἔλειγε.—δύοιλῶ κατὰ ἕνα δύοιλόν.—κατατίθεμαι ἀποθηκεύω.—ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι=ὑπερβάλλειν ἀλλήλους.—τῆτες (ἐπίρρ.) κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος.

§ 10. ἐὰν ὡς μάλιστα καὶ ἀν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον).—περὶ τούτων (δηλ. τῶν πραγμάτων) περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως.—τούτων, δηλ. τῶν ἀρχόντων.—περὶ ὧν, δηλ. πραγμάτων (ὡς ἐδῶ περὶ σίτου).—διαρρήδην ρητῶς, σαφῶς.—δίδωμι δίκην τιμωροῦμαι.

§ 11 - 12. ἀλλὰ γάρ ἀλλ' ὅμως.—ἐλεοῦμαι ἐπί τινι τυγχάνω ἐλέους (συγγνώμης) διά τι.—ἐπ' εύνοίᾳ τῆς πόλεως ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς πολίτας, διὰ τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν.—περιφρανής καταφανής, πειστικός.—τῆς αὐτῆς τιμῆς, γνω. τοῦ τιμήματος.—ἐπιλείπει τινὰ ὁ σῖτος ἐξαντλεῖται εἰς τινα ὁ σῖτος.

§ 13. δεινὸν παράδοξον.—εἰσφοράν, περὶ αὐτῆς ἵδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 42).—εἰσεσθαι, μέλλ. τοῦ οἴδα.—ἔφ' οἶς δὲ ὅσα.—καὶ λαθεῖν...=καὶ (ἀ) συνέφερεν αὐτοῖς λαθεῖν (ποιοῦσι) καὶ ὅσα εἶχον συμφέρον αὐτοὶ νὰ κάμνουν κρυφά.—ἐπ' εύνοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ =ἐπ' εύνοίᾳ ὑμῶν.—τάναντία αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει τὰ συμφέροντα αὐτῶν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἄλλων πολιτῶν.

§ 14 - 15. οὕτω ἀσμενοὶ μὲ τόσην χαράν.—λογοποιῶ πλάττω, ἐπινοῶ.—τὰς ναῦς, ἐδῶ : τὰ σιταγωγὰ πλοῖα.—διεφθάρθαι, ἐκ τῆς τρικυμίας.—ἐκπλεούσας, ἐκ τοῦ Πόντου ἢ ἐκ τοῦ Ἐλλησπόντου.—ἐμπόριον ἐμπορικὸς λιμήν.—τὰς σπονδάς, νοεῖται ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη (387 π.Χ.).—ἀπορρηθήσεσθαι, μέλλ. παθητ. ἀπαρεμφ. τοῦ ἀπαγορεύω διαλύω, ἀκυρώνω.—εἰς τοῦτ' ἔχθρας, δηλ. πρὸς ὑμᾶς.—καὶ πρὸς κρίσιμος περίστασις.—ἀναρπάζω (τὸν σῖτον) κάμνω ἀνάρπαστον τὸν σῖτον (καὶ τὸν ἀποθηκεύω).—διαφέρομαι περὶ τῆς τιμῆς συζητῶ περὶ τῆς τιμῆς, « παζαρεύω ».—ἀγαπῶ μένω εὐχαριστημένος.—δόποσουτινοσοῦν, γεν. τοῦ τιμήματος : εἰς ὄσηνδήποτε τιμὴν (ὅσα - ὅσα).

§ 16. οὕτω γιγνώσκω τοιαύτην γνώμην σχηματίζω (μορφώνω).—κακόνοια δυσμένεια, ἔχθρότης.—τὰ ὕνια τὰ πράγματα ποὺ πωλοῦνται εἰς τὴν ἀγοράν.—ἀγορανόμοι, ἀρχοντες, 5 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ 5 εἰς τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον νὰ πωλοῦνται τὰ ὕνια εἰς τὴν ἀγορὰν καθαρὰ καὶ ἀνόθευτα.—τέχνη ἐπάγγελμα.—χωρὶς ξεχωριστά, ίδιαιτέρως.—ἀποκληρῶ ἐκλέγω διὰ κλήρου.—τὴν μεγίστην δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ τινα διὰ τῆς ἐσχάτης τῶν ποιειῶν (δηλ. ;).—ἐπικρατῶ τινος ὑπερισχύω τινός: ἐδῶ : καταστέλλω τι.—δούτε ἀφοῦ.—φυλάττειν, δηλ. τοὺς ἀδικοῦντας.

§ 17 - 18. ἀπογιγνώσκω τινὸς ἀθωώνω τινά.—δομολογούντων=εὶ καὶ ὁμολογοῦσιν.—ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι δτι συνεννοοῦνται καὶ συνεταιρίζονται ἐναντίον τῶν ἐμπόρων (διὰ ν' ἀγο-

ράζουν ευθηνά και πωλοῦν ἀκριβά τὸν σῖτον. — ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσι ὅτι τηρεῖτε ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων, οἱ διοῖοι εἰσάγουν τὸν σῖτον (: ἀπέναντι τῶν εἰσαγωγέων). — ἀλλήλην τινὰ ἀπολογίαν, πλὴν τῆς ὁμολογίας. — ἔχω (μετ' ἀπαρμφ.) = ; — ἐπιτιμῶ τινι, ἰδ. 2, § 17 - 18 (σελ. 47). — ἐφ' ὑμῖν (δηλ. ἦν ἂν) δικαίωμά σας θὰ ἔτο. — δποτέροις, δηλ. τοῖς κατηγόροις ἢ τοῖς κατηγορουμένοις. — καταγιγνώσκω τινὸς θάνατον καταδικάζω τινὰ εἰς θάνατον. — ἔχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ διοῖοι κατηγοροῦντο διὰ τοῦτο (ὅτι δηλ. συνηγόραζον τὸν σῖτον). — ἀρνουμένων καὶ μ. παρεχομένων ἄν καὶ ἡροῦντο (τὴν ἐνοχὴν των) καὶ παρουσίαζον μάρτυρας (περὶ τῆς ἀθωστητός των). — πιστὸς πειστικός. — μᾶλλον παρὰ τῶν ἀρν., ὡς β' ὥρος τῆς συγκρίσεως : ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων.

§ 19 - 20. καὶ μὲν δὴ ἀλλ' ὅμως, καὶ ὅμως. — περὶ τῶν τοιούτων, δηλ. πραγμάτων ὑποθέσεων (ἤτοι περὶ τοῦ σῖτου). — κοινότατοι τυγχάνουσιν ὅντες τοῖς ἐν τῇ πόλει προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. — πεύσονται, μέλλ. τοῦ πυνθάνομαι. — περὶ αὐτῶν, τῶν σιτοπωλῶν. — ιόσμιος εὐπειθής εἰς τὸν νόμους, νομοταγής. — πολλὴν ἀδειαν ψηφίζομαι τινι παρέχω διὰ τῆς ψήφου μου εἰς τινα πλήρη ἐλευθερίαν. — ἔνεκα τῶν παρεληλυθότων, δηλ. ἀμαρτημάτων. — ἔσονται, ὑποκμ. : οἱ λοιποὶ σιτοπωλαι. — μόγις μόλις, δπωσδήποτε. — ἐκ ταύτης, ἢ ἐκ ἔνεκα. — τέχνη, ἰδ. § 16. — ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ σώματος εἰσάγομαι εἰς δίκην καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον. — κινδυνεύω περὶ τῆς ψυχῆς διακινδυνεύω τὴν ζωήν μου.

§ 21. ἀντιβολῶ παρακαλῶ. — τῶν πολιτῶν, οἱ = τούτους τῶν πολιτῶν, οἱ. — οἱ... ἀπέθνησκον, νοοῦνται οἱ τιμωρηθέντες σιτοφύλακες (πρβλ. § 16). — ἐφ' οὓς συνέστησαν, πρβλ. § 17 « ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι ». — οἱς = τούτοις δέ, δηλ. τοῖς ἐμπόροις. — χαρίζομαι τινι εὐχαριστῶ τινα. — αὐτούς, τοὺς ἐμπόρους. — κάπηλοι μικροπωληταί· ὁ ρήτωρ περιφρονητικῶς ἀποκαλεῖ οὕτω τοὺς σιτοπώλακες.

§ 22. ὅ τι δεῖ τίς ἡ ἀνάγκη, διατί πρέπει. — ὅτου, ἀντωνυμία ἀναφρ. πτ. γν. γένους οὐδ. (ὅ τι, γν. οὗτινος ἢ ὅτου) * ἡ γεν. ὅτου δηλοῖ τὴν αἰτίαν = ἔνεκα τίνος.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ, ΕΥΑΓΟΡΑΣ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1972

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'. Περὶ ρητορικῆς.

Πολλοὶ ἀνθρώποι ἔχουν τὸ φυσικὸν χάρισμα νὰ παριστοῦν τὰς σκέψεις των ἐντέχνως καὶ ζωηρῶς τόσον, ὅστε νὰ συγκεινοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ παρασύρουν αὐτοὺς εἰς τὴν γνώμην των.

Τοῦτο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἦτο αἴτημα διάλιγων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο ἐτιμῶντο πολύ. Τοιοῦτοι ἦσαν παρ' Ὁμήρῳ ὁ Νέστωρ, ὁ Ὀδυσσεὺς κ.λ.π., Θραδύτερον δὲ ὁ Σόλων, ὁ Πεισίστρατος, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς.

Ἡ τοιαύτη ἴκανότης λέγεται ἔμφυτος εὐγλωττία. Ταῦτην ἐπρεπε νὰ ἔχουν εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα οἱ πολιτικοί, ἵνα παρασύρουν τὸν λαὸν εἰς τὴν γνώμην των. Ἐπειδὴ δὲ πάντες δὲν εἶχον τὴν ἔμφυτον εὐγλωττίαν, προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀσκήσεως. Τοιουτοτρόπως ἥρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ ἔντεχνος ρητορική, ἡ τέχνη τοῦ εὖ λέγειν. Αὕτη τὸ πρῶτον διεμορφώθη εἰς Σικελίαν· πρῶτοι δὲ διδάσκαλοι τῆς ρητορικῆς ἦσαν ὁ Κόραξ, ὁ ὅποῖς σῷρισεν αὐτήν, ὅτι εἶναι πειθοῦς δημιουργός, καὶ ὁ Τισταῖς, ὁ ὅποῖς συνέταξε ρητορικὴν τέχνην. Ἐκ τῆς Σικελίας μετεφυτεύθη ἡ ρητορικὴ τέχνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Γόργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ ἐδιδάσκετο μαζὶ μὲ πολλὰς ὅλιας γνώσεις ὑπὸ τῶν σοφιστῶν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνήχθη εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπὴν ἀπὸ τοῦ Ηελιοποννησιακοῦ ιδίως πολέμου καὶ ἔξης, διότι συνετέλουν πολλοὶ λόγοι, ὡς οἱ συχναὶ δίκαιαι, οἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, οἱ πανηγύρεις, οἱ παντὸς εἰδούς συγκεντρώσεις καὶ ἡ καθόλου πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλεως. Ἔνεκα τούτου ἤκμασαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ τρία εἰδὴ τοῦ ρητορικοῦ λόγου: τὸ δικαινικὸν εἰς τὰ δικαστήρια, τὸ συμβουλευτικὸν εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ τὸ πανηγυρικὸν ἡ ἐπιδεικτικὸν εἰς τὰς ἑορτάς, πανηγύρεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μεταξύ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διεκρίθησαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἰσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες πρῶτον ἀπήγγελλον καὶ ἐπειτα ἐδημοσίευον ἐπεξεργαζόμενοι καὶ συμπληρώνοντες αὐτούς. Πολλάκις ὅμως δὲν ἀπήγγελλον, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἔγραφον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας ἀλλων (παραινετικὸν καὶ δικανικὸν) ἢ ὡς ρητορικὰ γυμνάσματα καὶ τοὺς ἐδημοσίευον πρὸς ἀνάγνωσιν.

Β'. Περὶ Ἰσοκράτους.

Βίος τοῦ Ἰσοκράτους. Ὁ Ἰσοκράτης ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 436 π.Χ. Οἱ γονεῖς του Θεόδωρος, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον καὶ Ἡδυτώ, καίτοι ἐκ τῶν μετρίων πολιτῶν, ἦσαν ἀρκετὰ εὔποροι καὶ εἰχον ἔργοστάσιον αὐλοποιίας. Ὡς τοιοῦτοι λοιπὸν ἔδωσαν εἰς τὸν υἱόν των ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ μορφωθῇ τελείως. Πράγματι κατ' ἀρχὰς ἔγινε μαθητὴς τῶν σοφιστῶν Γοργίου, Προδίκου καὶ Πρωταγόρου, ἐπειτα δὲ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τοῦ ὅποιου ἡ ἡθικὴ διδασκαλία τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἰσοκράτη.

Ἡλικιωθεὶς ἔγινε ρήτωρ καὶ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον βίον πρὸς ἀπόκτησιν δόξης καὶ πρωτείων, τὰ ὅποια ἐπεθύμει πολὺ ἀλλὰ ἡ ἀσθενὴς φωνὴ του καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀτολμία καὶ δειλία του ἡμίποδίζον αὐτὸν πρὸς τοῦτο· ὡς λογογράφος δέ, θὰ εἶχε μέγιστον ἀντίπαλον τὸν Λυσίαν. Δι' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ γίνη ρητοροδιδάσκαλος. Πράγματι ὡς τοιοῦτος ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πρωτεῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἵδρυσε ρητορικὴν σχολὴν εἰς Χίον (393 π.Χ.), ἐνθα εἶχεν ἐννέα μαθητάς. Βραδύτερον δὲ ἵδρυσε τοιαύτην εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμαθήτευσαν οἱ ἄριστοι τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον ἔξοχοι ἀνδρες, ἴστορικοί, ρήτορες, πολιτικοί καὶ στρατηγοί. Δικαίως δὲ ὠνομάσθη ἡ σχολὴ του σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς αὐτὴν ἐμαθήτευσαν ὑπέρ τοὺς 100 νέοι ἔξι ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλήρωνον δὲ ὡς δίδακτρα ἔκαστος 1000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφοίτων 3 - 4 ἔτη. Ὁ δὲ Κικέρων (De oratore II, 24) λέγει: «ἐκ τοῦ παιδευτηρίου τοῦ Ἰσοκράτους, ὡς ἐκ τοῦ τρωικοῦ ἵππου, ἔξοχοι μόνον ἐξῆλθον ἀνδρες».

Σύζυγον ἔλαβε τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἰππίου, τὴν Πλαθάνην·

ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέκτησε τέκνα, υἱοθέτησε τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱόν της, τὸν Ἀφαρέα.

‘Ως ἄνθρωπος ἦτο δίκαιος, εἰλικρινῆς καὶ φιλόπατρις. Φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Φίλιππος ἦτο ἀξιος ἡγέτης πρὸς πραγματοποίησιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ὅλων τῶν ‘Ελλήνων καὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, ὑπεστήριξε τοῦτον ἐκθύμως· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.), λυπηθεὶς διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς πόλεως του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτήν, ἔζητησε τὸν θάνατον. Πράγματι δὲ ἐπὶ 14 ἡμέρας μὴ ἐγγίσας τροφὴν καὶ ποτὸν ἀπέθανε (338 π.Χ.) εἰς ἡλικίαν 98 ἑτῶν.’ Ετάφη δημοσίᾳ δαπάνη, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐστήθη Σειρήν ὡς σύμβολον τῆς ἐλκυστικῆς χάριτος.

‘Ο Ἰσοκράτης ὡς παιδαγωγὸς ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν ἡθικῶν χαρακτήρων. Τοιαύτη δὲ μόρφωσις ἀγει πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἡ ὅποια κατ’ αὐτὸν ἔγκειται εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀλλης ἀρετῆς. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπήτει εὐβουλίαν (ἥτοι φρόνησιν) καὶ σωφροσύνην, ἀνευ τῆς ὅποιας αἱ σπουδαὶ εἶναι ζημία μᾶλλον ἢ ὀφέλεια· ἐπειτα φιλεργίαν καὶ ἐπιμέλειαν, τῆς ὅποιας ἡ δύναμις εἶναι ἀπιστεύτως μεγάλη· καὶ ὁ εὐφυέστατος πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελῆς καὶ φιλεργος, διότι ἀλλως εἰς τὸν βίον του θὰ εἶναι διστυγής. ’Αποτέλεσμα δὲ τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ ἀλυπία, τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, ὡς ὁ Ἱδιος διδάσκει (Εὐαγ. 42): «οἱ ἀριστα τῶν ὄντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται». Ο Ἰσοκράτης ὡσαύτως ἥθελε τὸν συνδυασμὸν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως· «ἐμπειρίᾳ», λέγει (πρὸς Νικοκλ. 35), «μέτιθι καὶ φιλοσοφίᾳ· αὕτη μὲν γὰρ τὴν ὁδὸν σοι δεῖξει, ἡ δὲ ἐμπειρία ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι». Τὴν θεωρίαν ἥθελε μόνον ὡς ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἐμόρφωσε τὴν διδασκαλίαν του οὕτως, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ φέρῃ τοὺς ἀκούοντας εἰς ὅρθην καὶ βαθεῖαν κρίσιν ἐν τῷ βίῳ. Εἶχε πρὸ διθαλμῶν τὸ τοῦ ‘Ηρακλείτου: «πολυμαθήν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει».

Φέρων πάντοτε τὸν ἑαυτόν του ὡς παράδειγμα ἔδιδασκεν ὅτι ἔκαστος δέον νὰ σπουδάζῃ σύμφωνα μὲ τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἵκανότητάς του, διὰ νὰ γίνωνται ὅλοι τέλειοι εἰς τὸν κλάδον των, διὰ νὰ γίνωνται προσωπικότητες. Εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν (§ 11) λέγει ὅτι στερούμενος φωνῆς ἵκανης καὶ τόλμης ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπεδόθη «ἐπὶ τὸ φιλο-

σοφεῖν καὶ πονεῖν καὶ γράφειν, ἀ διανοηθείη». Ὅτις ἔγινε μέγας ρητορδιδάσκαλος, ή ἐνδοξότερα προσωπικότης τῆς ἐποχῆς του.

‘Η παιδαγωγική του ἐπέδρασε τὰ μέγιστα εἰς τοὺς μετέπειτα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διότι αἱ διδασκαλίαι του λύουν τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς νεότητος πάσης ἐποχῆς.

Διὰ τὴν ἀνθρωπιστικήν του διδασκαλίαν ὁ Ἰσοκράτης παρουσιάζεται ως ἀνταγωνιστής τῶν σοφιστῶν καὶ φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἔξαιρουμένου, διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτόν.

‘Ως φιλόσοφος—καίτοι δὲν ἀνέπτυξεν ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα—δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν πρακτικῶν ἡθικῶν φιλοσόφων χάρις εἰς τὰ ἔξοχα ἡθικὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἔργα του.

‘Ο Ἰσοκράτης ως πολιτικός. ‘Ο Ἰσοκράτης παρακολουθῶν μὲν μεγάλην λύπην πρῶτον μὲν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς ἀντιζηλίας τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἔπειτα δὲ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Περσῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐλλάδος καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων, τέλος δὲ φοβουμένος τὸν κίνδυνον τῆς ὑποδουλώσεως ἀπάσης τῆς Ἐλλάδος, ἐπλασε τὸ πολιτικόν του ἰδεῶδες, τὸ ὅποιον συνοψίζεται εἰς τὰ ἔξῆς : 1) ἔνωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς μίαν κοινοπολιτείαν, εἰς ἓν ἴσχυρὸν ἑλληνικὸν κράτος· 2) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν· 3) κατάληψις καὶ ἔξελλήνισις τῆς Μ. Ἀσίας διοχετεύσεως πρὸς τὰ ἔκει τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων· καὶ 4) ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας ἔκεινης χώρας.

‘Ο Ἰσοκράτης δὲν διενοήθη πρῶτος τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Πρῶτος δὲ τὸν σ' π.Χ. αἰῶνα ἀκμάσας Πολυκράτης, δὲ ἔξοχος τύραννος τῆς Σάμου, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνον, διενοήθη καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἔνωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα δὲ μέγας Περικλῆς τὸν Ε' αἰῶνα, συνεχιστῆς τῆς πανελλήνου πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεδίωξε καὶ αὐτὸς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πολιτειακὴ ὄμως κατάστασις τοῦ Ε' καὶ σ' αἰῶνος ἥτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ δυνατότης πραγματοποιήσεως ἐνὸς τόσον μεγάλου σχεδίου.

‘Ο Δ' αἰῶν παρουσιάζεται εὐνοϊκώτερος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ ἰδεώδους τοῦ ἔθνικωτάτου ρήτορος Ἰσοκράτους. Ἡ ἔνωσις

τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὅποια ἦτο τότε ἥθικὸν καὶ ἔθυικὸν αἴτημα, τώρα εἶναι καὶ οἰκονομικόν, διότι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπέφερον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναστάτωσιν τόσον εἰς τὰς πόλεις ὡς κράτη, ὃσον καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Οἱ σοφισταὶ δὲ διδάσκοντες τὸν ἀτομικισμὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς πολιτείας ὡς ἐνότητος. Τὰ ἄτομα ἔχασαν τὴν σύνδεσίν των μὲ τὴν ὄλοτητα τῆς πόλεως. Ἀφ' ἑτέρου οἱ αὐτοὶ σοφισταὶ διδάσκοντες, ὡς ἀνδρες περιπλανώμενοι, ὅτι πατρὶς εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὅποιαν γεννᾶται τις, ἐνέβαλλον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν των, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ πατρὶς περιλαμβάνει τὸν ὅλον Ἑλληνικὸν κόσμον. Ἔτσι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς, εἰς τὸ αἴτημα τῆς δημιουργίας μεγαλυτέρας πολιτικῆς ἐνότητος πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἔθνων, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πρόκειται περὶ τῆς πανελλήνου ἰδέας, γύρῳ ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀγωνίζεται δὲ Ἰσοκράτης καθ' ὅλον τὸν βίον του. Χάριν αὐτῆς εἰργάσθη διὰ τὴν ἕδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ περιλάβῃ αὐτη τὰς πλείστας τούλαχιστον Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ καταστῇ πανελλήνιος κοινοπολιτεία, ἐν ἴσχυρὸν κράτος Ἑλληνικόν.

Ἄλλὰ τὸν ἀπογοητεύει δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαγωγούς του. Ἡ δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦτο ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλέους. Διὰ τοῦτο ἥρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ἵνα αὔτη, ὡς ἀρχηγός, ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ του ἰδεώδους.

Ἀφορμὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν στροφὴν τοῦ ρήτορος ἔδωσεν δὲ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, τὸν ὅποῖον ἐπεσκέψθη, ὅτε περιήρχετο τὰς συμμαχικὰς πόλεις μαζὶ μὲ τὸν μαθητή του, τὸν ἴκανωτατὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεον. Τόσον δὲ ἐθαύμασε τὸν Εὐαγόραν ὡς ἄρχοντα, ὡς ἰδανικὸν μονάρχην, ὥστε ἐσκέψθη, ὅτι ἔνας τοιοῦτος ἄρχων, μία τοιαύτη προσωπικότης, πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πανέλληνας κατὰ τῶν Περσῶν.

Ο θαυμασμός του τώρα πρὸς τὰς προσωπικότητας τὸν φέρει πλησιέστερον πρὸς τὸν Φίλιππον. Οὗτος ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, διότι κατήγετο ἀπὸ τοὺς Ἡρακλείδας, ἦτο συνετὸς καὶ δίκαιος, ἥγετης ἐκλεκτός, ἀριστος στρατιωτικὸς μὲ ἴσχυρὸν στρατόν, καταπλήσσουσα δραστηριότης· οἱ δὲ Μακεδόνες του δὲν ἤσαν μὲν τόσον πολιτισμένοι, ὃσον οἱ Ἀθηναῖοι, ἤσαν ὅμως ἀγνὴ Ἑλληνικὴ φυλή, λέξια νὰ μετάσχῃ τῆς παν-

ελληνίου κινήσεως. "Ολα αύτά ήσαν χαρακτηριστικά ίκανά, διὰ νὰ διεκδικῆ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

'Αλλ' ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου ὡρθώθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὴν συμμαχίαν τῆς καὶ μὲ τὸν φλογερὸν ρήτορά της Δημοσθένην. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμούμενοι τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα δὲν ἤθελον νὰ εἰναι ἀλλοις ἡγέτης καὶ νὰ τεθῇ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ πόλις των, ἡ πόλις τοῦ Περικλέους, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ δύο αὐτὰ λίαν ἴσχυρὰ κράτη ἔμελλον νὰ συγκρουσθοῦν. Τὴν κρίσιμον κατάστασιν παρακολουθεῖ ὁ Ἰσοκράτης μὲ ἀγωνίαν· γράφει καὶ εὔχεται ἡ εἰρήνη, ἡ Φιλοκράτειος κληθεῖσα, τὴν ὅποιαν ἔκλεισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἰναι στερεά, νὰ γίνη συμμαχία διαρκής ἀπαρχὴ τῆς πανελλήνιου ἑνώσεως.

Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἄξιον ἡγέτην τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναῖους βλέπει τοὺς ἴσχυρούς συντελεστὰς τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ νὰ συνεργασθοῦν ἐν ἴσοτομίᾳ τὰ δύο κράτη, ἡ καταπλήσσουσα δραστηριότητα τοῦ Φιλίππου νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς κατανίκησιν τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ, τῶν Περσῶν.

"Ηθελεν ὁ Ἰσοκράτης ἡγέτην τὸν Φίλιππον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταπείνωσιν τῆς πόλεώς του, τὴν ὅποιαν τόσον ἐκαμάρωνε, τὴν ὅποιαν τόσον ἡγάπα. 'Ο σκοπός του πληροῦται· τὸ πολιτικόν του ἰδεῶδες πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἡ πόλις του ταπεινοῦται. 'Ο Ἰσοκράτης εἶχε διαγνώσει καλύτερον ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

'Ο Ἰσοκράτης ως ρητοροδιδάσκαλος καὶ συγγραφεύς. 'Ο Ἰσοκράτης ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν ὅχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς διὰ γυμνασμάτων· ἐλάμβανε δὲ συνήθως τὰ θέματα τῶν λόγων του ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἴστοριαν τῆς Ἐλλάδος, τῆς ὅποιας τὰ συμφέροντα ἐνέπνεον αὐτόν.

Θεωρῶν τὴν ρητορικὴν ὅχι ως ἀπλοῦν μέσον πειθοῦς, ως οἱ ἄλλοι ρήτορες, ἀλλὰ κυρίως ως μέσον παιδευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς του ὅχι μόνον ίκανούς εἰς τὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους κατὰ τὰ ἥθη καὶ χρησίμους εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ηδοκίμησεν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὡστε πάντες ἀναγνωρίζουν αὐτὸν ως τὸν μέγιστον ρητοροδιδάσκαλον.

‘Ο ’Ισοκράτης ἔγραψεν ὅπερ τοὺς ἔξήκοντα λόγους, ἐκ τῶν ὅποιων σφέζονται 21, δικανικοί, πανηγυρικοί καὶ συμβουλευτικοί ἢ πρὸς ἀσκητικῶν γεγραμμένοι· ἐπίσης σφέζονται ἐννέα ἐπιστολαὶ καὶ ἀποσπάσματα Ρητορικῆς τέχνης.

Εἰς τοὺς λόγους του ὁ ’Ισοκράτης προτρέπει πανταχοῦ εἰς ὅμονοιαν καὶ εἰρήνην καὶ συμβουλεύει τοὺς “Ἐλληνας νὰ ἐνωθοῦν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἐνταῦθα ἔρμηνεύονται τρεῖς τῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκομένων λόγων τοῦ ’Ισοκράτους. Πλὴν τούτων ὅμως σπουδαῖοι ἐπίσης εἶναι ὁ Πανηγυρικός, Φίλιππος, Ἀρχίδαμος, Ἀρεοπαγιτικός, Βούσιρις, Παναθηναϊκός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.

**ΜΕΡΟΣ Α'
ΚΕΙΜΕΝΟΝ**

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰ σα γωγὴ. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι εἶδος παρανετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς τὸν Δημόνικον, νεαρὸν νιὸν τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀποθανόντος φίλου του Ἰππονίκου. Ἀπευθύνει δηλ. πρὸς τὸν Δημόνικον συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν δόποιον πρέπει νὰ ζῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχοντας αὐταὶ γενικὸν χαρακτῆρα, καίτοι μεταχειρίζεται μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Δημονίκου, εἶναι πολὺ ὡφέλιμοι διὰ πάντα νέον, καθόσον εἶναι ἄρισται ὑποδείξεις περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ Ἰππονίκου τίποτε δὲν γνωρίζομεν, καίτοι τινὲς διδάσκοντ, ὅτι ἦτο βασιλεὺς εἰς τινὰ πόλιν τῆς Κύπρου.

(α') Ἐν πολλοῖς μέν, δὲ Δημόνικε, πολὺ διεστώσας εὔρή-
σομεν τάς τε τῶν σπουδάιων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων δι-
ανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλ-
λήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τι-
μῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τὰς μὲν τῶν
φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπου-
δάιων φιλίας οὐδὲ ἀν δὲ πᾶς αἰών ἔξαλείψειν· ἥγούμενος οὖν 2
πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους
τῶν σπουδάιων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλ-
κά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς
εὔνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππόνικον συνηθείας· πρέπει
γὰρ τοὺς παῖδας ὥσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς
πατρικῆς κληρονομεῖν. (β') Ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλ- 3
λαμβάνοντας καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ
μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχει-
ρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας
ἐπανορθῶ. "Οσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προ- 4
τρεπτικοὺς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦ-

σιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι’ ὃν τὴν δεινότητην τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ’ ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἥθη σπουδαῖοι πεψυχέναι δόξουσι, τοσούτῳ μᾶλλον ἔκείνων τοὺς ἀκούοντας ὡφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

- 5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὔρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὃν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις διμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἔαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὄδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἡδυνήθησαν, ἣς οὐδὲν κτῆμα σε-
6 μνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἡ γρόνος ἀνή-
λωσεν ἡ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἡ καλο-
καγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρασκευά-
ζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· ῥώμη δὲ μετὰ
μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχον-
τας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε,
7 ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς
κτῆσις, οἵς δὲ ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξήθη, μόνη μὲν
συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγε-
νείας ἐστί, τὰ μὲν τοῖς ἀλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα, τὰ
δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν
8 ὄχνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη. Ράδιον δὲ τοῦ-
το καταμαθεῖν ἐστιν ἔκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν
Θησέως ἔργων, οἵς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εύδοξίας
χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἀπαντα κρό-
νον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἔκείνοις πεπραγμένων
9 (γ') Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀνα-
μνησθεὶς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἔξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σο-
λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ ῥᾳθυμῶν διετέ-

λεσσε τὸν, βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἥγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυς μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θητός, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διώκει τὸν ἔαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλος ἦν καὶ μεγαλοπρεπῆς καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν 10 σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας· ἥγεντο γάρ εἶναι πρὸς ἑταῖρίαν πολλῷ κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπον γένους καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης· ἐπὶ λίποι δ' ἀν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησάμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς 11 Ἱππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηγόχαμεν, πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σ' ὥσπερ πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἥγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρώας ἀρετῆς γιγνόμενον· αἰσχρὸν γάρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παιδαράς μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων· ἥγου δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγω- 12 νιστὰς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐνάμιλlos γενήσει τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην οὐ δυνατὸν διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον· τὰ μὲν γάρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγώ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ᾧ μοι δοκεῖς ἐπιτηδευμάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἄπασιν ἀνθρώπωις εὐδόκιμησαι.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μό- 13 νον θύων ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν γάρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μέν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γάρ δόξεις ἄμα τε τοῖς θεοῖς θύειν καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, 14

οίους ἀν εὔξαιρο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παιδας.
 "Ασκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν ὥμην
 ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἀν ἐπιτύχοις, εἰ λήγοις
 τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε
 μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γάρ ἀνόητον, τὸ
 15 δὲ μανικόν. "Α ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι
 καλόν. "Εθιζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύνησον· δι' ἐ-
 κεῖνο μὲν γάρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.
 'Ηγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [χόσμον] αἰσχύνην, δικαιο-
 σύνην, σωφροσύνην· τούτοις γάρ ἄπασι δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ
 16 τῶν νεωτέρων ἥθος. Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε
 λήσειν· καὶ γάρ ἀν τοὺς ἄλλους λάθης, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς
 μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου,
 τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρ-
 17 ψις γάρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἀριστον, ἀνευ δὲ τούτου κάκιστον.
 Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, καὶ ψευδεῖς ὅσιν· οἱ γάρ πολλοὶ τὴν
 μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. "Α-
 παντα δόκει ποιεῖν ὡς μηδένα λήσων· καὶ γάρ ἀν παραυτίκα
 κρύψης, ὑστερον δόθήσει. Μάλιστα δ' ἀν εὐδοκιμοίης, εἰ φαί-
 νοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀν πράττουσιν ἐπιτι-
 18 μόης. 'Εὰν ἡς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής. "Α μὲν ἐπίστασαι,
 ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἢ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσ-
 λάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις· ὅμοιώς γάρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα
 χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν
 φίλων μὴ λαβεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν
 τῶν λόγων φιληκοῖαν· οὕτω γάρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς
 19 εὐρημένα συμβήσεται σοι ῥαδίως μανθάνειν. 'Ηγοῦ τῶν ἀκού-
 σμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γάρ
 ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σο-
 φία γάρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκνει μακράν
 ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελο-

μένους· αἰσχρὸν γάρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἔνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὔσιαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ 20 γίγνου φιλοπροσήγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐ- προσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέως μὲν ἔχει πρὸς ἀπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γάρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθῆς ἔσει, τοῖς δὲ φίλοις γενήσει. Τὰς ἐν- τεύξεις μὴ ποιοῦ πυκνὰς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γάρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐ- 21 κουσίοις, ὅπως ἀν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Υφ' ᾧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρόν, τούτων ἐγκράτειαν ἀσκει πάν- των, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, ἐὰν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὃν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὃν εὐπορήσεις, τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχης πρὸς τοὺς ἀμαρ- τάνοντας, ὥσπερ ἀν πρὸς ἔαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλ- λους ἔχειν ἀξιώσειας, ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἐὰν αἰσχρὸν ὑπο- λάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἀρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, ἐὰν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπης καὶ σεαυτὸν ὡς ἀνθρωπὸς ὃν ὑπομιμήσκῃς. Μᾶλλον τίρει τὰς 22 τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γάρ τοὺς ἀγαθούς ἀνδρας τρόπον ὄρκου πιστότερον φαίνεσθαι πα- ρεχομένους. Προσήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν δμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι κάκείνοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὁρκον ἐπακτὸν προσδέ- 23 χου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασήκων. Ἐνεκα δὲ χρημά- των μηδένα θεῶν δύμόσης, μηδ' ἀν εὐορκεῖν μέλλης· δόξεις γάρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

24 Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἀν ἔξετάσης, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γάρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἶος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνουν, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· δύοις γάρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἀπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλει. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι 25 προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχῶν μὲν γάρ οὐδὲν βλαβήσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γάρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἀριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελ-
26 τος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. 'Ομοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμιζε τῶν ἔχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιίαις καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. 'Αποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γάρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθον-
27 ται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέ-
μνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μηδὲ τούτων ἀπόντων δλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλοκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον. 'Αγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μή τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μέν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων παραπλήσιον γάρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὅπερ ἀν εἴ τις
28 ἵππον κτήσαιτο καλὸν κακῶς ἴππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύσιν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἔ-

νεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσκι: δύνασθαι καὶ τοῦ φίλω
σπουδάιώ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μη-
δὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ
παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς·²⁹
κοινὴ γάρ ή τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὗ ποι-
εῖ· καλὸς γάρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδάιῳ χάρις ὀφειλομέ-
νη. Κακοὺς εὗ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σι-
τίζουσιν· ἐκεῖναί τε γάρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας
ὑλακτοῦσιν οἵ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας ὥσπερ τοὺς βλάπτον-
τας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἔξαπατῶν-³⁰
τας· ἀμφότεροι γάρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦ-
σιν. Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαρι-
ζομένους, οὐχ ἔξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθα-
νομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ
σεμνός· τὸν μὲν γάρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὅγκον μόλις ἀν οἱ δοῦ-
λοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον ἀπαντεῖς ἡ-
δέως ὑποφέρουσιν. ‘Ομιλητικὸς δ’ ἔσει μὴ δύσερις ὃν μηδὲ³¹
δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνικος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν
πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ’ ἀν ἀδίκως ὀργι-
ζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πε-
παυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα
σπουδάζων, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδᾶτα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ
γάρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀγχρίστως
χαριζόμενος, ὥπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μέν, ἀηδῶς
δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαλίτιος ὃν, βαρὺ γάρ, μη-
δὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ³²
τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἔαν δέ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρός,
ἔξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γάρ ὁ νοῦς ὑπ’ οἶνου διαφθαρῇ,
ταύτα πάσχει τοῖς ἀρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβαλοῦσιν.
ἐκεῖνά τε γάρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνούν-
των ἡ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας.
Αθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμ-

- 33 μέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ ὃν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν. Οὓς ἀν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ φόγος.
- 34 Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μέλλοντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εύτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εύβουλίαν. Περὶ ὃν ἀν αἰσχύνη παρρησιάσασθαι, βούλῃ δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.
- 35 "Οταν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλης τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκέψει πρῶτον πῶς τὰ ἔκυτοῦ διώκησεν· διὸ γὰρ κακῶς διανοηθεῖς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Οὕτω δ' ἀν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψειας· καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, οταν τὰς λύπας τὰς
- 36 ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἥθη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὡστε σοι συμβήσεται παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὔδοκιμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἵσχυρότατον μέντοι νόμον ἥγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. "Ωσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν
- 37 βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὃν γὰρ ἀν ἐκεῖνος ἀμάρτη,

σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελεῖσθαι ἀπαλλάττου μὴ πλουσιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γάρ γρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γάρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἴλα περ ἀν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῆς. Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχουν 38 δὲ τὸ ἵσον ἔχων, ἵνα δοκῆς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μή δι' ἀσθένειαν ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν ἢ πλοῦτον ἀδικον· τοσούτῳ γάρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσφ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὡφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσαπι δόξαν παρασκευάζει, κἀκείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι, τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλλαξεῖν. Μηδένα ζήλου 39 τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γάρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ 40 τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἀσκεῖ· μέγιστον γάρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῶ τῷ σώματι μὲν εἶναι φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ τι 41 ἀν μέλλης ἔρειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ πολλοῖς γάρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιοῦ καιρούς τοῦ λέγειν, ἡ περὶ ὃν οἶσθα σαφῶς, ἡ περὶ ὃν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τούτοις γάρ μόνοις ὁ λόγος τῆς συγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὔτε γάρ 42 οὔτ' εὔτυχῶν ἔσει περιχαρής οὔτε δυστυχῶν περίλυπτος. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδὲν ἐτέροις ὣν κατάδηλος· ἀτοπὸν γάρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλλον 43 εὐλαβοῦ φύγον· δεῖ γάρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν

φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδόξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐάν δέ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης· τὸ μὲν γάρ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἔδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμεν.

44 (ε') Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γάρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἔξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γάρ τούτων χρείαν ῥᾳδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ μετ' εὔνοίας συμβουλεύοντα χαλεπῶς εύρήσεις· ὅπως οὖν μὴ παρ' ἑτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆσι, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμιείου προσφέρῃς, φήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὃν ἔχω σοι συμβουλεύειν.

45 Πολλὴν δ' ἀν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἃς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γάρ ἄλλων τοὺς πλείστους εύρήσομεν ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἥδιστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τούναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίω χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γάρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάπτοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ

46 τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἀν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἥδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γάρ τῷ ῥαθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθὺς αἱ λύπαι ταῖς ἥδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονομεῖν ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρι-

47 νεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κάκεῖ μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἥδονὰς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύ-

ομεν, ως τῆς τελευτῆς αἰσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιοῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβιωνόντων ἔνεκα δικαπονοῦμεν. (5') Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίηνται τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ή πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἔξαμαρτάνοντας ως τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνον φευδο-⁴⁹ μένους ἀποδοκιμάζομεν, ἡ πού γε τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττουμένους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἀντοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα τῆς⁵⁰ τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἥγονμαι κακείνους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Γάνταλον γεννήσας, ως οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἵς δεῖ παρα-⁵¹ δείγμασι χρώμενόν σ' ὑρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ήμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἰ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν· ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν⁵² ὁρῶμεν ἐφ' ἄπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Εἰ σ α γ ω γ ἡ. "Οπως δὲ πρὸς Δημόνικον εἶναι συμβουλευτικός, οὕτω καὶ δὲ πρὸς Νικοκλέα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν περιέχει συμβουλὰς καὶ δδηγίας χρησίμους διὰ πάντα ἀνθρωπον, οὗτος δέ, περιέχων συμβουλὰς καὶ δδηγίας περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν δποῖον δὲ Νικοκλῆς πρέπει νὰ ἄρχῃ, εἶναι χρήσιμος διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Πρὸς τὸν αὐτὸν Νικοκλέα ἀπέστειλεν δὲ ἄλλους λόγους (*Νικοκλῆς, Εὐαγόρας*)· καὶ δὲ μὲν ἐπιγραφόμενος Νικοκλῆς εἶναι συμβουλευτικός πρὸς τοὺς Σαλαμινίους, ἵνα ὑπακούοντας εἰς τὸν βασιλέα των, δὲ δὲ Εὐαγόρας εἶναι ἐγκώμιον τοῦ πατρός τοῦ Εὐαγόρου.

- 1 (α') Οἱ μὲν εἰωθότες, ὡς Νικόκλεις, τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν ἐσθῆτας ἄγειν ἢ χαλκὸν ἢ χρυσὸν εἰργασμένον ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὃν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναι μοι καταφανεῖς οὐ δόσιν ἀλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν
2 ὁμολογούντων καπηλεύειν· ἡγησάμην δ' ἀν γενέσθαι ταύτην καλλίστην δωρεὰν καὶ χρησιμωτάτην καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοὶ τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθείην ὁρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος καὶ τίνων [ἔργων] ἀπεχόμενος ἀριστ'
ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἐκάστην βουλεύεσθαι
3 τὴν ἡμέραν. "Ἐπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἔκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν, ἔτι δ' ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερῶς ἔξειναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ποιητῶν τινες τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρὴ ζῆν καταλελοίπασιν· ὥστ'
4 ἔξι ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίγνεσθαι. Τοῖς

δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀλλ' οὓς ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὰν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γάρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων κύτοις οὐ πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες πρὸς χάριν διμιλοῦσι. Καὶ γάρ τοι κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερον ἔστιν ἄξιον ἐλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἴδιωτευόντων μέν, ἐπεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων· ὅταν μὲν γάρ⁵ ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλούτους καὶ τὰς δυναστείας, ἵσοθέους ἄπαντες νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας· ἐπειδὰν δ' ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόρους καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διεξιόντες δρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὃν ἡκιστα χρῆν διεφθαρμένους, τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἔξαμαρτεῖν ἡναγκασμένους, τοῖς δ' ἀμφότερα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὅπωσοῦν ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ⁶ τῆς ταραχῆς αἴτιόν ἔστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὕσπερ ιερωσύνην παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστόν ἔστι καὶ πλείστης προνοίας δεόμενον.

(β') Καθ' ἐκάστην μὲν οὖν τὴν πρᾶξιν, ἐξ ὃν ἁν τις μάλιστα δύναιτο κατὰ τρόπον διοικεῖν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν ἀεὶ παρόντων ἔργων ἔστι συμβουλεύειν· καθ' ὅλων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὃν χρήστογάζεσθαι καὶ περὶ ἂ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἔξεργασθὲν ἄξιον τῆς ὑποθέσεως, γκλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γάρ καὶ τῶν μετὰ μέτρου ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὄντα τῶν συντιθέντων μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχεν, ἐπιτελεσθέντα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδειγθέντα πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαχεν.

8 οὐ μὴν ἀλλὰ τό γ' ἐπιχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλελειμμένα καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις· οἱ μὲν γάρ τοὺς ἴδιώτας παιδεύοντες ἐκείνους μόνον ὡφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἀνὸνήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γάρ ἀν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πραοτέρας ποιήσειεν.

9 (γ') Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἔστιν· ἂν γάρ ἐν κεφαλαίοις τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν, ἐνταῦθ' ἀποβλέποντες ἀμεινον καὶ περὶ τῶν μερῶν ἐροῦμεν. Οἷμαι δὴ πάντας ἀν δύμολογῆσαι προσήκειν αὐτοῖς πόλιν δυστεχοῦσαν παῦσαι καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι· τὰ γάρ ἀλλα τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην τούτων ἔνεκα 10 πρακτέον ἔστι. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένους μὴ ῥᾳθυμεῖν μηδ' ἀμελεῖν ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσονται τῶν ἀλλων· δέδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτας τὰς βασιλείας 11 ἔξουσιν, οἵας περ ἀν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. "Ωστ'" οὐδενὶ τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν ὡς τοῖς βασιλεύοντι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν· ἀπασαι γάρ αἱ πανηγύρεις οὐδ' ἐν μέρος τιθέασι τούτων τῶν ἀθλων, περὶ ἓν ὑμεῖς καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.

(δ') Ὡν ἐνθυμούμενον χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως, ὅσονπερ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς 12 ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἀλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίγνεσθαι μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν· μηδὲ καταγγῆς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὑρήκαμεν, αἱς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἀν πρὸς

ἀρετὴν ὡφελήσαιμεν, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας μάλιστα δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν εὐεργετεῖν, 13 οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίᾳζε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἂν δύνη, μεταπέμπου, καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἶου δεῖν ἀπείρως ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατῆς γίγνουν, τῶν δὲ μαθητής, καὶ παρασκεύαζε σαυτὸν τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτήν, τῶν δὲ μειζόνων ἀγωνιστήν. Διὰ γάρ τούτων τῶν γυμνασίων τάχιστ' ἀν γένοιο τοιοῦτος, οἶον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὁρθῶς βασιλεύοντα καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσοντα. Μάλιστα δ' ἀν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν 14 ἡγήσαιο τοὺς χείρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν· ὅσῳ γάρ ἀν ἐρρωμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν ἀτιμάσης, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις.

(€') "Αρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι 15 τῶν δεόντων ποιήσειν, πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν· οὔτε γάρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἶόν τε καλῶς ἄρχειν, ἀν μή τις χαίρῃ τούτοις, ὃν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτων 16 σοι τοῦ πλήθους καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γιγνώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἀντριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγήσεις, ἀν μήθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον ἐᾶς μηθ' ὑβριζόμενον περιορᾶς, ἀλλὰ σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικήσονται· ταῦτα γάρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἔστιν.

(ς') Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει 17 καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα, καὶ μάλιστα μὲν εὐρετῆς γίγνουν τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μή, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλ-

λοις δρθῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας καὶ σφίσιν αὐτοῖς δμολογουμένους, πρὸς δὲ τούτοις οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἶλόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιοῦσι· ταῦτα γάρ 18 ἄπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις. Τὰς μὲν ἔργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους, ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθυμότερον ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιοῦ περὶ ὅν ἀν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι μὴ πρὸς χάριν μηδ' ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' ἀεὶ ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν γίγνωσκε· καὶ γάρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀκινήτως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νό- 19 μους τοὺς καλῶς κειμένους. Οἴκει τὴν πόλιν δμοίως ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεις ἀκριβῶς, ἵν' εὔδοκιμῆς ἄμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιδείκνυσο μηδ' ἐν μιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων ἀλλ' ἐν τε τοῖς προειρημένοις καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γάρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τε σοὶ παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος ἀξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.

20 Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποίει μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, ἥγοῦ δὲ θῆμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἀν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιότατον σαυτὸν παρέχης μᾶλλον γάρ ἐλπὶς τοὺς τοιούτους ἢ τοὺς ιερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. (ζ') Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς [τῶν φίλων] τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δ' ἀληθείαις αὐταῖς 21 τοὺς εύνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἥγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὐνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γάρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ σφέζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἀν τις δύναιτο. Κήδου τῶν οἴκων τῶν πολιτικῶν καὶ νόμιζε καὶ τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ

τῶν σῶν ὀναλίσκειν καὶ τοὺς ἔργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἅπαντα γάρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω²² φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὄρκους. "Απασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν πάρεχε καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον, περὶ πλείστου δὲ παιοῦ τῶν ἀφικνουμένων μή τοὺς σοὶ δωρεὰς ἀγοντας ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας· τιμῶν γάρ τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς²³ πολλοὺς φόβους ἔξαίρει τῶν πολιτῶν καὶ μὴ βούλου περιδεεῖς εἶναι τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας· ὅπως γάρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ἦ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδέν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾶος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανομένων.

'Αρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρᾳ²⁴ κολάζειν ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας καὶ νομίζειν ὑπέρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀμεινον αὐτῶν σὲ βουλεύεσθαι. Πολεμικὸς μὲν ἵσθι ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὔτως διμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἡττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς ἑαυτὸν ἀξιώσειας. Φιλονίκει μὴ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ²⁵ ὃν κρατήσαντί σοι μέλλοι συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγγομένους. Μεγαλόφρονας νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὃν οἷοί τ' εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς καλῶν μὲν ἐφιεμένους, ἔξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἵς ἀν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς²⁶ μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους ἀλλὰ τοὺς ἀριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἐὰν πάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων καὶ κακίας ἀρξῆς, ἀλλ' ἂν τοιοῦτος ὃν, οἶον χρή, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ

παρόντι μετρίων ἐπιθυμῆς καὶ μηδενὸς τούτων ἀτυχῆς.

27 (η') Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὅν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὅν ἥριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδώς, ὅτι πάντες οἱ μή σοι πλησιάσαντες ὄμοιόν σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς 28 αὐτὸς τὰς αἰτίας ἔξων, ὃν ἀν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἥγοῦ μὴ τοὺς ἄπαν ὅτι ἀν λέγης ἢ ποιῆς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα, περὶ ὃν ἀν ἀμφιγνοῆς, ἔχης τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνη κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ' εὔνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. "Ακουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἀμα τοὺς τε λέγοντας, ὅποιοι τινές εἰσι, καὶ περὶ ὃν ἀν λέγωσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίας τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἴσπερ τοὺς ἔξαμαρτάνοντας.

29 "Αρχε σαυτοῦ μηδὲν ἥττον ἢ τῶν ἀλλῶν, καὶ τοῦθ' ἥγοῦ βασιλικῶτατον, ἀν μηδεμιᾶ δουλεύης τῶν ἥδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῇ προσδέχου μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν, ἔξ ὃν αὐτὸς τ' ἐπιδώσεις καὶ 30 τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. (θ') Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἀ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἔστιν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἣς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες μᾶλλον σου τὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσι. Λάνθανε μέν, ἷν ἐπὶ τῷ σοι συμβῇ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ

τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γιγνώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης θήσος δύμοιοῦται τοῖς ἀρχοσι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἀν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾶς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν ἡ³² πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν· ὁ μὲν γάρ θητός, ἡ δ' ἀθάνατος, καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὡνητή, καὶ τὰ μὲν καὶ φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δ' οὐχ οἶόν τ' ἀλλ' ἡ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς χρὴ τοὺς βασιλεύοντας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἵν' οἱ μὲν ὁρῶντες διὰ τὴν ὅψιν ἀξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν, οἱ δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους ἀεὶ τοὺς σαυτοῦ καὶ τὰς πράξεις, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις ἀμαρτήμασι περιπίπτης. Κράτιστον μὲν γάρ τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν, ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ καὶ μὴ πλεονάζειν· αἱ γάρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἡ ταῖς ὑπερβολαῖς ἔνεισιν. (ι') Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν³³ γάρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμόττει. Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἔστι τῶν προσταγμάτων· εὐρήσεις γάρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι ταπεινοὺς φαινομένους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἐκατέρᾳ προσοῦσαν διαφεύγειν. "Ο τι ἀν³⁵ ἀκριβῶσαι βουλγθῆς, ὃν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρίᾳ μέτιθι καὶ φιλοσοφίᾳ· τὸ μὲν γάρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδούς σοι δείξει, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι δίνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπίπτοντα καὶ τοῖς ἴδιώταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἀν γάρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς,

36 ἀμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσει. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἴδιωτῶν τινας ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσι. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σαυτῷ καὶ τῇ πόλει

37 διαφυλάττειν· ἢν δ' ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἴροῦ τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχρῶς. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας καὶ φρόντιζ', ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πράξεις. (ια') Μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἀπασαν ἄμα διαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θυητοῦ σώματος ἔτυχες, πειρῶ τῆς

38 ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. "Ἄττ' ἀν σοι λογίζομένω φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὡν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. "Α τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἀν συμβουλεύσειας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν

39 ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας· μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, διμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εύτυχίας φέρειν

40 ἐπισταμένους. (ιβ') Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν λεγομένων ἐστίν, ἂ καὶ σὺ γιγνώσκεις. Οὐδὲ γάρ ἐμὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἡπιστάμην, ὅτι τοσούτων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἀργόντων οἱ μέν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντας ἑοράκασιν, οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. Ἄλλὰ γάρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρή

41 τούτοις [τῶν ἐπιτηδευμάτων] ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς

οὔτε παράδοξον οὔτ' ἀπιστον οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον χαριέστατον, δις ἀντῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων δικαιοίαις ὀθροῖσαι πλεῖστα δυνηθῆ καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ κάκεῖνό ⁴² μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλεύοντα καὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἀπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἥδιστά γ' αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ πεπόνθασιν ὅπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας· καὶ γάρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μέν, πλησιάζειν δὲ βούλονται τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἀν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνι- ⁴³ δος καὶ Φωκυλίδου ποίησιν· καὶ γάρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἱροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. "Ἐπι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν ⁴⁴ προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστ' ἐσπούδασαν, δμοίως ἀν καὶ πρὸς ταύτας διατεθεῖεν ἥδιον γάρ ἀν κωμῳδίας τῆς φαυλοτάτης ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσειν. (ιγ') Καὶ τί δεῖ καθ' ἐν ⁴⁵ λέγοντα διατρίβειν· ὅλως γάρ εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εύρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὕτε τῶν σιτίων χαρέοντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις οὔτε τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καλλίστοις οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἔναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἥδονάς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιοῦντας· ὥστε πᾶς ἀν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν ἢ διδάσκων ἢ ⁴⁶ χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν; οἵ πρὸς τοῖς εἰρημένοις φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἀπλοῦς δ' ἥγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, οὕτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστ' οὐδὲ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἵσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἴδίων λογιζόμενοι, γαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων

διαλεγόμενοι, βούλοιντο δ' ἀν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι καὶ σκέψασθαι περὶ τινος τῶν ἀναγγείων εὗροι δ' ἀν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις ἢ λοιδοροῦντας ἢ λοιδορουμένους, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βιουλευομένους ἀλλ' εὔχομένους. Λέγω δ' οὐ καθ' ἀπάντων ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὅντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς βιουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς μὴ τοὺς ὡφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους ἀκούοντες μὲν γάρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας ψυχαγωγοῦνται. Διὸ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρώτους εὑρόντας τραγῳδίαν ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμφοτέρως ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. Οὐ μὲν γάρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τοὺς τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν, ὥστε μὴ μόνον ἀκουστούς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. Τοιούτων οὖν παραδειγμάτων ὑπαρχόντων δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκροωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλεύειν ἀφεκτέον, τὰ δὲ τοιαῦτα λεκτέον, οἵς δρῶσι τοὺς ὅχλους μάλιστα χαίροντας.

50 (ιδ') Ταῦτα δὲ διῆλθον ἡγούμενος σὲ δεῖν, τὸν οὐχ ἔνα τῶν πολλῶν ἀλλὰ πολλῶν ὅντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων μηδὲ τοὺς εῦ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἥδοναῖς κρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν, ἀλλως τ' ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὅντες καί φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἀλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ πάντες διογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἔκάστου τούτων

φαίνεσθαι βουλεύεσθαι δυνάμενον. Χρὴ τοίνυν ἀφέμενον τῶν 52 ἀμφισβητουμένων ἐπὶ τοῦ συνομολογουμένου λαμβάνειν αὐτῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν συμβουλεύοντας, εἰ δὲ μή, καὶ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων λέγοντας. Καὶ τοὺς μὲν μηδὲν γιγνώσκοντας τῶν δεόντων ἀποδοκίμαζε δῆλον γάρ, ὡς ὁ μηδὲν ὥν αὐτὸς χρήσιμος οὐδὲ ἀν ᾔλλον φρόνιμον ποιήσειε· τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυ- 53 ναμένους ὅραν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θεράπευε, γιγνώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν· ἡγοῦ δὲ τούτους μεγίστην σοι ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἀν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλεῖστ' ὠφελῆσαι δυνηθῶσιν.

(ιε') Ἐγὼ μὲν οὖν ἀ τε γιγνώσκω παρήνεκα καὶ τιμῶ σε 54 τούτοις, οἵς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπερ εἴπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοι δωρεάς, ἃς ὑμεῖς ποιὸν πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν διδόντων ἢ παρὰ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἵς καν σφόδρα χρῆ καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλείπης οὐ κατατρίψεις, ἀλλὰ μείζους καὶ πλείονος ἀξίας ποιήσεις.

III. ΕΥΑΓΩΡΑΣ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζεται ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Ἰσοχράτους (§§ 8 καὶ 11) ως ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς ἐξόμυησιν τῆς ἀρετῆς ἀποθανόντος συγχρόνου ἀνδρὸς διὰ πανηγυρικοῦ λόγου. Ὅποθεσις τοῦ παρόντος λόγου εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Εὐαγόρας (405 - 375 π.Χ.). Οὗτος ἐγεννήθη μακρῷα τῆς Σαλαμῖνος, διότι τὴν ἀρχὴν κατεῖχε τότε ἄρπαξ τις ἐλθὼν ἐκ Φοινίκης. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἡλθεν εἰς ἡλικίαν, κατέβαλε τὸν τύραννον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων του (405 π.Χ.). Αμέσως τότε ἐφράντισε νὰ προαγάγῃ τὴν πόλιν ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ραντιλία ἐνεψυχώθησαν, ἡ δὲ ἐκ τούτων οἰκονομικὴ εὐπορία ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Εὐαγόραν νὰ προαγάγῃ καὶ τὰ στρατιωτικά. Τόσον δὲ ἴσχυρος ἦγιεν, ὥστε τὸ 396 π.Χ., ἐπωφελούμενος ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Περσῶν πρὸς τὸν Σπαρτιάτας, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ὑπαγάγῃ δλῆν τὴν Κύπρον εἰς τὸ κράτος του. Πράγματι ἐντὸς δλίγον ὅχι μόνον ἡ Κύπρος ἀλλὰ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Φοινίκης ὑπίκουον εἰς αὐτόν.

Ἄλλα ἐπῆλθεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, κατὰ τὴν ὧδοιαν ἡ Κύπρος ὑπῆγετο εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν (387 π.Χ.). Ὁ Εὐαγόρας ὅμως δὲν ἀναγνωρίζει αὐτήν· διὰ τοῦτο ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Περσῶν. Κατ’ ἀρχὰς ὁ Εὐαγόρας ἐνίκησε τὸν Πέρσας, ἀλλὰ κατόπιν ἐποιορκήθη εἰς τὴν Σαλαμῖνα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ὁρούτα καὶ Τιοτιβάζου. Ὁ Εὐαγόρας ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ εἰρηνεύσῃ ὡς ἵσος μὲ τὸν μέγαν βασιλέα, ὑπὸ τὸν δρον νὰ διατηρήσῃ μὲν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ δλας τὰς κτήσεις του. Ἡ διὰ τὸν Πέρσας αἰσχρὰ αὕτη συνθήκη ἔγινε τὸ 385 π.Χ.

Δέκα ἔτη βραδύτερον, ἦτοι τὸ 375 π.Χ., ἐδολοφονίθη ὑπό τινος δούλου του, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ νιός του Νικοκλῆς, διποτος ἐπιθυμῶν νὰ τιμήσῃ τὸν πατέρα του προέτρεψε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τὸ ἐπικήδειον τοῦτο ἐγκώμιον.

1 (α') Όρῶν, ὡς Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πα-

τρὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἀμίλλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγησάμην Εὔχερόν, εἴ τις ἐστὶν αἱ-² σθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὔμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὅρῶντα τὴν γε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνων πεπραγμένων· εὐρήσομεν γάρ τοὺς φιλο-³ τίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθησειν εὐκλεῶς αἰρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιοῦντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας δύντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, δείμνηστον ἀν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὔχερον παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειν.

(β') Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἄνδρας ἀγαθοὺς γεγενημένους, ἵν' οἵ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν, οἵ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογήσονται μᾶλλον ὥν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἀν ἀθυμήσειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωικὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὑμανούμενους καὶ τραγῳδουμένους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδὲ ἀν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον; τούτων δ' αἱ-

τιος ὁ φθόνος, ὃ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν· οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὥσθ' ἥδιον ἂν εὐλογουμένων ἀκούοιεν, οὓς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν, ἡ τούτων, ὑφ' ᾧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν. Οὐ μὴν δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἔθιστέον ἀκούειν, περὶ ᾧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἵσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἔχόντων.

8 (γ') Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον περὶ μὲν γάρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων 9 οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γάρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γάρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἷόν τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἵς ἂν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν ἀλλὰ 10 πᾶσι τοῖς εἴδεσι διαποικιλαὶ τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἀπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἢ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχῃ κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὔρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγοῦσι 11 τοὺς ἀκούοντας. Γνοίη δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν·

ἢν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὄνοματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπῃ, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἡς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. "Ομως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλὰ ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χεῖρον τῶν ἐν ταῖς ὥδαις καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὔκγρόου καὶ 12 τίνων ἢν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστηκαται, δοκεῖ μοι πρέπειν κάμε τῶν ἄλλων ἔνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῷ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχεν. 'Ομολογεῖται μὲν γάρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμι- 13 θέων εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἐστιν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας προκρίνειεν· ἐν μὲν γάρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εύρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεέστέρους ὄντας, οὗτοι δ' ἀπαντες ὄνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγόνασι.

(ε') Τοῦτο μὲν γάρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἔχονος, τοῦ δὲ 14 γένους τοῦ Τευκριδῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὅστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς "Ελλησι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφύχρεντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἥλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἱκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εύσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὑρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὡν ἐδεήθησαν, ιερὸν ἐν 15 Αἰγίνη κατεστήσαντο κοινὸν τῶν 'Ελλήνων, οὕπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχήν. Καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον ἔως ἢν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὥν δόξης διετέλεσεν· ἐπειδὴ τε μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρη μεγίστας τιμᾶς ἔχων παρεδρεύειν ἐκείνοις. (ζ') Τούτου δὲ 16 παιδες ἦσαν Τελαμῶν καὶ Ηηλεύς, ὡν ὁ μὲν ἔτερος μεθ' 'Η-

- ρακλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἡξιώθη,
 Πηλεὺς δ' ἐν τε τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας
 καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας Θέτιδι τῇ
 Νηρέως θυητὸς ὥν ἀθανάτῳ συνώκησε, καὶ μόνου τούτου
 φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον
 17 ἁσθῆναι. (ζ') Τούτοιν δ' ἐκατέρου, Τελαμῶνος μὲν Αἴας καὶ
 Τεῦκρος ἐγενέσθην, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οὗ μέγιστον καὶ
 σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γάρ ἐν ταῖς
 αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδὲ ἐν τοῖς τόποις, ἐν οὓς
 κατώκουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς "Ελλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβά-
 ρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἐκατέρων ἀθροισθέντων, οὐ-
 18 δενὸς δὲ τῶν ὄνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κιν-
 δύνοις Ἀχιλλεύς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖ-
 νον ἡρίστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος
 καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συν-
 εξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατέκισεν, δι-
 μώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ
 τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.
- 19 (η') Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρᾳ παρὰ τῶν προγόνων
 ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον
 τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ
 Τεῦκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ
 Φοινίκης ἀνὴρ φυγὰς καὶ πιστεύθεις ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύον-
 20 τος καὶ μεγάλας δυναστείας λαβὼν οὐ χάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ
 κακὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ
 πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασι-
 λείαν κατέσχεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμε-
 νος ἀσφαλῶς κατασκευάσασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἐξε-
 21 βαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.
- (θ') Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστώτων καὶ τῶν
 ἐκγόνων τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἔχοντων Εὐαγόρας γίγνεται

περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὄψεις τὰς ἐν τοῖς ὑπνοῖς γενομένας, ἐξ ὧν μειζόνως ἀν φανείη γεγονώς ή κατ' ἄνθρωπον, αἴρομαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, ὅτι τοσούτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνων πεπραχμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφίημι τὰ τοιαῦτα, περὶ δὲ διάλυσι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. "Αρξομαι δ' ἐκ τῶν δύμοιογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

(ι') Παῖς μὲν γάρ δὲ ἔσχε κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφρο- 22 σύνην, ἀπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί. Καὶ τούτων μάρτυρας ἀν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἀπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ ῥώμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. Ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ 23 ταῦτά τε πάντα συνηξήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρείᾳ προσεγένετο καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδὲ ὕσπερ ἐτέροις τισίν, ἀλλ' ἔκκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολήν· τοσοῦτον 24 γάρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥσθ', ὅπότε μὲν αὐτὸν ὅρῳεν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήρωτεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἥγουμένους οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἴδιωτου μέρει διαγαγεῖν, ὅπότε δὲ εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψειν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμώη περὶ αὐτοὺς ἔξαμαρτάνειν, νομίζειν Εὔαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. (ια') Καὶ 25 τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθησαν· οὔτε γάρ ἴδιωτης ὧν διετέλεσεν οὔτε περὶ ἐκείνους ἔξημαρτεν, ἀλλὰ τοσαύτην διδάσκων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἐτερος ἐπράξεν, ἔξ ὧν δ' οἶόν τ' ἦν δισίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὔαγόρα διεφύλαξεν. Εἰς γάρ τῶν δυναστεύοντων ἐπιβουλεύσας τὸν 26

τε τύραννον ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὔαγόραν ἐπεχείρησεν,
 ἥγοιούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκει-
 νον ἔκποδῶν ποιήσαιτο. Διαφυγὰν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σω-
 θεῖς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς
 ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι,
 κανὸν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας τα-
 πεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν ἐκεῖνος δ' εἰς τοσοῦτον μεγα-
 λοφροσύνης ἥλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἴδιωτης ὡν, ἐπειδὴ
 28 φεύγειν ἥναγκασθη, τυραννεῖν ὧήθη δεῖν. Καὶ τοὺς μὲν πλά-
 νους τοὺς φυγαδικούς καὶ τὸ δι' ἑτέρων ζητεῖν τὴν κάθιδον
 καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χείρους ὑπερεῖδε, λαβὼν δὲ ταύτην
 ἀφορμήν, ἥνπερ χρὴ τοὺς εὔσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι
 καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προελόμενος ἢ κατορθώσας
 τυραννεῖν ἢ διαμαρτών ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους,
 ὃς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τού-
 29 των παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθιδον. "Οθεν καὶ μάλιστ'
 ἀν τις καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἥν εἶχε παρὰ
 τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσού-
 των ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν
 πλησίον ὅντων οὕτ' ἐκεῖνος ἥθυμησεν οὕτε τῶν παρακλη-
 θέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἤξιωσεν, ἀλλ' οἱ μὲν
 ὥσπερ θεῷ συνακολουθοῦντες ἀπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὠμο-
 λογημένοις, δ' δ' ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρείττον τῶν
 ἀντιπάλων ἢ προειδὼς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέκειτο τὴν
 30 γνώμην. (ιβ') Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων ἀποβάς γὰρ εἰς τὴν
 νῆσον οὐχ ἥγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβών καὶ τὸ
 σῶμα' ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιιδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν
 πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ' εὐθύς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς
 νυκτὸς διελῶν τοῦ τείχους πυλίδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ
 διαγαγὼν προσέβαλλε πρὸς τὸ βασίλειον. Καὶ τοὺς μὲν θορύ-
 31 βους τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φό-

βους τοὺς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γάρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχήν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἡσυχίαν εἶχον), 32 οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ὅπαντας [τοὺς ἔχθρούς], πρὸς ἑλεῖν τὸ βασίλειον, [καὶ] τοὺς τ' ἔχθρούς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῷ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.

(ιγ') Ἡγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην, 33 ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίποιμι τὸν λόγον, ἥδιον ἐκ τούτων εἶναι γνῶναι τὴν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν πεπραγμένων· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἔχομένων οἷμαι δηλώσειν.

(ιδ') Τοσούτων γάρ τυράννων ἐν ἀπαντι τῷ χρόνῳ γεγε- 34 νημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἔκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὔτ' ἀν διάλογος ἵσως τοῖς καιροῖς ὀρμόσειεν οὔτ' ἀν διάροντος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἣν δὲ προελόμενοι τοὺς εύδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χεῖρον ἔξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν.

(ιε') Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων 35 τίς οὐκ ἀν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γάρ ἐστιν οὕτω ἥδυμος, ὅστις ἀν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. (ις') Καὶ μὴν τῶν 36 γε παλαιῶν καθόδων αὗται μάλιστ' εύδοκιμοῦσιν, ἃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γάρ οὐ μόνον τῶν γεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολό-

- γηκεν, ὅστις οὕτω δεινοὺς καὶ φοβεροὺς ποιησάμενος τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ’ οἱ μὲν πλεῖστοι πεποίηνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ
- 37 τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἔχθρῶν. (**ιζ'**) Ἀλλὰ μὴν τῶν γ’ ἐπὶ τάδε γεγενημένων, ἵσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κύρον τὸν Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον καὶ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Ἀλλ’ ὁ μὲν τῷ Περσῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὁ πολλοὶ καὶ τῶν Ἐλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥᾳδίως ἀν ποιήσειαν· ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν
- 38 προειρημένων διαπραξάμενος. “Ἐπειτ’ ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατηγίας οὕπω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἀν ὑπέμεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτων πεπραγμένων ἄπασι φανερόν, ὅτι ῥᾳδίως ἀν κάκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. Πρὸς δὲ τούτοις τῷ μὲν ὄσιώς καὶ δικαίως ἀπαντα πέπρακται, τῷ δ’ οὐκ εὔσεβῶς ἔνια συμβέβηκεν· ὁ μὲν γάρ τοὺς ἔχθροὺς ἀπώλεσε, Κύρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. “Ωστ’ εἴ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκατέρου κρίνειν, δικαίως ἀν Εὐαγόραν καὶ τούτου μᾶλλον ἐπαινέσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλάμενον μηδὲ δείσαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν, οὐδεὶς οὕτε θνητὸς οὔθ’ ἡμίθεος οὔτ’ ἀθάνατος εὑρεθήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὐδὲ εὔσεβέστερον λαβὼν ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἀν τις μάλιστα πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἐκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γάρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκώς.
- 40 (**ιη'**) Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἀν καὶ τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιοῦσθαι· νῦν δ’ ἀπαντες ἀν διο-

λογήσειαν τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εύρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν;

(Θ') Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλλοις εὑρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυέστατος ὃν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ἡγέθη δεῖν ὀλιγωρεῖν οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλεύεσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἡγούμενος μέν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, δομοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἔνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. "Επειτα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἴχεν· ὅρῶν γάρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥᾳθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἥδει καὶ τῶν πολιτῶν ἔκαστον ἐγίγνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν ἀλλὰ πάντας τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γάρ ἐξ ὃν ἐτέρων ἤκουεν οὕτ' ἐκόλαζεν οὕτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὃν αὐτὸς συνήδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. 'Ἐν τοιαύταις δ' ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἐν πεπλανημένως εἴχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διώκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικούμενους μὴ μᾶλλον Εὔαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας· ἀπαντα γάρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδι-

- κῶν, τοὺς δὲ χρηστούς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρ-
 44 χων, νομίμως δὲ τοὺς ἔξαμαρτόντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμ-
 βούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολ-
 λὰ μὲν τῶν χρωμένων ἡττώμενος, ἀπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν
 περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὃν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγω-
 γχις ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἐν ἀτάκτως
 οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὅμοίως τὰς ἐν τοῖς ἔργοις ὁ-
 45 μιολογίας ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων· μέγα φρο-
 νῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομέ-
 νοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῷ ποιούμενος,
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλυψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς
 ὃν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων
 φύσιν ὑπερβάλλειν· ἡγούμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος
 ὑπ' αὐτῶν· δλίγοις πόνοις πολλὰς ῥαστώνχας κτώμενος ἀλλ'
 46 οὐ διὰ μικρὰς ῥάθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολειπόμενος· ὅ-
 λως οὐδὲν παραλείπων ὃν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ'
 ἔξ ἑκάστης τῆς πολιτείας ἔξειλεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δη-
 μοτικὸς μὲν ὃν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς
 πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κιν-
 δύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.
 Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὔαγόρᾳ, καὶ πλείω τούτων, ἔξ αὐτῶν
 τῶν ἔργων ῥάδιον καταμαθεῖν.
- 47 (κ') Παραλαβὼν· γάρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην καὶ
 διὰ τὴν τῶν Φοινίκων ἀρχὴν οὕτε τοὺς "Ἐλληνας προσδεχο-
 μένην οὕτε τέχνας ἐπισταμένην οὔτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὕτε
 λιμένα κεκτημένην ταῦτά τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τού-
 τοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο καὶ τείχη προσπειρι-
 εβόλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς ἄλλαις κατα-
 σκευαῖς οὕτως ηὗξησε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν 'Ἐλ-
 ληγνίδων ἀπολελεῖθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥσ-
 τε πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς.

Καίτοι τηγλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἶόν 48
 τ' ἔστιν, ἢν μή τις αὐτὰς διοικῇ τοιούτοις ἥθεσιν, οἵοις Εὔα-
 γόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγῳ πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν.
 "Ωστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνων προσ-
 ὄντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐ-
 τῷ. Τίς γάρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; διὸ οὐ μόνον τὴν 49
 αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον
 ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα
 προήγαγε· πρὸν μέν γε λαβεῖν Εὔαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως
 ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὅστε καὶ τῶν ἀρχόντων
 τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ὡμότατα πρὸς
 τοὺς "Ελληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον με- 50
 ταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἀμιλλᾶσθαι μέν, οἵτινες αὐτῶν δόξου-
 σι φιλέλληνες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλεί-
 στους αὐτῶν γυναικας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ
 καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἑλληνικοῖς
 μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ
 τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παίδευσιν ἐν τούτοις
 τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν.
 Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἀν Εὔαγόραν αἴτιον
 προσομοιογήσειε.

(κα') Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς 51
 ὄσιότητος ἐκείνου· τῶν γάρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κά-
 γκθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἥλθον εἰς Κύπρον οἰ-
 κήσοντες, ἥγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν
 Εὔαγόρου βασιλείαν τῶν οἰκοι πολιτειῶν. Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους
 ὄνομαστι διελθεῖν πολὺ ἀν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ 52
 πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν,
 ὅτι δυστυχήσας ἐξ ἀπάντων ἀκλεξάμενος ὡς Εὔαγόραν ἥλθε,
 νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνῳ
 καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἀν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

καὶ πολλὰ πρότερον ἥδη κατωρθωκάς οὐδὲ περὶ ἐνὸς πώποτε
 53 πράγματος ἔδοξεν ἀμεινον ἡ περὶ τούτου βουλεύσασθαι· συνέ-
 βη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἀφίξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ
 παθεῖν πλεῖστ’ ἀγαθά. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασαν ἀλλή-
 λοις πλησιάσαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς
 ἡ τούς πρότερον οἰκείους ὄντας. "Ἐπειτα περὶ τῶν ἀλλων
 δμονοοῦντες ἀπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμε-
 54 τέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον. 'Ορῶντες γὰρ αὐτὴν
 ὑπὸ Λακεδαιμονίους οὖσαν καὶ μεγάλῃ μεταβολῇ κεχρημέ-
 νην λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφότεροι προσήκοντα ποι-
 οῦντες· τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρίς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ
 μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποίηντο. Σκοπουμένοις
 δ’ αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν
 καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν ἀρχοντες γὰρ τῶν Ἐλ-
 λήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοῦτ’ ἀπληστίκας
 55 ἥλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λα-
 βόντες δ’ ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν
 βασιλέως ἀπορούντων, ὅ τι γρήσωνται τοῖς πράγμασιν, ἐδί-
 δασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν ποιεῖσθαι
 τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ μὲν
 πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τούτῳ περιγένοιντο,
 τὰ περὶ τὴν ἡπειρον μόνον καλῶς ἔξειν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν
 κρατήσειαν, ἀπασαν τὴν Ἐλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν.
 56 "Οπερ συνέβη· πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ
 ναυτικοῦ συλλεγέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν, οἱ δ’ "Ἐλληνες ἥλευθερώθη-
 σαν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀ-
 νέλαβε καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ’ ἐπρά-
 χθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δὲ τοῦτό τε πα-
 ρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαν-
 57 τος. 'Ὕπερ ὃν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τι-

μαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὕπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίου ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

(κβ') Βασιλεὺς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσφι μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἀλλος ἡμῖν ἔσται λόγος· ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἔζητησε· φαίνεται γάρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν 58 Κύπρῳ πόλεμον ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας, μείζω δὲ καὶ χαλεπότερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κύρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γάρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασίλειον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν, ὥστε μεταξὺ πάσχων εὗ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. Ἡπίστατο μὲν γάρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλή- 59 νων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους, ἥσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην· ὥστ' οὐχ ὑπέρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος ἀλλὰ περὶ 60 τῶν μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιὼς ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ' οὖν ὅρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηγάλωσεν. (κγ') Ἀλλ' ὅμως Εὐαγόρας πάσαις ἀπολελειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀν- 61 τιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευάς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον

- 62 ἡ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. "Οτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἴων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην εἶχεν· ἐπειδὴ δ' ἡναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶχε Πνυταγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστήν, ὡστε μικροῦ μὲν ἐδέησε Κύπρον ἀπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε, Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, τοσούτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὡστε πολλοὺς Περσῶν πενθοῦντας τὰς αὐτῶν συμφορὰς μεμνῆσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἑκείνου·
- 63 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὡστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι, πρὶν κύριοι γένοιντο τῶν σωμάτων, ἀσμενοὶ τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐδὲ δὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὔαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἔχόντων κατ' ἑκεῖνον τὸν χρόνον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὔαγόρα δὲ πολεμήσας δέκα ἔτη τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὣνπερ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. "Ο δὲ πάντων δεινότατον· τὴν γὰρ πόλιν ἥν Εὔαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πεντήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε, ταύτην βασιλεὺς δι μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἶστος τ' ἐγένετο χειρώσασθαι.
- 65 (κδ') Καίτοι πῶς ἂν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὔαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος Τροίαν μόνην εἶλον, δι μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἀπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὡστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἡβουλήθησαν, ὅσοι 66 περ ἑκείνους, πολὺ ἀν μείζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε. (κε')
- Τίνα γὰρ εὑρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους

ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῦμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσούτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγονημένον; ὃς αὐτὸν μὲν ἔξ ίδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἄπαν ἀπεληλαμένον τῆς πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν "Ελληνας ἐποίησεν, ἔξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικούς, ἔξ ἀδόξων δ' ὄνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἀμεικτὸν ὅλον παραλαβὼν καὶ 67 παντάπασιν ἔξηγριωμένον ἡμερώτερον καὶ πραότερον κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔγχθρον μὲν βασιλεῖ καταστάς, οὕτως αὐτὸν ἡμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρου, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσούτῳ χρησιμώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥσθ' δ- 68 μολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδουν, ἵς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἔντι τοῦ τὴν ἡπειρον πορθεῖν περὶ τῆς αὐτῶν κινδυνεύειν ἡναγκάσθησαν, οἱ δ' "Ελληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδοσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας ἐλθεῖν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. (κε') "Ωστ' εἰ 69 τις ἔροιτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρᾳ πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, ἔξ ὃν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἀν κατασταίην· ἀεὶ γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὃ τι ἀν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

(κε') "Ωστ', εἰ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀ- 70 θάνατοι γεγόνασιν, οἷμαι κάκεῖνον ἡξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείους χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὔτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γάρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὄνομαστοτάτους εύρήσο-

μεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ ἀρχῆς ὡν
71 διετέλεσε. (κη^ρ) Τί γάρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; δις τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἵων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνω γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σόματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιος εἶναι τυραννεῖν, κἀλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενούμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν πῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνο-
72 μένων. Πρὸς δὲ τούτοις, δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἄμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ἴδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ' ἄνακτας, τὰς δ' ἄνασσας. "Ωστ' εἴ τινες τῶν ποιητῶν περὶ τινος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηνται, λέγοντες, ὡς ἦν θεός ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητός, ἀπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν ῥηθῆναι μάλιστ' ἀν ἀρμόσειε.
73 (κθ^ρ) Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἷμαι παραλιπεῖν· ὑστερίζω γάρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειργασάμην ἀν τὸν ἔπαινον τοῦτον οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμίαστός ἐστιν. (λ^ρ) 'Εγὼ δ', ὡς Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος δεξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἀν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε.
74 Προκρίνω δὲ ταύτας πρῶτον μὲν εἰδώς τοὺς καλοὺς κάγαθούς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμνυνομένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους.

ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μόνοις, παρ' οἵς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἔξενεχθῆναι θ' οἴ-
όν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὗ-
φρονούντων διατριβᾶς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἵς κρεῖττον ἐστιν
ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν εὐδοκιμεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι 75
τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδεὶς ἂν τὴν
τοῦ σώματος φύσιν δμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἄλλήλων
καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥάδιον ἐστι
μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥᾳθυμεῖν αἱρουμένοις ἄλλὰ χρηστοῖς εἶναι
βουλομένοις. (λα') Ὡν ἔνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γρά- 76
φειν τὸν λόγον τοῦτον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παι-
σὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλί-
στην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς
ἀρετὰς τὰς ἔκείνου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας παραδοίη θεωρεῖν
νῦν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γάρ ἄλλους προτρέ- 77
πομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἑτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες
τοὺς εὐλογουμένους τῶν αὐτῶν ἔκείνοις ἐπιτδευμάτων ἐπι-
θυμῶσιν, ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἄλλοτρίοις παραδείγμα-
σι χρώμενος ἀλλ' οἰκείοις παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσ-
έχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἥττον
δυνήσει τῶν Ἑλλήνων. (λβ') Καὶ μὴ νόμιζε με καταγιγνώ- 78
σκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοι διακελεύομαι περὶ
τῶν αὐτῶν· οὐ γάρ οὔτ' ἐμὲ λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι
καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυ-
φῇς ὅντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπικεχείρηκας οὐδ' ὅτι
πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας τὴν σὴν παί-
δευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἵς
νῦν λίκιν χαίρουσιν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἥττον 79
καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταύτον, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν
οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἔκείνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ
τοῖς ἀπολελειμμένοις ἄλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

80 (λγ') Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὅνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν ἐλλείπειν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἀξιος ἔσει καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἀπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς 81 πλείστων καὶ μεγίστων κυρίοις οὖσι. Χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὧν ἥδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὧν αὐτὸς τὴν φύσιν, γεγονὼς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δὲ ὑπογυιότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιούτου τὴν ἀρετήν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. "Εστι δὲ ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γὰρ ἐμμένης τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῷς, ὅσου περ νῦν, ταχέως γενήσει τοιοῦτος, οἶόν σε προσήκει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

A'. 'Ο Ισοκράτης ἔκθέτει τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὅποιους ἔγραψε πρὸς Δημόνικον, ὁμιλεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ ἀναφέρει τὰ προτερήματα τοῦ Ἰππονίκου, δὲ όποιος δύναται νὰ χοησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν νίον του Δημόνικον (§§ 1 - 12).

§ 1 - 3. ἐν πολλοῖς· ἐνν. πράγμασι.—διεστώσας· κατηγορημ. μτχ. ἐκ τοῦ εὑρήσομεν.—εὐρήσομεν· ἐνν. ἐὰν ἔξετάσωμεν.—διισταμαι=διαφέρω.—σπουδαῖος=ἄξιος λόγου, εὐγενής.—φαῦλος=ταπεινός, χυδαῖος.— γνώμη = πεποίθησις, ἰδέα — διάνοια = σκέψις.—συνήθεια = συναναστροφή.—οἱ μὲν· δῆλ. φαῦλοι.—οἱ δὲ· δῆλ. σπουδαῖοι.—διέλυσε· γνωμικός ἀόρ. (=συνήθως διαλύει).—ἄν... ἔξαλείψειν· δυνητική εὐκτική.— πρέπειν· ἐκ τοῦ ἥγονύμενος, τὸ δὲ εἶναι ἐκ τοῦ πρέπειν.—ἀντιποιοῦμαί τινος = οἰκειοποιοῦμαί τινι ἀντιποιοῦμαι παιδείας=λέγω ὅτι εἴμαι μορφωμένος.— δῶρον· κατηγορ.—τεκμήριον... σημεῖον, παράθεσις εἰς τὸ δῶρον.—πρὸς ὑμᾶς· πληθ ἀν καὶ προηγεῖται: σοι.—εὔνοια=ἀγάπη.—συνήθεια=φιλία.—συλλαμβάνω τινὶ= βοηθῶ τινα.— συναγωνίζομαί τινι = συμπράττω, ὑποστηρίζω τινά.— καιρὸς = περίστασις.— παιδεία = ἀνωτέρα μόρφωσις.— ἀκμὴ=κατάλληλος περίστασις.— φιλοσοφεῖν· ἐκ τοῦ ἀκμή (ἐστι). φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιδιώκω ἀνωτέραν μόρφωσιν.— ἐπανορθῶ τινα=διορθώνω τινά, φέρω τινὰ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, διδάσκω τινά.

§ 4 - 5. προτρεπτικοὶ λόγοι= αἱ πρὸς μάθησιν ἀπαραίτητοι ὁδηγίαι. 'Ο Ισοκράτης ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν του τοὺς σοφιστάς, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ ἡ προσπάθειά των ἔτεινε πρὸς τὴν ἐπίδειξιν· ἡ διδασκαλία των δῆλ. εἶχε μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ὅπως ἀμέσως κατωτέρω λέγει ὁ Ισοκρ.— οὐ μὴν = ὅμως δὲν.— τὸ κράτιστον (=τὸ ἄριστον) τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο εἶναι ἡ ἡθικὴ ἔξευψωσις καὶ ἔξευγένησις.— διατρίβω περὶ τι= ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι.—

είσηγοῦμαί τινι = ὁδηγῶ τινα, διδάσκω τινά. — δι' ὧν=ἐκείνοις δι' ὧν. — ή ἐν τοῖς λόγοις δεινότης=ἡ ρητορικὴ δεινότης. — ἀσκῶ τι=ἐπιτυγχάνω τι. — τὰ ἥθη=κατὰ τὰς συνηθείας. — τρόπος=χαρακτήρ. — πέφυκα=ἐκ φύσεώς εἰμι. — ἐκείνων· δηλ. τῶν συγγραφόντων τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους. — παρακαλῶ τινα=προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω τινά. — παράκλησις=προτροπή τις. — εὐρίσκω τι = μὲ κόπον ἔξευρίσκω τι. — παραίνεσις = συμβουλή. — γράφω = γράφω χωρὶς νὰ προσέχω νὰ κρατήσω τὸν λόγον τεχνικόν, ἀφοντίστως γράφω, φιλικῶς γράφω. — εὐρόντες.... γράψαντες· εἰς τὰς λέξεις ταύτας εὐρίσκεται ἡ ἐνταῦθα παρατηρουμένη ἀντίθεσις· ὁ Ἰσοκράτης δηλαδὴ δὲν προσεπάθησε νὰ γράψῃ ρητορικὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπλῆν φιλικὴν παραίνεσιν. — τοὺς νεωτέρους· ἀντὶ τοὺς νέους. — διμιλῶ τινι = συναναστρέφομαι μέ τινα. — οἰκονομῶ τὸν βίον = κυβερνῶ τὸν βίον. — ἐφικνοῦμαί τινος = ἐπιτυγχάνω τι. — γνησίως = πραγματικῶς. — ἡς· δηλ. ἀρετῆς. — βέβαιος=ἀσφαλής, μόνιμος.

§ 6 - 8. ἀνήλωσε... ἐμάρασε· πρβλ.. ἐν § 1 : διέλυσε. — ἔξουσία = δικαίωμα. — ῥάθυμοια = ὀκνηρία. — παρασκευάζω = παρέχω. — παρασκευαζων... παρακαλῶν· μτχ. αἴτιολ. — ὠφέλησε... ἔβλαψε κ.τ.λ.. πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — τῶν ἀσκούντων· (ἐνν. τὸ σῶμα)=τῶν ἀσκουμένων. — ἐπισκοτέω-ῶ τινι = ἐπιφρίπτω σκότος εἰς τι· ἐπισκοτῶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελεῖσαις = γίνομαι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀσκησιν τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος). — οἰς: παρ' οἰς· δηλ. ἀνθρώποις. — ἀκιβδήλως = γνησίως. — διάνοια = νοῦς. — συναυξηθῆ = αὐξηθῆ σὺν ταῖς διανοίαις. — δυνατὰ καθιστᾶσα, ἐνν. τοῖς ἀρετὴν κεκτημένοις. — ὀκνος=όκνηρία. — ψόγον... ἔπαινον· κατηγρ. — καθιστᾶσα... ὑπομένουσα... ἡγουμένη· μετχ. αἴτιολ. — ἔργον=κατόρθωμα. — οἰς... τοῖς ἔργοις. σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος· ἀντὶ: ὧν ... τοῖς ἔργοις· — τρόποι=ἥθη. — χαρακτήρ εύδοξίας=σφραγίς, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης. — ἐπιβάλλω τινί τι = ἐπιχείνω, ἐπιχαράττω εἰς τινά τι. 'Η μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ νομίσματα. — τὸν ... χρόνον, ὑποκυ. εἰς τὸ δύνασθαι. — ἐκείνοις, ποιητ. αἴτιον.

§ 9 - 10. οὐ μὴν ἀλλὰ (=οὐ μὴν ἐκ τῶν 'Ηρακλέους καὶ Θησέως ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καὶ): κάμνει ἴσχυρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ προσθέτει νέον τι. — προαίρεσις =

ἐπιθυμίας φρόνημα, ἀρχή.— δλιγωρῶ τινος=παραμελῶ τι.— τοῖς πόνοις... τῇ ψυχῇ, δοτ. τροπική τῇ ψυχῇ ὑπέμενε=περιφρονῶν τοὺς κινδύνους διὰ τῆς ψυχῆς συγχρόνως ἔξήσκει αὐτήν.— παρακαίρως = ὑπερμέτρως.— τὰ ὑπάρχοντα = ἡ περιουσία.— ταπεινῶς= πτωχικά.— κοινὸς τοῖς φίλοις = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς φίλους, ὁ μὴ διαχρίνων τὸν ἔαυτόν του ἀπὸ τοὺς φίλους.— θαυμάζω τινά = ἐκτιμῶ τινα.— σπουδάζω περὶ τινα = σπουδαίως καὶ σοβαρῶς ὑποστηρίζω τινά, (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω τινὰ) = ἐπιζητῶ τὴν φιλίαν τινός.— οἱ γένει προσήκοντες=οἱ συγγενεῖς.— ἐταιρεία = φιλία.— προαίρεσις = αὐθόρμητος κλίσις.

§ 11 - 12. ἐπιλείπει με ὁ χρόνος = μοῦ λείπει ὁ καιρός, δὲν μοῦ ἀρκεῖ ὁ καιρός.— ἐκείνου, δηλ. τοῦ Ἰππονίκου.— τὸ ἀκριβές = ἡ ἀκριβής ἐξιστόρησις.— φύσις = φυσικὰ προτερήματα.— ἐκφέρω τι= παρέχω τι, ἀναφέρω τι.— ἥματς... δηλώσομεν... ἐξενηνόχαμεν ὁ Ἰσοκρ. μετεχειρίσθη πληθ. ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον.— πρὸς ὅν (δηλ. τὸν Ἰππόνικον) = συμφώνως πρὸς τὸν βίον τοῦ ὅποίου.— παράδειγμα = πρότυπον.— ἡγησάμενον... γιγνόμενον, χρν. μτχ.— ζηλωτής= θαυμαστής.— αἰσχρὸν=ἐντροπή.— γραφεῖς=ζωγράφος.— ἀπεικάζω = ζωγραφίζω.— ἥγοῦματι=ἔχω ὑπ’ ὅψιν μου.— ἀσκεῖν· πρβλ. ἐν § 6: τῶν ἀσκούντων.— σκοπῶ, δπως γενήσομαι = ἐξετάζω, κοιτάζω πᾶς θὰ...— ἐπιτήδευμα = κατόρθωμα.— τὴν γνώμην, αἰτ. τοῦ κατά τι.— διατίθεμαι τὴν γνώμην = σκέπτομαι.— οὕτω· δηλ. ὅτι πρέπει τις νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀρίστους.— ἀκούσματα = μαθήματα.— πληροῦμαί τινος (μτφ.) = διδάσκομαι τι.— σπουδαῖος λόγος = ἥθικὸς λόγος.— πέφυκα (μετ’ ἀπαρεμφ.) = ἔχω φυσικὸν ἴδιωμα (νὰ...).— ὑποτίθεμαι τινι = συμβουλεύω τινά.— ἐπιδίδωμι πρός τι = προκόπτω εἰς τι.— εὔδοκιμῶ = ἐπιτυγχάνω, ἀποκτῶ ὑπόληψιν.

B'. Αἱ ἐπὶ μέρον διδασκαλίαι (παρανέσεις) τὰς ὅποιας ὁ Ἰσοκράτης ἤθελε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δημονίκου (§§ 13-43).

§ 13 - 18. τὰ πρὸς τοὺς θεούς, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς· εὔσεβῶ τὰ πρὸς... = εἴμαι εὔσεβής πρὸς τοὺς θεούς.— ἐμμένω τινὶ = μένω πιστὸς εἰς τι, τηρῶ τι.— ἐκεῖνο, δηλ. τὸ θύειν.— καλοκαγαθία τῶν τρόπων = χρηστότης τῶν ἥθων.— δαιμόνιον = θεός.— πόλις = πολιτίται.— περὶ τινα = πρός τινα.— τοὺς γονεῖς· μετεχειρίσθη πληθυν-

τικόν, ἀν καὶ ὁ Ἰππόνικος εἶχεν ἀποθάνει, διότι τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντα δὲν ἔπαινον καὶ μετὰ θάνατον.—**ἀσκῶ τι** = καταγίνομαι εἰς τι.—**τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια** = αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις.—**τὰ πρὸς τὴν ρώμην** = τὰ συντείνοντα, τὰ συντελουντα πρὸς τὴν ρώμην.—**λήγω τινὸς** = παύω ἀπό τι.—**πονῶ** = κοπιάζω.—**δυνάμενος** ἐναντ. μετγ.—**προπετῆς** = ἀκράτητος, ἀναιδῆς.—**στέργω τι** = ἀγαπῶ τι.—**ἀποδέχομαι τι** = παραδέχομαι τι, εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—μανικός, γίνεται ἐκ τοῦ μανία (μαίνομαι).—**σύννους** = σκεπτικός.—**τούτοις** δοτ. ὄργαν.—**τῶν νεωτέρων** πρβλ. ἐν § 5: **τοὺς νεωτέρους**.—**κρατοῦμαι** = περιορίζομαι.—μηδέποτε μηδέν· ἡ διπλῆ ἄρνησις φανερώνει ἔμφασιν.—**ποιήσας** ὑποθ. μετχ. —**συνειδήσεις** ἐπικὸς καὶ ἴωνικὸς τύπος· ὁ ἀττικὸς μέλλων τοῦ οἴδα εἶναι εἴσομαι.—ἡ μετὰ δόξης ἥδονὴ = ἡ τιμία ἥδονή.—**θηρεύω** = ἐπιδιώκω.—**εὐλαβοῦμαι τι** = φιβοῦμαι τι.—**δόξα** = φήμη, ἡ κοινὴ γνώμη.—**δόκει** = ἥγοος· (πρβλ. § 12).—**λήσων** μέλλ. τοῦ ρ. **λανθάνω (τινὰ)** = διαφεύγω τὴν προσοχήν τινος.—**παραυτίκα** = πρὸς στιγμήν.—**κρύψης** ἐνν. τὸ ποιεῖν, τὴν πρᾶξίν σου.—**δρθήσει** παθ. μέλλ. τοῦ δρῶμαι = γίνομαι φανερός.—**ἐπιτιμῶ τινί τι** = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ τινα διά τι.—**πράττουσι** ὑποθ. μετχ.—**μελέτη** = ἐπιμελής ἀσκησίς.—**ἐπιστήμη** = σπουδή, ἐπιστημονικὴ ἔργασία· μελέταις... **ἐπιστήμαις** ὁ πληθ. φανερώνει τὰ διάφορα εἴδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης.—**ἀκούσαντα** (ἐνν. τινά)· χρν. μτχ.—**καταναλίσκω τι** = ἔξοδεύω, ἀφιερώνω τι.—**φιληκοῖς** = ἐπιμελής ἀκρόασις. 'Ο Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συνιστᾷ νὰ φοιτοῦν οἱ νέοι εἰς διαφόρους διαλέξεις πρὸς μόρφωσίν των, ὅταν δὲν ἔχουν ἀλλην ἔργασίαν.—**τοῖς ἄλλοις** ποιητ. αἴτιον.—**τὰ εὑρημένα** = ὅσα εὑρέθησαν.—**μανθάνειν** (ἐνν. σέ)· ὑποκείμ. εἰς τὸ ἀπρόσωπον **συμβήσεται**.

§ 19 - 23. τῶν ἀκουσμάτων πρβλ. § 12.—**πολλά· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀκουσμάτων.**—**πολλὰ πολλῶν**, παρήχησις.—**ἀπολείπει=ἀπολείπουσι** (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν.—**κατοκνῶ** = δυσκολεύομαι, παραμελῶ.—**ἐπαγγέλλομαι (ποιεῖν τι)** = ὑπισχνοῦμαι, εἰμαι ἴκανὸς νὰ...—**πλείω κατηγρ.** εἰς τὸ **ούσιαν** ούσια = περιουσία.—**τοὺς νεωτέρους** πρβλ. § 5.—**ἡ κατὰ γῆν πορεία** = τὸ κατὰ ἔηρὰν ταξίδι.—**ἐπὶ τῷ... καταστῆσαι** σημαίνει τὸν σκοπόν.—**τρόπος** = συμπεριφορά.—**φιλοπροσήγορος** = εὐγενής.—**εὐπροσήγορος** = καταδεκτικός.—**προσφωνῶ τινα** = χαιρετίζω τινά.—**ἐντυγχάνω τινὶ τοῖς**

λόγοις = συνδιαλέγομαι μετά τινος.—**ήδεως** ἔχω πρός τινα = είμαι εύνους, τὸ ἔχω καλὰ μὲν ἔνα.—**χρῶμαί τινι** = συναναστρέφομαι τινα.—**ἀπεχθῆς** = μισητός.—**ἔντευξις** = συνέντευξις, ἐπίσκεψις.—**τοῖς αὐτοῖς·** δηλ. ἀνθρώποις.—**πλησμονὴ** = κόρος, χορτασιά.—**ὅπως ἄν...**, τελικὴ πρότασις.—**κρατοῦμαι ὑπό τινος** = ἀρχομαι, κυριεύομαι ὑπό τινος.—**κέρδους...** λύπης ἐπεξήγησις τοῦ τούτων... πάντων.—**τοιοῦτος** (δηλ. ἐγκρατής), ἐνν. ἐν τῷ κέρδει.—**δι' ὅν** = ἐκεῖνα δι' ὅν.—**εύδοκιμῶ· πρβλ.** § 12.—**εύπορῶ** = γίνομαι εὔπορος, πλούσιος.—**τῇ δ' ὁργῇ...** ἔχης = ἐν δὲ τῇ ὁργῇ... ἐὰν ἔχῃς.—**παραπλησίως** ἔχω πρός τινα, **ώσπερ...** = διατίθεμαι, φέρομαι πρός τινα παρομοίως, ὅπως...—**ἀμαρτάνοντα· χρον. μτχ.**—**τὰ τερπνὰ** (οὐσιαστικῶς) = αἱ διασκεδάσεις.—**αἰσχρόν** ἐνν. εἶναι ὑποκυ. δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπαρμφ. ἀρχειν... δουλεύειν.—**ὑπολαμβάνω** = νομίζω.—**τὰ πονηρά** (οὐσιαστικῶς) = αἱ δυστυχίαι, αἱ λῦπαι.—**ἐπιβλέπω τι** = παρατηρῶ τι.—**ῶν· κατηγρ. μτχ.** ἐκ τοῦ **ὑπομιμνήσκης** ὅμαλώτερον θὰ ἥτο: **ὑπομιμνήσκης σεαυτὸν** ἀνθρωπὸν ὄντα ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ὑποκείμενον σὺ καὶ ὅχι πρὸς τὸ ἀντικείμ. **σεαυτόν.**—**τηρῶ τι** = φυλάττω τι.—**παρακαταθήκη** = πᾶν ὅ, τι ἐμπιστεύεται τις εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν. **παρακαταθήκη λόγων** = τὸ ἐμπιστευθὲν μυστικόν.—**παρέχομαί τι** = παρουσιάζω, ἐπιδεικνύω, ἔχω τι.—**ἀγαθός ἀνήρ** = ἐνάρετος, ὅπως πρέπει ἀνθρωπος.—**τὰ ἀπόρρητα** = τὰ μυστικά.—**σιωπᾶσθαι·** ἐκ τοῦ ἀπροσώπου **συμφέρη**, εἰς τὸ δόποῖον ἀναφέρονται καὶ αἱ προσωπ. δοτ. **σοὶ...** κάκείνοις.—**ἐπακτὸς ὄρκος** = ὁ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἐπαγγόμενος, ἐπιβαλλόμενος.—**πρόφασις** = λόγος, αἴτια.—**αἴτια** = κατηγορία.—**ἀπολύων...** διασώζων μτχ. ὑποθ.—**ἔνεκα χρημάτων** τελικὸν αἴτιον (= γιὰ χρήματα).—**εύορκῶ** = ὄρκιζόμενος λέγω τὴν ἀλήθειαν.—**ἐπιορκῶ** = ὄρκιζόμενος λέγω ψεύδη.—**φιλοχρημάτως** **ἔχω** = είμαι φιλοχρήματος.

§ 24 - 28. χρῶμαί τινι = μεταχειρίζομαι τινα, φέρομαι πρός τινα.—**ἐκείνους·** δηλ. τοὺς πρότερον φίλους.—**διαμένειν·** ἐνν. **φίλος.**—**ἔχειν...** μεταλάττειν· ἐνν. **τινὰ** (ὑποκυ.).—**πειρῶμαί τινος** = δοκιμάζω τινά.—**έταιρος** = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.—**τοῦτο·** δηλ. τὸ πειρᾶσθαι τῶν φίλων.—**δεόμενος·** ἐναντιωμ. μτχ.—**τὸ δεῖσθαι** = τὸ ἔχειν ἀνάγκην.—**ρήτα** = ὅσα δύνανται νὰ λεχθοῦν.—**ώς ἀπορρήτων** = ώς περὶ ἀπορρήτων.—**μηδέν·** σύστοιχον ἀντκμ.

ἐπιστήσει· μέλλ. τοῦ ρ. ἐπίσταμαι τι = γνωρίζω, μανθάνω τι.—περὶ τὸν βίον = κατὰ τὸν βίον.—κοινωνία = συμμετοχή.—βασανίζω τι = δοκιμάζω τι.—ούτω = τότε.—χρῶμαι τινι = ἔξυπηρετῶ τινα.—τὰς δεήσεις· ίνα δηλ. βοηθήσεις αὐτούς.—αύτεπάγγελτος = αὐτόκλητος, μὲ ίδικήν σου πρωτοβουλίαν.—καιρός = κακή περίστασις, δυστυχία.—νικῶμαι τινος = ὑπολείπομαι τινος, εἴμαι κατώτερός τινος· συνώνυμον τὸ ἡττῶμαι τινος· τὰ ρήματα ταῦτα συντάσσονται μετὰ γεν. ὡς ἔχοντα ἔννοιαν παραθετικήν.—ταῖς κακοποιίαις... ταῖς εὐεργεσίαις· δοτ. τοῦ κατά τι.—αἰσχρόν... κακοποιίαις· ἡ συμβουλὴ αὕτη δὲν εἶναι καὶ χριστιανική, διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν «ἀγαπᾶτε τοὺς ἔχθροὺς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).—ἀποδέχομαι τινα = ἐγκρίνω τινά, εὐχαριστοῦμαι μέ τινα.—δυσχεραίνω ἐπὶ τινι = λυποῦμαι διά τι.—ἀτυχοῦσι, πράττουσι· ἐνν. τισὶ (αἱ μτχ. χρν.).—ἀτυχῶ· ἀντίθετον: καλῶς πράττω.—πρὸς τοὺς... = ἐνώπιον τῶν παρόντων (φίλων).—ἀπόντων· χρον. μτχ.—τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα· πρβλ. ἐν § 13: τὰ πρὸς τοὺς θεούς.—καλλωπιστής = ὁ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν στολισμόν.—ἔστι· ἐνν. ἵδιον.—τὸ περίεργον = ὁ περιττὸς στολισμὸς, ἡ ἐπίδειξις.—τὴν ὑπερβάλλουσαν (ἐνν. τὸ μέτρον) = τὴν ὑπερβολικήν.—ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρῆς εὐτυχίαν σου τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν ἄλλα τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων.—σπουδάζω περὶ τι = δεικνύω προθυμίαν εἰς τι, θέλω νὰ ἀποκτήσω τι.—ώσπερ ... ἀν κτήσαιτο = ὡσπερ πάσχοι ἀν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν.—ἐπιστάμενος· ἐναντιωμ. μτχ.—πλοῦτος = περιουσία.—κατασκευάζω τι = ποιῶ, κάμνω τι.—ἔστι· ἐνν. ὁ πλοῦτος.—ἀπολαύω τινὸς = μεταχειρίζομαι τι μὲ ἐλευθερί-τητα.—κτῶμαι τι = ἀποκτῶ προσοδοφόρα κτήματα. 'Ο Ισοκράτης ἐνταῦθα συμβουλεύει νὰ φροντίζωμεν, ὥστε ἡ περιουσία μας νὰ εἶναι χρηματικὴ καὶ κτηματική.—δυοῖν ἔνεκεν = διὰ δύο λόγους.—ζημία = πρόστιμον (ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου).—έκτινω τι = πληρώνω τι. Τὸ πρόστιμον ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ, ἄλλως συνεπήγετο ἀτιμίαν.—πρὸς τὸν ἄλλον· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφοράν.—μηδέν· ἐπιτείνει τὸ ὑπερβαλλόντως.—στέργω τι = εὐχαριστοῦμαι μὲ κάτι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.

§ 29 - 33. παρ' ἀνδρί· πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ διφειλομένη.—σιτίζω τινὰ = τρέφω τινά.—τοὺς διδόντας· ἐνν. τροφήν.—τοὺς

ώφελοῦντας.. βλάπτοντας· ἐνν. αύτούς.—πιστευθέντες· ὑποθ. μτχ.
 —τῶν φίλων· γεν. διαιρετ.—χαρίζομαι τινι = εὐχαριστῶ τινα, γίνομαι εὐάρεστος εἰς τινα.—πρὸς τὸ φαυλότατον = πρὸς μεγίστην βλάβην σου.—πρὸς τὸ βέλτιστον = πρὸς μεγίστην ωφέλειάν σου.—ἀπεχθάνομαι τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.—οὐχ ἔξεις... = δὲν θὰ ἔχῃς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ’ ὅψιν ὅτι θὰ τοὺς μισήσῃς, θὰ σὲ συμβουλεύσουν πρὸς τὸ καλόν σου.—σεμνὸς = ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος· ἀντίθετον: ὄμιλητικός.—ὅγκος=ὑπερηφάνεια.—καρτερῶ τι = ὑπομένω τι.—δύσερις (- ἰδος) = ἐριστικής, γκρινιάρης, δύστροπος.—ῶν... ἀπαντῶν... εἴκων... ἐπιπλήττων... κτλ· μτχ. ὑποθ.—τραχέως=μὲν ἀπότομον τρόπον.—θυμουμένοις... πεπαυμένοις, χρν. μτχ.—σπουδάζω = σπουδαιολογῶ.—παρὰ τὰ σπουδαῖα = εἰς τὰς σπουδαίας περιστάσεις.—χαρίζομαι χάριτάς τινι = κάμνω εὐεργεσίαν εἰς τινα.—ἀχαρίστως=χωρὶς καλὸν τρόπον.—ποιοῦντες· ἐνν. χάριν.—ἀηδῶς = δυσαρέστως.—ὑπουργῶ τινι = προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τινα.—φιλαίτιος = φιλοκατήγορος.—φιλεπιτιμητής = ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμνῃ παρατηρήσεις.—παροξυντικός = ἔξερεθιστικός.—συνουσία = συναναστροφή.—ἔξανίσταμαι = σηκώνομαι καὶ φεύγω.—ἀποβάλλω τι = χάνω τι.—διαμαρτάνω τινος = χάνω τι, στεροῦμαι τινος.—εὐθύνω τι = κυβερνῶ τι, διευθύνω τι.—πολλά· σύστοιχον ἀντικρι. —τῷ... εἶναι... τῷ... ἀπολαύειν· δοτ. τοῦ τρόπου.—φρονῶ ἀθάνατα = σκέπτομαι ως ἀθάνατος.—μοχθηρὸς = κακός, ἔλαττωματικός.—κερδαίνοντες· τροπ. μτχ.—προσεζημίωσε· πρβλ. ἐν § 1: διέλυσε.—πολλάκις γάρ ὕν... ἔδοσαν = πολλάκις γάρ τοῖς ἔργοις (ὅργαν.) ἔδοσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ὕν ἐλύπησαν (τοὺς ἄλλους) τοῖς λόγοις· ὕν· καθ’ ἔλξιν, ἀντὶ ἀ = δι’ ὅσα.—οὓς· ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ αὐτῶν.—τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἐνν. τοῦτο αὐτοῖς· ἡ κατὰ μέλλοντα μτχ. μετὰ τοῦ ἀρθρου σημαίνει τὸν μέλλοντα ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τι.

§ 34 - 39. παραδείγματα· κατηγορ.—τὸ ἀφανές· δηλ. τὸ μέλλον.—ἔχει τὴν διάγνωσιν = διαγνωσκεται.—εὔτυχίαν... εὐβουλίαν· ὑποκείμ. τοῦ εἶναι.—ῶν (ἄν), γένους οὐδ.—ἀνακοινώσασθαι· ἐνν. ταῦτα, δηλ. περὶ ὕν ἀν αἰσχύνῃ...—παρρησιάζομαι=έλευθερα ὄμιλῶ.—καταφανῆ ποιῶ ἐμαυτὸν=καθιστῶ τὸν ἔαυτόν μου φανερόν, φανερώνω τὰς πραγματικάς μου διαθέσεις (καὶ ἐπομένως ἐκτί-

θεματι εἰς τοὺς φίλους μου).—τῶν σεαυτοῦ ἐνν. πραγμάτων.—συμβούλῳ κατηγρ. εἰς τὸ τινί.—ἐπιτήδευμα=πρᾶξις.—ἀποδέχομαι τινα = ἀγαπῶ τινα.—ζηλόω - ω τινα = μιμοῦμαι τινα.—τρόπος=βίος, διαγωγή.—θαυμάζω τινὰ=ἐκτιμῶ, περιποιοῦμαι τινα.—ἀρχὴ=δημοσία θέσις, ἀρχή.—ῶν=δι' ὅσα.—ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινὶ=ἐπιρρίπτω εἰς τινα τὰς κατηγορίας (εὐθύνας).—αἱ κοινai ἐπιμέλειαι=αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι.—παρίσταμαι τινὶ=ὑποστηρίζω τι.—πράττουσι μτχ. χρν.—ἔχων, κατηγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ἀνέχου.—ἐπιείκεια=μαλακότης, εὐγένεια.—μᾶλλον ἀποδέχομαι τι=προτιμῶ τι.—τελευτήσασι δόξαν ἀντικυ. εἰς τὸ παρασκευάζει.—μέτεστι τινὶ τινὸς=μετέχει τις τινός.—τοῖς μοχθηροῖς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀδύνατον (ἐνν. ἔστι).—μεταλαμβάνω τινὸς = λαμβάνω μέρος ἐκ τινος.—τῶν κερδαινόντων γεν. διαιρ.—μηδὲν ἄλλο αἰτ. τοῦ κατά τι.—οὗν = τούλαχιστον.—ἔλπισι δοτ. τοῦ κατά τι.

§ 40 - 43. τὰ περὶ τὸν βίον = τὰ ἀφορῶντα τὸν βίον (σου).—μέγιστον... σώματι=νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου (ἔστι) μέγιστον (πρᾶγμα) ἐν ἐλαχίστῳ.—τῷ σώματι... τῇ ψυχῇ δοτ. τοῦ κατά τι.—τὰ δόξαντα = τὰ ἀποφασισθέντα.—ἐπισκοπῶ τι = ἔξετάζω τι.—προτρέχει πολλοὶ δμιλοῦν, πρὶν σκεφθοῦν· εἶναι οἱ λεγόμενοι ἐπιπόλαιοι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐκτίθενται εἰς κινδύνους. Τὸ «μὴ προτρεχέτω ἡ γλῶσσα τοῦ νοῦ» εἶναι ἀπόφθεγμα τοῦ Λακεδαιμονίου Χίλωνος ἐνὸς τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.—δύο... καιροὺς=δύο (καιρούς) ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν = δύο περιστάσεις νὰ θεωρῆς ὡς καταλλήλους περιστάσεις τοῦ νὰ δμιλῇς.—ἢ περὶ ὧν... ἢ..., ἐπεξήγγησις τοῦ δύο (καιρούς).—περὶ ὧν=περὶ τούτων ἢ.—ἐν τούτοις δηλ. τοῖς καιροῖς.—σιγᾶν ἐνν. τινά.—οὕτω δηλ. ἂν νομίζῃς.—εὔτυχῶν... δυστυχῶν μτχ. χρν.—ἐπὶ τινὶ=διά τι.—ἀποκρύπτειν... περιπατεῖν ὑποκυ. τινά.—ἀδοξία=ἔλλειψις δόξης, ἀφάνεια.—κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀσφαλῶς.—κινδυνεύειν ὑποκυ. σε (ἐννοούμενον ἐκ τῆς δοτ. προσωπικῆς σοι).—αἰσχρός=ό προξενῶν αἰσχος.—κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω τινὰ εἰς τι.—τὸ τελευτῆσαι = ἡ τελευτή, δ θάνατος.—ἀπονέμω τινὶ τιλιον=δίδω εἰς τινά τι ὡς ίδιαίτερον προνόμιον.

Γ'. Ἐπίλογος. 'Ο Ισοκράτης ἐξηγεῖ διατὶ ἔδωσε πολλὰς συμβουλὰς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Δημονίου, ἐπαινεῖ τὰς διαθέ-

σεις αὐτοῦ καὶ τὸν προτρέπει νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἡθικὴν ἐξύφωσιν καὶ ἐξευγένισίν του καὶ ταύτας καὶ τὰς συμβουλὰς παντὸς ἄλλον (§§ 44 - 52).

§ 44 - 45. εἰ πρέπει, πλαγ. ἐρώτ.: τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—πολλά· ὑποκμ. εἰς τὸ πρέπει.—πρὸς τὴν... ἡλικίαν = ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν (σημερινὴν) ἡλικίαν.—πραγματεία = ἐργασία, σύγγραμμα.—ἐκφέρω τι = ἐκφράζω, διατυπώνω, δίδω τι.—τούτων· δηλ. τῶν συμβουλῶν.—ἐντεῦθεν· δηλ. ἐκ ταύτης τῆς πραγματείας.—ταμεῖον = ἀποθήκη.—προσφέρω τι = ἐξάγω τι εἰς τὸ μέσον.—δεῖν... ὥν = δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὥν (γεν. διαιρ.).—χάριν ἔχω τινὶ = χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τινα.—διαμαρτάνω τινὸς = ἀποτυγχάνω εἰς τι.—ἥς· καθ' ἔλξιν ἐκ τοῦ δόξης, ἀντὶ ἦν.—τῶν ἄλλων· ἐνν. ἀνθρώπων.—τῶν ἄλλων... τῶν σιτίων... τῶν φίλων· γεν. διαιρ.—χαίροντας... πλησιάζοντας· κατηγρ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—χαίρω τινὶ = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—γιγνώσκω τούναντίον = σχηματίζω ἐναντίαν γνώμην.—τούτων· δηλ. τῶν πλείστων ἄλλων ἀνθρώπων.—τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον· ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία μετὰ τὴν μετοχὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἔχειρει τὸ ὑπὸ τῆς μετοχῆς δηλούμενον.—τῶν ἄλλων· γεν. διαιρ.

§ 46 - 49. παροξύνομαι ποιεῖν τι = παρακινοῦμαι νὰ...—ἐις τούτων· δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.—καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν = καὶ ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονάς.—πλησμονὴ = ἡ κατὰ κόρον ἀπόλαυσις.—παραπέπηγά τινι (ἐνεργ. πρκμ. β' ὡς μέσ. τοῦ ρ. παραπήγνυμι) = (μτφρ.) παρακολουθῶ τινα.—τὸ φιλοπονεῖν = ἡ φιλοπονία (πρβλ. τὸ ῥάθυμεῖν = ἡ ῥάθυμία).—ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονία = ἡ μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις εἰς τὴν ἀρετὴν.—βεβαιοτέρας· ἐνν. τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων.—κάκεῖ· δηλ. ἐν τῇ ῥάθυμίᾳ.—ἐνταῦθα· δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.—ἡσθέντες· χρν. μτχ.—ἔλυπηθησαν· πρβλ. ἐν § 1: διέλυσε.—οὕτω... ὡς = τόσον... ὅσον.—τὰ ἀποβαίνοντα = τὰ ἀποτελέσματα.—διαπονοῦμεν· ἡ προθ. διὰ = διαρκῶς, ἔξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. 'Ενταῦθα ὁ Ἰσοκράτης διδάσκει ὅτι ὁ ἀνθρωπὸς μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἀποβλέπει.—ἐνδέχεται = ἔξεστι = εἰναι ἐπιτετραμμένον.—τὰ τυχόντα = δ, τι τύχη.—εὐθὺς = εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς.—ὑπόθεσις = βάσις.—οὐχ οἶόν τε· ἐνν. ἔστι.—ἢ ἔχειν = εἰ δὲ μὴ (ἐνν. ἀνάγκη ἔστι) ἔχειν.—οὕτω... ὡς· πρβλ. § 47.—ἐπιεικής =

κόσμιος, καθώς πρέπει ἀνθρωπος.—εἰκότως· ἐνν. ποιοῦντες ταῦτα.—ὅπου· ἐπίρρ. χρν.—ἡ πού γε... φήσομεν = βεβαίως, ἀληθῶς, κατὰ μεῖζονα λόγον θὰ εἴπωμεν.—έλαττοῦμαι = εῖμαι κατώτερος, μειονεκτῶ.—ἄν... ὑπολάθοιμεν· δυνητική εὐκτ.—τοὺς τοιούτους· δηλ. τοὺς φαύλους.—ὑπολαμβάνω τινὰ = θεωρῶ, νομίζω τινά.—ἡ μέν· δηλ. τύχη.—οἱ δέ· δηλ. φαῦλοι.

§ 50 - 52. δηντα· ἐνν. τινὰ (μτχ. ἐναντιωματική).—στοχάζομαι τινος = ἔξετάζω τι.—κάκείνους· δηλ. τοὺς θεούς.—ἐπὶ τοῖς = ἐν τοῖς.—πῶς ἔχουσι· πλαγ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ δηλῶσαι· πῶς ἔχω πρός τινα = πῶς διάκειμαι πρός τινα.—γάρ· διασαφητικός.—Τάνταλος· βασιλεὺς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς, πατήρ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἐτεμάχισε τὸν υἱὸν του Πέλοπα καὶ παρέθεσεν εἰς τοὺς θεούς ως φαγητόν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Τάρταρον καὶ κατεδικάσθη εἰς αἰωνίαν διψαν καὶ πεῖναν· ὑπῆρχον μὲν πρὸ αὐτοῦ ἄφθονον ὕδωρ καὶ δύωροφόρα δένδρα, ἀλλὰ μόλις ἐπλησιάζεν ἀπέμακρύνοντο αὐτοῦ.—κολάζω τινὰ = τιμωρῶ τινα.—οἷς = τούτοις· ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἵσοδυναμεῖ μὲ δεικτικήν· (διὰ τοῦ οἷς ἐννοεῖ τὰς εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀναφερομένας συμβουλάς). τὸ οἷς ἀντικρ. —παραδείγμασι· κατηγρ. εἰς τὸ χρωμένοις.—έμμενω τινὶ = μένω σταθερὸς εἰς τι.—τῶν ποιητῶν... τῶν σοφιστῶν· γεν. κτητικά.—σοφιστής = σοφός.—καθιζάνω ἐπὶ τινὶ = ἐπικάθημαι εἰς τι.—μηδενὸς ἀπείρως ἔχω = τίποτε δὲν ἀφήνω ἀδοκίμαστον, τὰ πάντα δοκιμάζω.—ἐκ ταύτης = διὰ ταύτης.—μόλις = μὲ δυσκολίαν.—ἐπικρατῶ τι (σπανίως μὲ αἰτ. ἀντὶ ἐπικρατῶ τινος) = ὑπερτερῶ, κατανικῶ τι.—αἱ ἀμαρτίαι τῆς φύσεως = τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

A'. Ἀντὶ πατὸς ἄλλου δώρου σοῦ στέλλω τὸν λόγον τοῦτον πεμέχοντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχοντος, ἵνα μή, δπως οἱ λοιποὶ ἀρχοντες, μείνης ἀνουθέτητος (§§ 1 - 6).

§ 1 - 6. Νικόκλεις: ὁ Νικοκλῆς ἡτο νίδος καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος Εὐαγόρου· πρὸς τὸν ἔδιον δὲ ἀπέστειλε καὶ δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας).—**εἰωθότες**: μτχ. παρακειμένου μὲ σημ. ἐνεστῶτος· **εἴωθα** = συνηθίζω.—**εἰργασμένος** = δουλευμένος.—**κτῆμα** = πολύτιμον πρᾶγμα.—**δόσις** = δῶρον.—**ποιούμενοι**: καταγρμτ. μτχ. ἐκ τοῦ καταφανεῖς εἶναι.—καπηλεύω=εἴμαι μεταπράτης.—ἄν γενέσθαι = ὅτι γένοιτ' ἄν.—**δρέγομαι** τινος = ἐπιθυμῶ τι.—**δρεγόμενος**... ἀπεχόμενος· ὑποθ. μτχ.—**ἐπιτήδευμα** = ἐνασχόλησις, ἔργον.—**τοὺς μὲν ίδιώτας**: ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ τοῖς δὲ τυράννοις.—**τρυφάω - ὦ** = ζῶ βίον μαλθακὸν καὶ πλήρη ἀπολαύσεων.—**καθ' οὓς**: ἡ κατὰ σημαίνει συμφωνίαν.—**πολιτεύομαι** = διοικοῦμαι.—**παρρησία** = τὸ νὰ ὄμιλῃ τις μὲ θάρρος ἐνώπιόν τινος· τοῦτο σαφηνίζεται διὰ τοῦ κατωτέρω: καὶ τὸ φανερῶς ἔξειναι... ἀμαρτίαις.—**ἐπιπλῆξαι**: ἐνν. αὐτοῖς.—**ἔξεστι** τινι ποιεῖν τι = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ πράττῃ τι.—**ἐπιτίθεμαι** ταῖς ἀμαρτίαις τινος = ψέγω, ἐπιχρίνω τὰ σφάλματά τινος.—**ὑποθῆκαι** = συμβουλαί, παραγγέλματα.—**τύραννος** = βασιλεύς, μονάρχης.—**ὑπάρχει** μοί τι = ἔχω τι.—**οὓς** = ἔκεινοι οὓς.—**διατελοῦσι** ἐνν. δῆτες.—οἱ συνόντες (σὺν - εἰμί) = οἱ συναναστρεφόμενοι αὐτούς.—**πρὸς χάριν ὄμιλῶ τινι** = συναναστρεφόμενός τινα ὄμιλῶ πρὸς εὐχαρίστησίν του (κολακευτικῶς).—**τὰ πράγματα** = ἡ πολιτικὴ δύναμις.—**ἀφορμαῖ** = τὰ μέσα.—**ποιῶ ὥστε** = συντελῶ ὥστε.—**ίδιωτεύοντες** = οἱ μὴ ἔχοντες δημόσιον ὑπούργημα (ἀρχήν).—**δὲ ἐπιεικῶς πράττων** = ὁ μήτε πολὺ πλούσιος μήτε πάλιν πολὺ πτωχός.—**δυναστεία** = δύναμις, ἔξουσία.—**ἐνθυμοῦμαί τι** = φέρω εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.—**διέξειμί τι** = διεξέρχομαι τι, ἔξετάζω τι.—**διεφθαρμένους**... ἡναγκασμένους... συμβεβηκότα· μτχ. μτχ. ἐκ τοῦ δρῶσι.—**ἔξαμαρτάνω εἰς τινα** = διαπράττω σφάλμα τι πρός τινα, κάμνω εἰς τινα κακόν.—**πάλιν... μᾶλλον ἢ** = πάλιν

ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ζῆν δπωσοῦν ἥ.—δπωσοῦν = καθ' οίονδήποτε τρόπον.—τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς τῆς συμβαίνοντος δηλ. εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων.—παντὸς ἀνδρὸς (γεν. κτγμ.) = ἴδιον παντὸς ἀνδρός.—νομίζουσιν· ἐνν. οἱ βασιλεῖς.—ὅ· ἀντὶ ἥ, δηλ. ἡ βασιλείᾳ ἐτέθη κατ' οὐδετ. γένος, διότι συνεφώνησε πρὸς τὸ μέγιστον.—δεόμενον· ἐνν. ἔστι (= δεῖται) = ἔχει ἀνάγκην. Πᾶς ἀνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ βασιλεὺς, ὅπως γίνεται καὶ ἵερεύς, διότι ἡ βασιλείᾳ ἔχει ἀνάγκην πολὺ περισσοτέρων γνώσεων καὶ πείρας.

B'. Ὁ νουθετῶν τοὺς ἄρχοντας ὠφελεῖ καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους (§§ 6 - 8).

§ 6 - 8. καθ' ἔκάστην· εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τὸ καθ' ὅλων δέ.—ἔξ ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ συμβουλεύειν.—ἔξ ὧν· (μετὰ τὰ ρήματα συμβουλεύειν, σκοπεῦν καὶ τὰ τοιαῦτα) = ὅπως.—κατὰ τρόπον=κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον, καθὼς πρέπει.—ἀεὶ = ἔκάστοτε.—καθ' ὅλων = περὶ ὅλων.—ὦν· ἀναφέρεται εἰς τὸ στοχάζεσθαι· στοχάζομαί τινος = μετ' ἐπιτυχίας ἀποβλέπω εἰς τι.—ἔξεργαζομάι τι = ἐπεξεργάζομάι τι, καλῶς ἀποπερατώνω τι.—ὑπόθεσις = πρόθεσις, προαίρεσις.—εἰ... ἔσται· πλαγ. ἐρώτησις.—συνιδεῖν· ἐνν. τοῦτο· συνορῶ τι = κατανοῶ τι, προβλέπω τι.—τὰ καταλογάδην = τὰ πεζά.—παρέσχε... ἔλαβε = παρέχει... λαμβάνει· γνωμ. ἀόρ.—δόξα = φήμη, ἐπαινος.—ἐπιχείρημα = ἡ ἐπιχείρησις.—δονήσειε· τοῦ ρ. δονήνημί τινα = ὠφελῶ τινα.—ἀρχάς· συνων. δυναστείας (πρβλ. § 5).—ἀσφαλεστέρας... πραστέρας· πράγματι ὁ ἀρχῶν εἶναι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀρχήν, δταν οἱ πολῖται ζῶσιν ἡσύχως χωρὶς νὰ πιέζωνται ὑπὸ σκληρᾶς δουλείας.

I'. Ἐργον τοῦ ἄρχοντος εἶναι ἡ διὰ συνεχοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας αὔξησις καὶ εὐημερία τοῦ κράτους του (§§ 9 - 14).

§ 9 - 14. ἐν κεφαλαίοις = ἐν γένει, ἐν περιλήψει.—περιλαμβάνω τι = δρίζω τι.—ἄν διολογῆσαι = ὅτι ἄν διολογήσαιτε.—τὰ συμπίπτοντα = τὰ συμβαίνοντα.—ῥᾳθυμῶ = παραμελῶ ἀπὸ δικηρίων.—ἀμελῶ = παραμελῶ ἔνεκα ἄλλων ἀσχολιῶν· ἀμελεῖν· κεῖται ἀπολύτως ἀνευ πτώσεως.—δπως = πῶς.—τῶν ἄλλων· γεν. συγκριτική.—γνώμη = πνεῦμα, διάνοια.—ἀσκητής = ὁ ἔξ ἐπαγγέλματος

ἀθλητής.—αἱ πανηγύρεις· νοοῦνται οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες (Ὀλύμπια, Ἰσθμια, Νέμεα καὶ Πύθια).—οὐδὲ ἐν μέρος· διότι βραβεῖα τοῦ βασιλέως διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν εἶναι στέφανος ἢ δῶρα, ἀλλὰ ἡ εὐτυχία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ κράτους του.—ῶν = τούτων δέ.—ἐνθυμοῦμαί τινος = ἔχω τι ὑπ' ὅψιν μου. — προσέχω τὸν νοῦν δπως = φροντίζω πῶς τὸ δπως ἀναφέρεται εἰς τὸ διοίσεις.—διαφέρω τινός τι εἰμαι = ἀνώτερός τινος κατά τι.—δύναμις = σημασία, σπουδαιότης.—καταγιγνώσκω τινὸς δυστυχίαν, ὡς = καταλογίζω εἰς τινα δυστυχίαν, διότι.—αἷς· δοτ. δργαν.—οὐδέν· ἐπίρρ.—ώς ... δυναμένης... οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην = οὕτω νὰ σκέπτεσαι μὲ τὴν ἴδεαν, ὅτι δύναται ἡ παίδευσις... νὰ εὐεργετῇ τὴν ἡμετέραν φύσιν.—οὓς ἂν δύνη = ἐάν τινας δύνασαι, ὅποιους δύνασαι.—μήτε τῶν σοφιστῶν... ἔχειν = μήτε οἷον δεῖν ἀπείρως ἔχειν μηδενὸς τῶν σοφιστῶν.—ἀπείρως ἔχω τινὸς = εἰμαι ἀπειρός τινος, ἀγνοῶ τι.—τῶν μέν· δηλ. σοφιστῶν.—τῶν δέ· δηλ. ποιητῶν· νοοῦνται δὲ οἱ καλούμενοι γνωμικοὶ ποιηταὶ (Ἡσίοδος, Θέογνις, Φωκυλίδης) ἀπὸ τοὺς ὅποιους θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα μόνον ἀναγινώσκων αὐτούς, καθόσον ἥσαν προγενέστεροι· ἐνῷ ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα δχι μόνον μελετῶν τοὺς προγενεστέρους ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενος τοὺς συγχρόνους του.—γυμνάσιον = ἀσκησις.—ὑποτίθεμαι = παραδέχομαι, θέτω ὡς βάσιν.—δεῖν· εἰδ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ὑπεθέμεθα.—καὶ τὴν πόλιν... καὶ (τὸν) διοικήσοντα τὴν πόλιν ὡς χρὴ (ἐνν. διοικεῖν).—μάλιστα δ' ἂν... παρακληθείης = πρὸ πάντων (ἔξαιρέτως) δὲ ὁ ἵδιος ἥθελες προτρέπει τὸν ἑαυτόν σου εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος).—ἔρρωμένως (ἐπίρρ. τῆς μετοχῆς ἔρρωμένος τοῦ ρ. ῥώννυμα) = μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.—ἀτιμάζω τι = περιφρονῶ τι, δὲν τιμῶ τι.

Δ'. Καθήκοντα τοῦ ἀρχοντος πρὸς τοὺς θεούς, πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀρχομένους (§§ 15 - 39).

§ 15 - 19. ἐντεῦθεν· δηλ. ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διανοίας, ἡ δοπία πρέπει νὰ εἰναι ὁδηγὸς εἰς πᾶν ἔργον.—φιλόπολις=φιλόπατρις.—χαίρω τινὶ=εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—ποιοῦμαι τὴν ἐπιμέλειάν τινος=καταβάλλω φροντίδα διὰ τι.—μέλει μοὶ τινος=φροντίζω περὶ τινος.—περὶ παντὸς ποιοῦμαι ἄρχειν=ὑπὲρ πᾶν ἀλλο (ἐκτιμῶ) θέλω νὰ ἄρχω.—κεχαρισμένως τινὶ=ἀρεστῶς, προσφιλῶς

πρός τινα.—**αὐτοῖς**: κατὰ πληθ. ἀριθμόν, διότι ἡ προηγουμένη λέξις πλήθους εἶναι περιληπτική.—τῶν δὲ γαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτεῶν· γεν. διαίρετ. — **πολιτεία**=πολίτευμα.—θεραπεύω τινὰ=περιποιοῦμαί τινα.—**δημαγωγέω - ω**=(όδηγω) διοικῶ τὸν λαόν.—**ὑβρίζω**=γίνομαι, (εἰμι) αὐθάδης, ἀλαζών.—**ὑβρίζομαι**=πάσχω ὑβριστικὴν μεταχείρισιν.—**σκοπῆς ὅπως**: πρβλ. ἐν § 11: προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—**πολιτεία**=διοίκησις τῆς πολιτείας.—**πρόσταγμα**=κατὰ νόμον προσταγή.—**ἐπιτήδευμα**=ἔθιμον.—**κινῶ τι**=μεταβάλλω τι.—μετατίθημι τι=καθιστῶ τι ἀκυρον (καταλύω).—**τὸ σύμπαν** (ἐπίρρ.)=καθόλου, ἐν γένει.—**σφίσιν αὐτοῖς διολογούμενοι**=σύμφωνοι πρὸς ἔαυτούς.—**πρὸς δὲ τούτοις**: ἐνν. ζήτει νόμους.—**ἀμφισβήτησις**=ἀμφιβολία, φιλονικία, διαφορά.—**τὰς διαλύσεις**: δηλ. τῶν διαφορῶν.—**ώς οἶόν τε τάχιστος**=τάχιστος ὅσον εἶναι δυνατόν (κατὰ τὸ δυνατόν).—**ταῦτα**: συγκεφαλαιώνει τὰ προγούμενα.—**προσεῖναι...** τοῖς καλῶς κειμένοις=πρὸς τοῖς καλῶς κειμένοις εἶναι.—**τὰ καλῶς κείμενα**=τὰ καλῶς ἔχοντα.—**αὐτοῖς δηλ.** τοῖς πολίταις.—**ἐργασία**=ἡ ἀσχολία εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας· ἀντίθετον τούτου εἶναι ἡ **πραγματεία**=ἡ εἰς τὴν ρητορείαν ἀσχολία καὶ ἀνάμειξις εἰς ξένας ὑποθέσεις.—**τὰς μὲν...** πρὸς δὲ **τὰς**=ταύτας μὲν... πρὸς ταύτας δέ.—**προθύμως ἔχω πρός τι**=δεικνύω προθυμίαν πρός τι.—**ποιοῦμαι τὰς κρίσεις**=κρίνω τι.—**ἀμφισβητῶ πρός τινα περὶ τινος**=φιλονικῶ πρός τινα περὶ τινος.—**πρὸς χάριν**: πρβλ. § 4.—**ταῦτα γιγνώσκω**=ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, κρίνω ὁμοίως.—**οἰκῶ τὴν πόλιν**=διοικῶ τὴν πόλιν.—**ταῖς μὲν κατασκευαῖς** (δοτ. τοῦ κατά τι): **κατασκευαὶ** ἐνταῦθα δὲν εἶναι μόνον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαί, ἀλλὰ ἐν γένει πᾶν δ, τι ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μία πόλις καλῶς διοικουμένη.—**πράξεις**=εἰσπράξεις τῶν δημοσίων προσδοτῶν.—**ἄκριβῶς**=ἐπιμελῶς, αὐστηρῶς.—**διαρκῶ** (ἀμτβ.)=ἔξαρκῶ (δηλ. ἵνα μὴ ἔχαντλῶνται οἱ πόροι.)—**τοῖς προειρημένοις**: δηλ. ταῖς κατασκευαῖς.—**τῷ κάλλει**=ἐν τῷ κάλλει.—**τῶν δεδαπανημένων**: γεν. συγκριτική.

§ 20 - 23. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιῶ=λατρεύω τοὺς θεούς.—**θῦμα**=θυσία.—**θεραπεία**=σεβασμός, λατρεία.—**ώς ἐπιτείνει τὸ βέλτιστον**.—**ἐλπίς**: ἐνν. ἐστί.—**ἱερεῖον**=τὸ πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν θυσιαζόμενον ζῷον.—**καταβάλλω ἱερεῖον**=κάμνω θυσίαν.—**πράττω**

τι παρά τινος = λαμβάνω τι παρά τινος.—**ταῖς ἀρχαῖς** (= μὲ τὰς τιμὰς αἱ ὄποιαι ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν αὐλὴν) = μὲ τὰς αὐλικὰς περιποιήσεις.—**ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς** = μὲ τὰς πραγματικὰς δὲ τιμὰς (λ.χ. προσκλήσεις εἰς συμβούλια, δῶρα διὰ καλὰς πράξεις κ.τ.λ.).—**σώζω τι** = διασφάζω, διατηρῶ τι.—**τυραννὶς** = ἀρχῆ.—**κήδομαί τινος** = ἐπιμελοῦμαί τινος.—**τῶν πολιτικῶν** = τῶν πολιτῶν.—**τοὺς ἔργαζομένους** κεῖται ἀπολύτως.—**ἀναλίσκειν...** ποιεῖν· ἐκ τοῦ νόμιζε.—**ποιῶ τινα πλείω** = αὐξάνω τινά.—**τὴν ἀλήθειαν προτιμῶν** = οὕτω φαίνου προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν.—**ἀσφαλῆ· κατγρμ.** εἰς τὸ τὴν πόλιν.—**συμβόλαια** = δοσοληψίαι.—**νόμιμος** = δίκαιος.—**περὶ πλείστου ποιοῦμαί τινα** = τὰ μέγιστα τιμῶ τινα.—**τῶν ἀφικνουμένων· γεν.** διαιρ. —**τοὺς σοὶ δωρεάς ἄγοντας·** ἐννοεῖ τὰς συνηθισμένας δωρεάς, περὶ τῶν ὅποιων ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἐν § 1.—**ἀλλά...** **ἀξιοῦντας·** πράγματι βασιλικὸν εἶναι τὸ διδόναι δῶρα ἢ τὸ λαμβάνειν. Ἰσως ὑπαινίσεται ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης τὸν ἔαυτόν του καὶ ἐν γένει τοὺς διανοούμενους καὶ λοιποὺς ἐπιφανεῖς ἀνδρας, οἱ ὄποιοι κατέφευγον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους.—**ἔξαιρω τινός τι** = ἀπομακρύνω τι ἀπό τινα.—**τοὺς πολλοὺς φόβους** = τοὺς παρὰ σοῦ μεγάλους φόβους.—**περιδεής** = λίγαν φοβισμένος.—**δεινός** = φοβερός.—**τῷ ... τῷ** δοτ. δργ.—**ποιοῦμαι τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῶν ἀμαρτανομένων** = ἐπιβάλλω ποινὰς μικροτέρας τῶν σφαλμάτων (ὄχι δηλ. ἀναλόγους πρὸς τὰ σφάλματα).

§ 24 - 26. ἀρχικὸς = ἐπιτήδειος, ἴκανὸς εἰς τὸ ἀρχεῖν.—**χαλεπότητι** = μὲ ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν.—**ἡττῶμαί τινος** = ἡττῶν εἰμί τινος.—**αὐτῶν· γεν.** συγκριτική.—**ταῖς ἐπιστήμαις·** δοτ. τροπ.—μηδέν· ἐπίρρ.—**οὕτως ὁμιλῶ πρός τινα** = οὕτω συμπεριφέρομαι πρός τινα.—**φιλονικῶ** = ἀμιλῶμαι, διαμφισβητῶ τὰ πρωτεῖα.—**περὶ ὧν** = περὶ τούτων ἢ.—**κρατήσαντι** ὑπόθ. μτχ.—**μέλλοι συνοίσειν** = συνοίσει.—**φαῦλος** = ταπεινός, χυδαῖος.—**συμφερόντως·** ἀντίθετον: μετὰ βλάβης.—**περιβάλλομαι τι** (ἐνταῦθα) = διανοοῦμαι τι.—**κατέχω τι** = ἐπιτυγχάνω τι, κατορθώνω τι.—**ἔξεργαζομαι τι** = τελειώνω τι.—**οἷς = ταῦτα, οἵς.**—**τῇ παρούσῃ·** δηλ. ἀρχῆ.—**τελέως** = παντελῶς.—**ἀρχω τινὸς** = ἔξουσιάζω τινά.—**ἄν·** ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμῆς.—**οίον χρή·** ἐνν. εἴναι σε.—**πράττων** = εὗ πράττων.—**ἐν τῷ παρόντι·** ἐνν. εὗ πράττεις.

§ 27 - 28. ἀκριβεῖς· πρβλ. ἐν § 19: ἀκριβῶς.—οἱ συνόντες συνών. οἱ χρώμενοι=οἱ συναναστρεφόμενοι, οἱ σχετικοί, οἱ φίλοι.—έφιστημι τινά τινι=διορίζω τινὰ εἰς τι.—ώς... ἔξων=μὲ τὴν ἰδέαν δτι θὰ ἔχῃς.—αἰτίαν ἔχω τινὸς=κατηγοροῦμαι διά τι.—ῶν=τούτων ἄ.—ἡγοῦ πιστούς· ἐνν. εἶναι.—τὰ ἀμαρτανόμενα=τὰ ἀμαρτήματα, σφάλματα.—ἐπιτιμῶ τινι=ἐπικρίνω τι.—παρρησίαν· πρβλ. § 3.—ἀμφιγνοέω - ω περὶ τινος=ἀμφιβάλλω περὶ τινος.—διορῶ τινα=διακρίνω τινά.—τέχνη... μετ' εύνοίας· τροπ. διορισμοί.—πλέον ἔχω τινὸς=εἴμαι ὑπέρτερός τινος.—ταῖς αὐταῖς ζημίαις... αἰς· δοτ. ὅργαν.

§ 29 - 32. ἀν...δουλεύης...ἀλλὰ κρατῆς· ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦθ'.—δουλεύω τινὶ=εἴμαι δοῦλος εἰς τινα.—συνουσία=συναναστροφή.—εἰκῇ=ἀπερισκέπτως, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.—ἐπ' ἐκείναις...χαίρειν=ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς.—χαίρω ἐπὶ τινὶ=εὐχαριστοῦμαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.—διατριβὴ=συνουσία.—ἐπιδίδωμι (ἀπολύτως)=προάγομαι, προκόπτω, προοδεύω.—φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινὶ=καυχῶμαι διά τι.—διαπράττομαι τι=κατορθώνω τι.—τοῖς κακοῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ δυνατόν ἔστι.—μέγα φρονῶ ἐπὶ τινὶ=μεγαλοφρονῶ διά τι· μέγα φρονῶ· ἐκ τοῦ φαίνου.—οὐδὲν μέρος=οὐδόλως.—μέτεστι τινὶ τινος=μετέχει τίς τινος.—τῶν τιμῶν· γεν. διαιρ.—ἀληθεστάτας· κατηγρ. εἰς τὸ ὑποκρ. τάς... γιγνομένας.—αὐτοί παρ' αὐτοῖς=μόνοι των οἱ πολῦται (ἀπόντος σοῦ).—γνώμη=σκέψις, ἰδέα.—ἢν... χαίρειν=ἢν συμβῇ σοι χαίρειν ἐπὶ τῷ τῶν φαύλων.—ἐνδείκνυμαι (μετὰ μτχ.)=δεικνύω (δτι).—σπουδάζω περὶ τι=ἀσχολοῦμαι περὶ τι.—τὸ ἥθος=ό χαρακτήρ.—περὶ πλείονος ποιοῦμαι (μετ' ἀπαρμφ.)=προτιμῶ (νά).—δόξῃ· δοτ. ποιητ. αἰτίου εἰς τὸ κτητά.—κτητὸς=δυνάμενος ν' ἀποκτηθῆ.—χρημάτων (γεν. τοῦ τιμήματος)=ἀντὶ χρημάτων.—ῶνητὸς=δυνάμενος ν' ἀγορασθῆ.—τὰ μέν· δηλ. χρήματα.—παραγίγνεται τινὶ τι=ἔρχεται εἰς τινά τι, ἀποκτᾷ τίς τι.—τὴν δὲ (δηλ. δόξαν) οὐχ οἰόντ' (ἐνν. ἔστι) κτήσασθαι ἀλλ' ἢ· μετὰ πρότασιν ἀποφατηκήν τὸ ἀλλ' ἢ=εἰμή.—οἱ διενεγκόντες=οἱ πρωτεύσαντες, οἱ ἔξοχοι.—τρυφάω - ω ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς... κόσμοις=ζῶ μεγαλοπρεπῶς (πολυτελῶς) κατὰ τὰς ἐνδύμασίας καὶ τὰ... κοσμήματα· (πρβλ. καὶ § 1).—καρτερῶ ἐν τινὶ=μένω σταθερὸς εἰς τι.—ώς χρή· ἐνν. καρτερεῖν.—ἐπιτήδευμα=τρόπος ζωῆς (πρβλ. καὶ § 17).—

έκεινοις· δηλ. τοῖς δρῶσι· (ἐκ τοῦ οἱ μὲν ὁρῶντες, εἰς τὸ δόποιον ἀντιθέται τὸ οἱ δὲ συνόντες).—τὴν αὐτὴν ἔκεινοις=όμοίαν μὲν ἔκεινους.

§ 33 - 35. ὡς· ἐπιτείνει τὸ ἔλαχίστοις.—τυγχάνω τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν=εὐρίσκω κατάλληλον στιγμήν· τὸ τυγχάνειν ἐκ τοῦ κράτιστόν (ἔστι).—δυσκαταμαθήτως ἔχω=δυσκόλως μανθάνομαι, γιγνώσκομαι.—πλεονάζω = εἶμαι ὑπερβολικός, ὑπερβαίνω τὰ ὄρια.—μετριότης = συμμετρία.—ἀστεῖος= εὐγενῆς τοὺς τρόπους.—τὸ μέν· ἀναφέρεται εἰς τὸ σεμνός.—τὸ δέ· εἰς τὸ ἀστεῖος.—σεμνὸς=σεβαστός, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος.—ἰδέα = τρόπος, εἶδος· ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις· δηλ. τῇ τε ἀστειότητι καὶ τῇ σεμνότητι.—ἀκριβόω - ὦ τι=έρευνω, ἔξετάζω τι.—ῶν· πρβλ. ἐν § 27: ὕπο τοῦ ὕπο τοῦ ρ. μετέρχομαι τινι ἢ τι = ἀκολουθῶ, (ἐπι)διώκω, ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι.—αἱ δόδοι (μτφρ.) = τὰ μέσα.—τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν...ποιήσει=τὸ δὲ γυμνάζεσθαι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι.—τὸ γυμνάζεσθαι=ἡ ἀσκησις.—ποιῶ τινα δύνασθαι=κάμνω τινα ἵκανόν.—χρῶμαι τοῖς πράγμασι=μεταχειρίζομαι ὠφελιμώτερον τὰ πράγματα.—τὰ συμπίπτοντα· πρβλ. § 9.

§ 36 - 39. ἐπιτήδευμα· πρβλ. § 16.—εἰκὼν τῆς ἀρετῆς=εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ ἥθος καὶ τὸν χαρακτῆρα.—εἰκὼν τοῦ σώματος=εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.—ὑπόμνημα = μνημεῖον.—καταλιπεῖν· ἐκ τοῦ βούλου.—διαφυλάττειν· ἐκ τοῦ πειρῶ.—καλῶς = ἐντίμως, ἐνδόξως.—φρόντιζ· ὅπως· πρβλ. § 11: προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—τῆς τιμῆς· δηλ. τῆς ἐκ τῆς βασιλείας.—περιορῶ τι διαλυθὲν = ἀφήνω τι νὰ διαλυθῇ.—μελετῶ λέγειν = φροντίζω νὰ λέγω.—ζηλόω - ὡ τινός τι=ζηλεύω, ἐπαινῶ τινός τι.—ἀκριβῶς· πρβλ. § 19.

E'. Ἐξηγῶν δατὶ ἔγραψε καὶ πολλὰ γνωστὰ εἰς τὸν Νικοκλέα, συνιστῷ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχῃ συμβούλους φρονίμους, οἱ δόποιοι μόνοι θ' αὐξήσουν τὴν βασιλείαν τοῦ (§§ 40 - 53).

§ 40 - 44. εἰ=ὅτι (αἴτιολ.), διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—παρέλαθε=διέλαθε.—ὅτι τοσούτων ὄντων...ἐπιτήδευοντες=ὅτι καὶ τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ἴδιωτῶν) καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντες ἑοράκασιν,

οι δ' αύτοί τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντές τι τούτων (δηλ. τῶν ὑπὲρ
έμου εἰρημένων) τοσούτων δητῶν τὸ πλῆθος.—γάρ· βεβαιωτι-
κός.—τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἀναφέρεται εἰς τὸ τὰς καινότητας.—ἄ-
πιστον=ἀπίθανον.—τὰ νομιζόμενα=τὰ συνηθισμένα.—ἡγεῖσθαι· ἐνν.
χρή.—χαρίεις = εὐφυής, ἀγαπητός, μορφωμένος, σοφός.—ἀθροῖ-
σαι...καὶ φράσαι κάλλιστα· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὸν
ἐαυτόν του, δό όποιος δέχεται μόνον πλείστας συμβουλάς συνέλεξε καὶ εὔμε-
θόδως κατέταξεν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶς συνέγραψε τὸν παρόντα λό-
γον.—ὅπερ· ἐνν. πάσχουσι.—Ἡσίοδος· δό ιδρυτὴς καὶ διαμορφωτὴς
τοῦ διδακτικοῦ ἔπους, γεννηθεὶς τὸ 750 π.Χ. εἰς "Ασκρην τῆς Βοιωτί-
ας· ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεογονία, "Ἐργα καὶ Ἡμέραι καὶ Ἀσπὶς τοῦ Ἡ-
ρακλέους.—Θέογνις· ἐκ Μεγάρων ἐλεγειακὸς ποιητὴς (570 - 500 π.Χ.).
—Φωκυλίδης· σύγχρονος τοῦ Θεόγνιδος, ἐκ Μιλήτου, γράφας καὶ
αὐτὸς γνωμικὸς καὶ ἡθικὸς ἐλεγείας.—λέγοντες· δηλ. οἱ ἄνθρω-
ποι.—συνδιατρίβω τινὶ (ἐνταῦθα)=ἀκούω τι.—ἀνοια=ἀνοησία.—
αἴροινται...μᾶλλον ἢ τὸ μᾶλλον κεῖται πλεοναστικῶς, διότι εἰς τὸ
αἴροινται περιέχεται συγχριτικὴ ἔννοια· ἐτέθη δῆμως, ἵνα ἐπιτείνῃ τὴν
εἰς τὸ ρῆμα ὑπάρχουσαν σύγκρισιν.—ὑποθῆκαι· πρβλ. § 3.—σπου-
δάζω ἐπί τινι=σοβαρῶς ἀσχολοῦμαι εἰς τι.

§ 45 - 49. τί δεῖ; =οὐ δεῖ.—διατρίβω λέγων=μακρηγορῶ.—
χαίρω τινὶ· πρβλ. § 15.—χαίροντας...ἔχοντας...δοκοῦντας (=νο-
μίζοντας)· κτγρμ. μετχ. ἐκ τοῦ εύρήσομεν.—τὰ δέοντα=τὰ ἀναγ-
καῖα.—τοῖς τοιούτοις· ἀντκμ. εἰς τὸ ἀρέσειν.—οἱ εὖ φρονοῦν-
τες=οἱ πεπαιδευμένοι.—ἀπλοῦς=χρηστός.—λοιδοροῦντας· ἐνν. ἄλ-
λους· λοιδοροῦμαι (παθητ.)=κακολογοῦμαι.—ἔρημία=ἔλειψις βο-
ηθείας.—καθ' ἀπάντων· πρβλ. § 6.—τοῖς εἰρημένοις· δοτ. συντκ.
εἰς τὸ τῶν ἔχοντων.—δ' οὖν = βεβαίως.—κεχαρισμένον (τοῦ ρ.
χαρίζομαι)=εὐάρεστον.—δτι· αἴτιολ.—καταχρῶμαι τινὶ πρός τι=
κάμνω μεγάλην χρῆσίν τινος εἰς τι.—ταῖς ίδεαις ταύταις· ίδεας ἐν-
νοεῖ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μύθους.—μυθολογῶ τι=μὲ τρόπον μυ-
θώδη διηγοῦμαι τι.—καθίστημι εἰς τι=φέρω, παρουσιάζω τι εἰς
τι.—ἀκουστούς· ἐνν. τοὺς ἀγῶνας.—ἀφεκτέον τινὸς=δεῖ ἀπέ-
χεσθαι τινος.—οἷς· ἡ δοτ. ἀναφέρεται εἰς τὸ χαίροντας.

§ 50 - 53. διέρχομαι τι=διεξέρχομαι, διηγοῦμαι τι.—ἡγούμε-
νος σὲ... τοῖς ἄλλοις=ἡγούμενος σέ, τὸν... δητα τύραννον δεῖν

μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις.—ταῖς ἡδοναῖς κρίνω τι=κρίνω τι ἀπὸ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μοῦ παρέχει.—ἐπὶ τῶν χρη-σίμων=ἐπάνω εἰς τὰ χρήσιμα, ἀπὸ τὴν ὀφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέ-χουν.—ἄλλως τε=πλὴν τούτου.—οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὅντες=οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν, οἱ φιλόσοφοι.—ἀμφισβητοῦσι· βλ. Εὐαγόραν § 8.—έριστικῶν λόγων· ἐνταῦθα δὲ Ἰσοκρ. ὑπαινίσσε-ται τοὺς φιλοσόφους τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς (καὶ διαλεκτικῆς ἢ ἔρι-στικῆς καλουμένης), οἱ ὁποῖοι κατεγίνοντο πολὺ μὲ τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἀπέδιδον μεγίστην δύναμιν εἰς αὐτήν.—ἔξ ἐκάστου τούτων· δηλ. τῶν ἔριστικῶν, πολιτικῶν.—ὅτι δεῖ... δυνάμενον=ὅτι δεῖ τὸν κα-λῶς πεπαιδευμένον φαίνεσθαι δυνάμενον βουλεύεσθαι (= αἰ-ρεῖσθαι τὰ χρήσιμα) ἔξ ἐκάστου τούτων.—(χρή) τοίνυν· δηλ. ἀφοῦ πάντες οὕτως ὅμοιογοῦσι.—ἀφέμενον· ὑπκρ. τὸν καλῶς πε-παιδευμένον καὶ δυνάμενον βουλεύεσθαι.—τῶν ἀμφισβητουμέ-νων· δηλ. ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὄμονοοῦν οἱ φιλόσοφοι.—τὸ συνομολογούμενον = ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου συμφωνοῦν.—αὐτῶν· δηλ. τῶν φιλοσόφων.—λαμβάνω τὸν ἔλεγχόν τινος=ἔλέγχω, δοκι-μάζω τινά.—ἐπὶ τῶν καιρῶν = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.—καθ' ὅλων· πρβλ. §§ 6 καὶ 47.—δο μηδὲν γιγνώσκων τῶν δεόντων· συνώνυμον: δο μηδὲν ὥν χρήσιμος.—χρήσιμος = ἴκανός, ὀφέλιμος, δο γνωρίζων τι ὀφελεῖ.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τινα = πολὺ ἐκτι-μῶ τινα.—τυραννικὸν = ἀρμόζον εἰς τύραννον, βασιλέα.—πλεῖστα = πλείστην ὀφέλειαν.

ς'. Ἐπίλογος. Ἐγὼ ὅπως ἡδυνάμην σὲ συνεβούλευσα· νὰ θέλης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοιαῦτα δῶρα νὰ σου κάμιονται, τῶν ὁποίων η χρῆ-σις θὰ καθιστᾶ αὐτὰ περισσότερον πολύτιμα (§ 54).

§ 54. ἀρχόμενος=εἰς τὴν ἀρχὴν (τοῦ λόγου μοῦ τούτου).—πο-λὺ πλείονος· γεν. τοῦ τιμήματος.—ἄλλὰ τοιαύτας· ἐνν. ἀγειν σοι δωρεάς.—αἷς· ἀντικείμ. εἰς τὸ χρῆ.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

A'. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες προτιμοῦν τὴν διὰ πανηγυρικοῦ λόγου ἐξύμνησιν οὐδεὶς δῆμος σύγχρονον ἄνδρα ἐξύμνησε, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι διατεθειμένοι ν' ἀναγνωρίσουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν συγχρόνων τῶν. Ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὐαγόραν, καίτοι ὡς ρήτωρ δὲν διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§§ 1 - 11).

§ 1 - 4. τιμῶντα...λείποντ· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ ὁρῶν.—τὰ ἐπιφερόμενα (=τὰ νομιζόμενα)=τὰ προσφερόμενα (εἰς τὸν τάφον).—ἄμιλλα=ἀγών. —λείποντ·...ὑπερβολὴν=ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν παραλείπεις τῶν τοιούτων (δηλ. τιμῶν). αἱ τιμαὶ τὰς ὅποιας προσφέρεις εἶναι τόσον μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ σὲ ὑπερτερήσῃ.—εἴ τις... τοῖς τετελευτηκόσι=εἴ οἱ τετελευτηκότες αἰσθάνονται.—ἀποδέχεσθαι... χαίρειν... ἔχειν· ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἡγησάμην.—πολὺ δ' ἂν... χάριν ἔχειν=ὅτι... ἔχοι ἂν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἴ τις δυνηθείη.—τοῖς ἄλλοις ἀπασι=δὶ' ὅλα τὰ ἄλλα (δηλ. τὰς προσφερομένας τιμάς).—ἐπιτήδευμα=πρᾶξις, ἔργον.—κίνδυνος=πόλεμος, μάχη. — διέρχομαί τι=διεξέρχομαι, διηγοῦμαι, ἔξιστορῶ τι.—ἔκεινω· ποιητ. αἰτιον.—βουλομένους...αἱρουμένους...σπουδάζοντας... ποιοῦντας· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—ἀντὶ τῶν τοιούτων· δηλ. τιμῶν.—ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν=ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον.—σπουδάζω περὶ τινος=ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος.—ἢ τοῦ βίου=ἢ περὶ τοῦ βίου (=ζωῆς).—δπως καταλείψουσι=διὰ νὰ... (τὸ δπως μετὰ μέλλ. ὄριστ. σημαίνει ἐνταῦθα τὸν σκοπόν).—τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων.—ἐξεργάζομαί τι=κατορθώνω τι.—εἰμὶ περὶ τι=ἀσχολοῦμαι περὶ τι· οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὅντες=οἱ μουσικοί.—οἱ περὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὅντες=οἱ ἄλλοι ἀθληταί.—ἔντιμος=γνωστός, ἐπίσημος.—κατέστησαν· γνωμικὸς ἀόρ.—δ λόγος δηλ. ὁ ρητορικός.

§ 5 - 7. τοὺς ἄλλους· δηλ. ρήτορας (σοφιστάς).—οἱ ἐφ' αὐτῶν=οἱ καθ' αὐτοὺς=οἱ σύγχρονοί των.—κοσμεῖν· ἐνν. λόγῳ.—ἐν εἰδόσι=ἐνώπιον γνωριζόντων.—φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρός τι=

μὲ μεγαλύτερον ζῆλον κλίνω (τρέπομαι) πρός τι.—εὐλογοῦμαι=έπαινουμαι.—εὐλογήσονται (=εὐλογηθήσονται)=θὰ ἐπαινεθοῦν (μᾶλλον τούτων=περισσότερον ἀπὸ αὐτούς).—παρέχω τινὰ ἀμείνω=ἀναδεικνύω τινὰ ἀνώτερον.—οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι· ἐννοοῦνται οἱ ἐπίγονοι (οἱ νίοι τῶν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, οἱ ὅποιοι κατέστρεψαν τὰς Θήβας) καὶ ἐν γένει οἱ πρὸ τοῦ Τρωικοῦ ἥρωες, Θησέus, Ἀργοναῦται κ.λ.π.—ύμνοῦμαι=έπαινοῦμαι, ἔγκωμιάζομαι εἰς ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).—τραγῳδοῦμαι=έπαινοῦμαι εἰς τραγῳδίας (δράματα).—ἀξιωθησόμενον· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ (ὅταν) προειδῇ.—ἀρετὴ=προτέρημα.—πρόσεστί τινί τι=ὑπάρχει εἰς τινά τι.—ὅτι μέγιστον... ἔστι· ἐκ τοῦ τοῦτο.—δυσκόλως πέφυκα=φύσει εἴμαι δύστροπος.—εὐλογουμένων· ἐνν. ἔκεινων.—τοὺς νοῦν ἔχοντας· καὶ' αἰτιατ. ἀντὶ δοτ., ὑποκρ. τοῦ δουλευτέον=δεῖ δουλεύειν.—καὶ λέγειν· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ=καὶ μάλιστα ἐπειδή.—τοὺς ἐπανορθοῦντας· δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ κείμενα, τὰ συνηθισμένα).—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.

§ 8 - 11. λόγος=πεζὸς λόγος.—**σημεῖον** δὲ μέγιστον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—**γάρ**· διασαφητικός.—**φιλοσοφία**· κατὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει πᾶσαν ἐλευθέριον παιδείαν· οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ διανοούμενοι.—**πολλὴν συγγνώμην** ἔχω τινὶ=πολὺ συγχωρῶ τινα.—**δέδοταί τινί τι**=εἰναι ἐπιτετραμμένον εἰς τινά τι.—**κόσμοι**=τὰ πρὸς καλλωπισμὸν μέσα.—**πλησιάζω τινὶ**=συναναστρέφομαι πρὸς τινα· **πλησιάζοντας**=ὅτι πλησιάζουσι.—**δηλῶσαι**· ἐκ τοῦ οἴον τ' (ἔστι).—τὰ τεταγμένα δύναματα=αἱ εἰς μεγάλην χρῆσιν λέξεις καὶ ἐκφράσεις, αἱ συνηθισμέναι.—**ξένα**=ἄλλης διαλέκτου.—**καίναι**=νέαι, ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν πλαττόμεναι.—**μεταφορά**· ὁ λεκτικὸς τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ἔννοιαι παρίστανται εἰκονικῶς.—**τοῖς εἰδεσι**· ἐνν. τῶν κόσμων.—οἱ περὶ τοὺς λόγους=οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι.—**οὐδὲν ἔξεστι**· καὶ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω **πολλοὶ δέδονται**.—**ἀποτόμως**=ἀπολύτως, αὐστηρῶς.—**τοῖς πολιτικοῖς**· πρβλ. § 9: **τοῖς τεταγμένοις**.—**ἐνθύμημα**=συλλαλητισμός, διανόημα.—**οὐδενὸς τούτων**· δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν. Τοῦτο δὲν εἰναι καθ' ὄλοκληρὰν ἀλγθέει, διότι καὶ οἱ ρήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν.—**ἡ λέξις**=τὸ λεκτικόν.—**ἔκειθεν**=ἀπὸ τὰ κατωτέρω. —**διάνοια**=νόημα. —**δόξα**=ὑπόληψις.—**ἥς**

(ἀντὶ ἣν)· καθ' ἔλξιν.—πλεονεκτῶ = εἴμαι οὐ πέρτερος, οὐ περέχω.—ἀποπειρῶμαί τινος = δοκιμάζω τι.—εὐλογεῖν· ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο.—ἐν ταῖς ὡδαῖς καὶ τοῖς μέτροις = τοῖς μέτροις τῶν ὡδῶν = μὲν ἐμμέτρους φόδας· (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν).

B'. 'Ο Εὐαγόρας δὲν οὐπῆρξε κατώτερος τῶν μεγάλων προγόνων του (§§ 12 - 20).

§ 12 - 18. φύσις = γενεά, καταγωγή· τῆς φύσεως· σαφηνίζεται διὰ τοῦ καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος.—τῶν ἄλλων ἔνεκα· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμένων.—οὐδὲν = κατ' οὐδέν.—ἔκείνων· δηλ. τῶν προγόνων.—τοὺς ἀπὸ Διός· οὐποκμ. εἰς τὸ εἶναι.—ἡμίθεος· ὁ γεννηθεὶς ἐκ θεοῦ καὶ θυητῆς ἦν ἐκ θυητοῦ καὶ θεᾶς.—τούτων δ' αὐτῶν· δηλ. τῶν ἀπὸ Διὸς ἡμίθεων.—οὐκ ἔστιν δοτις οὐ = πάντες.—οὐπερβάλλω (ἀπολύτως) = οὐπερέχω, γίνομαι οὐπέρμετρος, λίαν ἔξεχω.—οἱ καθ' αὐτούς· πρβλ. § 5: οἱ ἐφ' αὐτῶν.—τοῦτο μὲν = ἀφ' ἐνὸς μὲν λείπει ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ: τοῦτο δέ.—γάρ· αἰτιολ.—Αἰακός· υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ὁ δίκαιος βασιλεὺς τῆς νήσου Αἰγίνης, ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του κριτής καὶ κλειδοῦχος τοῦ "Ἄδου.—αὐχμὸς = ἀνομβρία.—ἐν τοῖς "Ελλησι = ἐν τῇ Ἐλλάδι.—οὐπερέβαλε (ἀπολύτως). πρβλ. § 13: οὐπερβάλλοντας.—ἴκετεύοντες αὐτὸν = δεησόμενοι αὐτοῦ.—εὔρισκομαί τι = ἐπιτυγχάνω τι.—ῶν = τούτων ἄ—.—ιερόν· τὸ Αἰάκειον καλούμενον.—οὖπερ· ἐπίρρ. τοπικόν.—μετὰ καλλίστης ὧν δόξης διατελῶ = περνῶ τὴν ζωήν μου ἀπολαύων ἀρίστης οὐπολήψεως.—μεταλλάττω τὸν βίον = ἀποθνήσκω.—Πλούτων (-ωνος). θεὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ "Ἄδου, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Διός.—Κόρη· κατ' ἔξοχὴν Κόρη ὀνομάζεται ἡ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασα), ἡ κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνος.—παρεδρεύω τινὶ = κάθημαι πλησίον τινός.—μεγίστας τιμάς· ἐδίκαζε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖδας τοῦ "Ἄδου.—Λαομέδων (-οντος). βασιλεὺς τῆς Τροίας· κατὰ παράλησίν του ὁ 'Ηρακλῆς ἐφόνευσε θαλάσσιον τέρας, τὸ ὁποῖον ἐβλαπτε τὴν Τροίαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀντήμειψε κατὰ τὴν συμφωνίαν τὸν ἥρωα, οὗτος ἤλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τελαμῶνος, ἐκυρίευσε τὴν Τροίαν καὶ λαβὼν τὴν κόρην του 'Ησιόνην ἐνύμφευσε μὲ τὸν φίλον του Τελαμῶνα.—ἀριστείων· ἀριστεῖα εἶναι ἡ 'Ησιόνη.—Κενταύρους· οἱ Κένταυροι· ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν Λαπί-

θαι είναι μυθικαὶ ἄγριαι φυλαὶ κατοικοῦσαι πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸ Πήλιον· οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐκραγῇ μεταξὺ αὐτῶν φοβερὸς πόλεμος, εἰς τὸν ὅποιον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Πηλεὺς συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Κενταύρων. — **ἄλλους κινδύνους**: εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰωλοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν κ.τ.λ.—**κίνδυνος**=ἐπικίνδυνος ἐπιχειρησις.—**συνοικῶ τινι**=νυμφεύομαι τινα.—**μόνου τούτου**: πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ ἐν τοῖς γάμοις.—**ὑμέναιος**: ἄσμα, τὸ ὅποιον ἔψαλλον οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν εἰς τὴν τοῦ γαμβροῦ.—**ἐκατέρου**: γεν. τῆς καταγωγῆς.—**ἔλεγχος**=ἀπόδειξις.—**ἀρετὴ**=ἀνδρεία.—**τόπους**: ὁ Τελαμὼν εἶχε τὴν Σαλαμῖνα, δὲ Πηλεὺς τὴν Φθίαν.—**τοὺς βαρβάρους**: δηλ. τοὺς Τρῶας.—**ἐκατέρων**: δηλ. τῶν Ἐλλήνων καὶ τῶν Τρώων.—**διαφέρω τινὸς**=ὑπερβάλλω τινά.—**κατοικίζω πόλιν**=ἰδρύω πόλιν.—**τὸ νῦν βασιλεῦον**: δηλ. τὸν Νικοκλέα καὶ τοὺς ἀδελφούς.

§ 19 - 20. τὰ Εὐαγόρα... ὑπάρξαντα=ὅσα ὁ Εὐαγόρας ἐκληρονόμησε.—οἱ γεγονότες=οἱ καταγόμενοι.—**χρόνῳ ὑστερον**=μετὰ τινα χρόνον.—**ἀνήρ**: τὸ ὄνομά του δὲν γνωρίζομεν.—**πιστεύομαι ὑπὸ τινος**=ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τινός.—**δυναστεία=σπουδαῖον ἀξίωμα**.—**τούτων**: γεν. τῆς αἰτίας.—**κακὸς**=ἀχάριστος.—**δεινὸς**=ἐπιτήδειος.—**πλεονεκτῶ**=ἀπαιτῶ, ἀδικῶν ὡφελοῦμαι.—**ἔξεβαλε**: δηλ. τῆς βασιλείας.—**κατασκευάζομαι τι ἀσφαλῶς**=διευθετῶ τι πρὸς ἀσφάλειάν μου.—**ἔξεβαρβάρωσε**: κατέψισε τόσους πολλοὺς βαρβάρους εἰς τὴν πόλιν, ὥστε αὕτη ἔχασε τὴν ἐλληνικότητά της.

Γ'. Ὁ Εὐαγόρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχῆς (§§ 21 - 29).

§ 21 - 29. γίγνεται (ἰστορ. ἐνεστ.)=ἐγεννήθη.—**φήμη=προφητικὴ ἀδέσποτος φωνή**, προφητικὴ λέξις, τὴν ὅποιαν ἀκουσίως προφέρει τις.—**μαντεία=χρησμός**, ἀπόκρισις ἵερέων.—**μειζόνως... γεγονὼς** ἢ κατ' ἄνθρωπον=ὅτι ἐγεννήθη μὲ τρόπον λαμπρότερον (περισσότερον μεγαλειώδη) ἢ ὅπως γεννᾶται συνήθως ὁ ἄνθρωπος.—**ἀπιστῶν μετχ. αἰτιολ.**—**τοσούτου δέω** (μετ' ἀπαρμφ)=τόσον ἀπέχω τοῦ νὰ...—**τὰ ὑπάρχοντα**=τὰ πραγματικῶς ἀληθῆ.—**τὰ διμολογούμενα=**

τὰ γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναντίρρητα.—**τῶν ἀγαθῶν**· γεν. διαιρετ. ἐκ τοῦ ἄπερ (=ἄπερ ἀγαθὰ = προτερήματα).—πρεπώδης=ἀρμόζων.—**τοῖς τηλικούτοις**· δηλ. τοῖς παισὶ.—**κρατιστεύω τινὸς**=ύπερβόλλω τινά.—**ταῦτα**· ἀνακεφχαῖσινει τὰ προλεχθέντα.—**μέσως**=μετρίως.—**εἰς ὑπερβολὴν**=εἰς μέγιστον βαθμόν.—**δύπτε** δρῶεν...
δύπτε...**ἀποβλέψειαν**· ή εὔκτ. φανερώνει ἐπανάληψιν.—**οἱ τότε βασιλεῖς**· ἔθεσε πληθυντικόν, διότι νοοῦνται οἱ περὶ τὸν βασιλέα.—**ἐν ἰδιώτου μέρει διάγω**· ἐνν. τὸν βιον=ζῶ ως ἀπλοῦς πολίτης.—**τρόποι**=χαρακτήρ.—**πιστεύειν**· ἐνν. αὐτῷ.—**ἔξαμαρτάνω περὶ τινα**=προσβάλλω τινά.—**παραλλάττει** ή **δόξα**=διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ διάφορος ή κρίσις (τινὸς περὶ τινος).—**ψεύδομαί τινος**=ἀπατῶμαι, ἀποτυγχάνω εἰς τι.—**δύως...** λήψεται· ἔξαρτάται ἐκ τοῦ ἔσχε...
πρόνοιαν· πρβλ. ἐν § 3: δύως καταλείψουσι.—**καλῶς**=ἐντίμως.—**δι' ἀσεβείας**· ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ τότε βασιλεύοντος.—**δσίως**=εὔσεβῶς.—**εἰς τῶν δυναστεύόντων**· δ ἐκ Τύρου Ἀβδήμων.—**ἐκποδῶν ποιοῦμαί τινα**=βγάζω ἀπὸ τὸ μέσον, φονεύω τινά.—**Σόλοι** (οἱ)· πόλις τῆς Κιλικίας ἵδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, τοὺς ὅποιους κατώκισεν ἐκεῖ, ἐλησμόνησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν, γεγονὸς τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ή λέξις **σολοικισμός**, φανερώνουσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν σφάλματα.—**γνώμη**=φρόνημα.—**ταπεινοτέρας**· ἐνν. η πρότερον (ώς β' ὅρος συγκρίσεως).—**πλάνος**· η περιπλάνησις.—**φυγαδικὸς**· δ ἀρμόζων εἰς ἔξόριστον, δ συμβαίνων ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἔξόριστον.—**ὑπερορῶ τινα**=καταφρονῶ τινα.—**ἀφορμὴν**=τὴν ἀφορμὴν (ὁ Ἰσοκράτης παραλείπει τὸ ἄρθρον).**ἀφορμὴ**=ἀρχή.—**χρή**· ἐνν. λαβεῖν.—**ἀμύνεσθαι καὶ...** **ὑπάρχειν**· ἐπεξήγησις.—**προτέρους**· ἐτέθη κατὰ πλεονακμόν, διότι τὸ **ὑπάρχω**=πρῶτος κάμνω ἀδικίαν.—**τυραννῶ**=βασιλεύω.—**παρακαλῶ τινα**=προτρέπω τινά.—**ώς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες**· ἐνν. λέγουσι.—**φύσις καὶ δόξα**=χαρακτήρ καὶ ὑπόληψις.—**τοσοῦτοι**· τόσον δὲν γίγνεται.—**τὰ δεινὰ**· οἱ κίνδυνοι.—**ἐμμένω τοῖς ὡμολογημένοις**=μένω πιστὸς εἰς τὰ συμφωνημένα.—**ώσπερ...** οὕτω = διέκειτο τὴν γνώμην, ὡσπερ... εἰ εἰχε... η προήδει.—διάκειμαι τὴν γνώμην=εἴμαι διατεθειμένος κατὰ τὸ φρόνημα.—**τὸ συμβησόμενον**=ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιχειρήσεως.

A'. 'Ο Εὐαγόρας καταλαμβάνει τὸν θρόνον· τὸ κατόρθωμα τοῦτο,

νφ' ἀς συνθήκας κατωρθώθη, καταντῷ τὸ σπουδαιότατον τῶν ὅμοίων του· ἀξίζει λοιπὸν τοῦ μεγίστου ἐπαίνου (§§ 30 - 50).

§ 30 - 34. γάρ· διασαφητικός.—καταβαλών... καταστήσας· αἱ μτχ. κατ' ὄνομαστικὴν καθ' ἔλξιν ἐκ τοῦ ἡγήσατο.—τὸ σῶμα=ἡ ζωὴ.—περιορῶ=περιβλέπω, παρατηρῶ, περιμένω.—εύθὺς ὡς εἶχε=ἀμέσως ὅπου ἦτο (μὲ τοὺς ἄνδρας ποὺ εἶχε).—ταύτης τῆς νυκτὸς=τὴν ἰδίαν νύκτα (κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον).—διαιρῶ πυλίδα=σπάζω μικρὰν πύλην.—ταύτῃ· δηλ. τῇ πυλίδι.—διάγω τινὰ = διαβιβάζω τινά.—προσβάλλω πρός τι = ὄρμῶ κατά τινος.—καιρὸς=περίστασις.—τῶν ἀλλων· δηλ. τῶν σὺν αὐτῷ.—τί=διατί.—λέγοντα· κατγρμ. μετοχὴ ἐκ τοῦ διατρίβειν.—τι δεῖ λέγοντα διατρίβειν; = οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν.—διατρίβω=χρονοτριβῶ.—ἀνταγωνιστῶν· κατηγορούμενον εἰς τό: τῶν περὶ τὸν τύραννον.—τοῦ μέν· δηλ. τοῦ τυράννου.—τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρου.—τοῖς φίλοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει.—κομίζομαι τι=ἀνακτῶ τι.—τύραννος=βασιλεὺς.—καταλείπω τὸν λόγον=διακόπτω τὸν λόγον.—ράδιον... εἶναι· ἔξαρταται ἐκ τοῦ ἡγοῦμαι.—τὰ ἔχόμενα=τὰ ἐπόμενα.—δηλώσειν (ἀμτβ.)=δῆλον ἔσεσθαι.—τῷ χρόνῳ· ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι νοεῖται ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι γνωστός.—ἔκαστον αὐτῶν· δηλ. τῶν τυράννων.—τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἡ περίστασις, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι οὕτος ὁ λόγος ὠρισμένος.—ἄρκω τινι=ἐπαρκῶ εἰς τι.—ἢν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν=ἐὰν δὲν ἔξετάζωμεν θέτοντες ὡς βάσιν (μὲ βάσιν) τούτους (τοὺς εὐδοκιμωτάτους).—ἔξετῶμεν· μέλι. β' τοῦ ἔξετάζω.

§ 35 - 39. τῶν μὲν... προκρίνειε; = τίς μὲν οὖν τῶν παραλαβόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἀν προκρίνειε τοὺς κινδύνους Εὐαγόρου;—οὕτω... ὅστις=οὕτως ὥστε.—ράθυμος=ἀδιάφορος, ὀχνηρός.—καὶ μὴν = ἀλλὰ πρὸς τούτοις.—καθόδων· ἐννοεῖ τοὺς νόστους, τοὺς ὁποίους πολλοὶ ποιηταὶ ἐποίησαν.—ἀπαγγέλλω τινί τι=διηγοῦμαι τι εἰς τινα.—παρ' αὐτῶν=ἐξ ἰδίων των, μὲ τὴν φαντασίαν των.—μεμυθολόγηκεν, ὅστις=μεμυθολόγηκεν περὶ τινος, ὅστις.—ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους=δοκιμάζω τοὺς κινδύνους.—τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα.—πεποίηνται· δηλ. ὑπὸ τῶν ποιητῶν.—ποιοῦμαι ὑπό τινος=παριστάνομαι ὑπό τινος.—τέχνη=

πανουργία. Ἐνταῦθα νοοῦνται ὁ ἴδρυτὴς τῆς Σαλαμῖνος Τεῦκρος, ὁ τῆς Πάφου Ἀγαπήνωρ κ.λ.π.—ἀλλὰ μήν· πρβλ. ἐν § 36: καὶ μήν.—οἱ ἐπὶ τάδε γεγενημένοι=οἱ μετὰ τὰ Τρωικὰ ὑπάρξαντες.—Κύρον.. τὴν ἀρχὴν=Κύρον τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν Μῆδων (=ἀπὸ τοὺς Μῆδους).—καὶ πλεῖστοι μάλιστα· συνδέεται ἐπίθετον μὲ ἐπίρρημα.—ὅ δέ· δηλ. Εὐαγόρας.—ψυχὴ=θάρρος.—σῶμα=σωματικὴ δύναμις.—διαπράττομαι τι=κατορθώνω τι.—τοῖς ἔργοις· ἀντικμ. εἰς τὸ ἐπεχείρησεν.—ἀπέκτεινεν· ὅμιλεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων ’Αστυάγους· κατ’ ἄλλους ὅμως δὲν ἐφόνευσεν, ἀλλ’ εἶχε πλησίον του, μέχρις ὅτου ἐτελεύτησεν.—καὶ τούτου· δηλ. τοῦ Κύρου· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ὑποστέλλομαι=ἀπὸ φόβου συστέλλομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις τὸ ρῆμα κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν γαυτῶν, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι κακοκαρίαν μαζεύουν τὰ πανιά.—εἰπεῖν· ὑποκμ. ἐμέ.—παρρησίᾳ χρῶμαι=ὅμιλῶ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ κρύπτω τι.—κάλλιον=ἐνδοξότερον.—λαβών· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εύρεθήσεται.—έκείνου· β' ὄρος τῆς συγκρίσεως.—έκείνως=κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.—ἐκ παντὸς τρόπου=κατὰ πάντα τρόπον.—οὐκ... προθυμούμενος... ἀλλὰ εἰρηκώς· ἔξαρτῶνται ἐκ τοῦ φανήσομαι.—οὕτω· ἐπιτείνει τὸ θρασέως.

§ 40 - 46. ἐπὶ μικροῖς=εἰς μικρὰ (ἔργα).—τοιούτων· δηλ. μικρῶν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιοῦσθαι.—τυραννίς=βασιλεία.—περιμάχητος=περιζήτητος.—τὸ κάλλιστον... κάλλιστα· πρβλ. ἐν § 39: κάλλιον.—λόγων εύρετης = λογογράφος (κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ποιητήν).—ρήτωρ=ὅ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορεύων.—ὑπερβαλλόμενος· τὸ μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. ὑπερβάλλων· πρβλ. ἐν § 13: τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους δητας.—γνώμη = νοῦς, σκέψις.— αὐτοσχεδιάζω = ἀνευ προπαρασκευῆς λέγω, ή πράττω τι.—φρόνησις=φρόνημα· πρβλ. ἐν § 27: γνώμη.—τῶν μὲν ἄλλων· ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν.—αὐτῆς δὲ ταύτης· δηλ. τῆς ψυχῆς· ψυχὴ ἐνταῦθα εἶναι ὁ νοῦς, ἡ φρόνησις· πρβ. ἀνωτέρω: καλῶς τήν... φρόνησιν παρασκευάσειε.—ἐπειτα· εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ πρῶτον μὲν § 41.—τὰ δητα· πρβλ. ἐν § 21: τὰ ὑπάρχοντα.—ράθυμια=ἡ ἀπὸ ὀκνηρίαν προερχομένη ἀνάπauσις.—εὔπραγία=προκοπὴ εἰς τὸ πράττειν, ἐπιτυχῆς ἐνέργεια.—ῶστε μήτε... φθάνειν· ἐνν. αὐτὸν=ῶστε μήτε ἐπρολάμβανον αὐτόν.—ἐπιεικῆς=

κόσμιος, ἐνάρετος.—έξ ὧν ἑτέρων=ἐκ τούτων ἀ παρ' ἑτέρων.—τὰ προσπίπτοντα=τὰ γιγνόμενα.—οὐδὲ περὶ ἔν=περὶ οὐδὲν.—πεπλανημένως ἔχω περὶ τι=ἀπατῶμαι ὡς πρός τι.—Εὔαγόραν· ἀντιμ. εἰς τὸ ζηλοῦν.—τῆς ἀρχῆς· γεν. τῆς αἰτίας.—τοὺς ἄλλους=τοὺς ἀρχομένους.—τῆς ὑπ' ἑκείνου βασιλείας (γεν. αἰτίας) =διότι ἑβασιλεύοντο ὑπ' ἑκείνου· τὸ οὐσιαστ. βασιλεία ἔχει ἔννοιαν παθητικήν.—σφόδρα=ἰσχυρῶς.—πολλὰ...ἄπαντα. αἰτιατ. τοῦ κατά τι.—οἱ χρώμενοι=οἱ φίλοι.—ἡττῶμαι τινος=ἡττων εἰμί τινος=ὑποχωρῶ εἰς τινα.—σεμνὸς=σοβαρός, σεβαστός.—συναγωγὴ τοῦ προσώπου=κατήφεια, σκυθρωπότης.—κατασκευὴ τοῦ βίου=ἡ διευθέτησις τοῦ βίου, ὁ τακτικὸς βίος.—δμολογία=συμφωνία.—τὰ διὰ τύχην γιγνόμενα (ἀγαθά)· εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κ.τ.λ. τὰ δὲ δι' αὐτόν· εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετή.—ἥγουμαι τῶν ἥδονῶν=ἔξουσιάζω τὰς ἥδονάς.—ῥάστωνη=ἀναψυχὴ, ἀνάπαισις ἀπὸ τοὺς κόπους.—ὅλως=ἐν συντόμῳ.—ῶν=τούτων ἀ.—πολιτεία=πολίτευμα.—δημοτικὸς=ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαὸν.—πολιτικὸς=ἰκανὸς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (τοῦ κοινοῦ).—τυραννικὸς = βασιλικὸς.—τῷ...διαφέρειν = διότι ἔξειχε καθ' ὅλα ταῦτα (δῆλ. θεραπείᾳ, διοικήσει, εὐβουλίᾳ).

§ 47 - 50. ἐμπόριον=ἀγορά, τόπος ὃπου οἱ ἐμπόροι πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματα. ἐμπορίω χρῶμαι=ἔχω ἀγοράν.—κατασκευαὶ=δημόσιαι οἰκοδομαί.—ἀπολείπομαι τινος=εἴμαι κατώτερός τινος.—ἐνεποίησεν· ἐνν. αὐτῇ.—τῶν...καταφρονούντων· ἀναφέρεται εἰς τὸ πολλούς.—μείζω λέγω τῶν προσόντων τινὶ (=εἴμαι ὑπερβολικὸς εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τινι ὑπαρχόντων προτερημάτων)=παραμεγαλώνω τὰ προτερήματά τινος.—ἔφικοιτο· ἐνν. τῷ λόγῳ. ἔφικνοῦμαι τινος τῷ λόγῳ=ἐπιτυχῶς παριστάνω, περιγράφω τι διὰ λόγου.—δς=διότι οὗτος.—φύσις=μεγαλοφύτα.—δ τόπος ὅλος δ περιέχων τὴν νῆσον=ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς νήσου.—ἀπροσοίστως=ἀγρίως.—ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω=δὲν δύναται κανεὶς νὰ μὲ πλησιάσῃ· ἀντιτίθενται δὲ ταῦτα εἰς τὰ ἀνωτέρω: πραότητα καὶ μετριότητα.—χαλεπῶς εἶχον· ἐνν. οἱ πολῖται καὶ οἱ περιοικοῦντες ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλιν καὶ τόπον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὔαγόρου ἔξεπολίτισεν καὶ ἔζηγνεισε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμῖνος, διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὄποιων ἔξεπολιτίσθη καὶ ὅλη ἡ νῆσος, ἀν. καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ κρά-

τος τοῦ Εὐαγόρου.—μεταπίπτω=μεταβάλλομαι.—οἴτινες αὐτῶν=τίνες αὐτῶν.—κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα = πράγματα (ἔπιπλα, σκεύη) καὶ συνήθειαι.—οἱ περὶ τὴν μουσικὴν=οἱ μουσικοί.—εἰωθότες ἡσαν=εἰώθεσαν.—ούδεις ὅστις οὐ=πᾶς τις πρβλ. ἐν § 13: οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ.

E'. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρα προσείλκυσαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα πολλοὺς καὶ ιδίως τὸν Κόνωνα (§§ 51 - 57).

§ 51 - 56.—μέγιστον δὲ τεκμήριον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—τρόπος καὶ ὀσιότης=χαρακτήρ καὶ δικαιοσύνη.—κουφότερος=δηιγώτερον πιεστικός.—νόμιμος=ό σεβόμενος τοὺς νόμους.—ἔργον=δύσκολον.—δυστυχήσας· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἥπτα τῶν Ἀθηναίων εἰς Αἰγάς ποταμοὺς (405 π.Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κόνων περισώσας ὀκτὼ πλοῖα κατέψυγε μὲ αὐτὰ πρὸς τὸν Εὐαγόραν.—σῶμα=ζωὴ.—ἐκείνῳ...αὐτὸν· καὶ αἱ δύο ἀντωνυμίαι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀναφέρονται (τὸν Εὐαγόραν).—πάσχω ἀγαθὸν=ἀπολαύω καλόν, εὔεργετοῦμαι.—οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες=μόλις ἐπλησίασαν ἀλλήλους, μόλις συνανεστράφησαν.—περὶ πλείονος ποιοῦμαί τινα ἦ=περισσότερον ἐκτιμῶ τινα παρά.—δμονοοῦντες· ἀναφέρεται εἰς τὸ διετέλεσαν.—μεγάλῃ μεταβολῇ κεχρημένην· ὄντως μεγάλην μεταβολὴν ὑπέστη, διδτι, ἐνῷ πρότερον ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος, τότε ἦτο ὑπήκοος εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν τοὺς τριάκοντα τυράννους καὶ κατεδάφισαν τὰ τείχη της.—ἐπεποίηντο· ἐνν. οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τῆς ἡμετέρας πολεως.—ταχύν· κατηγορμ. εἰς τὸ τὸν καιρόν.—ἐπεχείρησαν· ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιλάου.—ἐκεῖνοι· δηλ. ὁ Κόνων καὶ ὁ Εὐαγόρας.—τῶν στρατηγῶν· δηλ. τοῦ Φαρναβάζου καὶ τοῦ Τισσαφέρνους.—νομίζοντες· αἰτιολ. μτχ.—πεζὸν στρατόπεδον καθίσταμαι=συγκροτῶ στρατόπεδον πεζικοῦ στρατοῦ.—τούτῳ· δοτ. ὀργαν.—τὴν ἥπειρον· ὀνομάζει οὕτω ὁ Ἰσοκράτης τὴν ὑπο· τὴν ἔξουσίαν τῶν Περσῶν χώρων.—μόνον· ἐπιφρ. ἀντὶ μόνην.—ταῦτα=εἰς ταῦτα.—ναυτικοῦ συλλεγέντος· ὁ Κόνων διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ναύαρχος κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων συνέλεξε πλοῖα εἰς Κύπρον, Φοινίκην κ.τ.λ., βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Φαρναβάζου. Μὲ τὸν στόλον τοῦτον ὁ Κόνων συναντήσας παρὰ τὴν Κνίδον τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Πείσανδρον κατεναυμάχη-

σεν αύτὸν (394 π.Χ.), μετὰ τὴν νίκην δὲ πλείστας πόλεις ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης.—πάλιν ἀνέλαβε· πλεονασμός.—τοῦτο τε... παρασκευάσαντος· ὁ Εὐαγόρας ὅχι μόνον αὐτοπροσώπως ἐβοήθησεν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε νὰ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος μέγα μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου.—ὑπὲρ δὲ τὰ διοῖα (κατορθώματα, εὐεργεσίας).—οὗπερ· εἰς τὸν Κεραμεικὸν, παρὰ τὴν βασίλειον στοὰν καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός.—σφῶν αὐτῶν=ἀλλήλων.

ς'. ‘Ο πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν πόλεμος τοῦ Εὐαγόρου καὶ τὰ ἀποτελέσματά τον ἀνυψώνονταν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἄνδρας (§§ 57-65).

§ 57 - 65. βασιλεύς βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὁ Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων (401 - 361 π.Χ.).—**ἔδεισεν** ἀόρ. τοῦ ποιητ. ρ. **δείδω**=φοβοῦμαι.—**Κόνωνος** πρβλ. Πανηγ. § 154: Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι).—οὕτως ἔχω πρός τινα = οὕτω διατείθεμαι πρός τινα.—**λαθεῖν** κεῖται ἀπολύτως (=νὰ κρυφθῇ).—**σπουδάσας...νομίσας** ἐκ τοῦ φαίνεται.—μέγιστον δὲ τεκμήριον πρβλ. § 52.—τοῦ μέν· δηλ. Κύρου.—διὰ τὸ μὴ φροντίζειν=διὰ τὴν δλιγωρίαν.—μικροῦ δεῖν=σχεδόν.—**ἔλαθεν** αὐτὸν ἐπιστὰς=χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσῃ, ἀπροόπτως ἐπέστη· ἐφίσταμαι ἐπὶ τι=πλησιάζω εἰς τι.—**βασιλειον**=ἀνάκτορον, καθέδρα τοῦ βασιλέως, πρωτεύουσα.—**πρὸς δὲ τοῦτον** δηλ. τὸν Εὐαγόραν.—ἐκ πολλοῦ· δηλ. χρόνου.—**μεταξὺ πάσχων εὗ** τὸ ἐπίρρ. μεταξὺ προτάσσεται τῆς χρον. μτχ. πρὸς δήλωσιν τοῦ συγχρόνου (μεταξὺ... ἐπεχείρησε=συγχρόνως, ἐνῷ εὐηργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐαγόρου, ἐπεχείρησε...).—**φαῦλος**=μηδαμινός, ἀσήμαντος.—**αὐτῷ** ἀναφέρεται εἰς τὸ γιγνομένας.—κατὰ μικρὸν=δλίγον κατ' ὀλίγον, σιγά-σιγά.—**φύσις**=μεγαλοφύτα.—**πολὺ περὶ μειζόνων=περὶ πολὺ μειζόνων** ἐνταῦθα ὁ Ἰσοχράτης ὑπαινίσσεται τὴν ἀποστασίαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62).—**δρμάω - ὡ** (κεῖται ἀπολύτως)=δεικνύω λῆλον, σπουδήν.—**ταῖς δυνάμεσι** δοτ. τοῦ κατά τι.—**ἀπολελειμμένος** πρβλ. ἐν § 48: λίαν ἀπολειφθῶ.—**ἢ τοῖς ἄλλοις**=ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις.—**Πνυταγόραν** οὗτος, ὃτε ὁ Εὐαγόρας εἰς ναυναυμαχίαν τινὰ ἐνικήθη καὶ ἐπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ βοήθειαν, μόνος ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπερήσπισε τὴν Σαλαμῖνα.—μικροῦ ἐδέησε...

κατασχεῖν=διλίγον ἔλειψε νὰ... —**Κύπρον**· τὰς πλείστας πόλεις τῆς νήσου ἐκυρίευσε. —**πολλούς**· ὑποκμ. εἰς τὸ μεμνῆσθαι. —**τελευτῶν**. χρον. μπχ. ἴσοδυναμοῦσα μὲ ἐπίρρ. (=τελευταῖον, τέλος). —**ἐμπίπλημι** τινά τινος=γεμίζω τινὰ ἀπὸ κάτι, κάμνω τινὰ νὰ βαρεθῇ κάτι. —**γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος**=συλλαμβάνω τινὰ ζωντανόν. —**ἐποιήσαντο**· δηλ. οἱ Πέρσαι διὰ τοῦ Ὁρόντου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. —**λύω νόμον**=καταργῶ τὴν συνήθειαν. —**κινῶ τι**· πρβλ. § 7. 'Ο Εὐαγόρας συνῆψεν εἰρήνην μὲ τὸν ὄρον νὰ βασιλεύῃ τῆς Σαλαμῖνος, νὰ δίδῃ ὡρισμένον ἐνιαύσιον φόρον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ «ὑπτακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προστάττοντι». —**ἀφείλετο**· δηλ. ὁ βασιλεὺς. —**ἔτη δέκα**· 385 - 376 π.Χ. —**τῶν αὐτῶν**· δηλ. πόλεων ἢ χωρίων. —**τὴν... πόλιν**, ἣν **ταύτην**· μὲ ἔμφασιν ἐπιτάσσεται ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία, ὅταν προτάσσεται τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀναφορική. —**γάρ**· διασαφητικόν. —**καίτοι** (ἀντὶ τοῦ τοι) = πράγματι, τῷ ὄντι. —**ἀρετὴ** = εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη. —**φανεῖται...** **ὑπερβαλόμενος** = θὰ παρουσιασθῇ ὅτι ὑπερέβαλε. —**τὸν τῶν ἡρώων**· ἐνν. πόλεμον. —οἱ μὲν γάρ· δηλ. ἥρωες. —**αὐτῶν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ μείζω.

Z'. *Συγκριτόμενος μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας παροντιάζεται ἀνώτερος αὐτῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔζησεν εὐτυχῆς καὶ μετὰ θάνατον μηνύμην ἀθάνατον κατέλιπε* (§§ 66 - 72).

§ 66 - 69. τῶν τότε· δηλ. τῶν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀκμασάντων. —**δεῖς** (πρβλ. § 40) = διότι οὗτος. —**πολιτεία** = διοίκησις τῆς πόλεως. —**ἄμεικτος** = ἀκοινώνητος, ἔξενος (πρβλ. ἐν § 47: οὔτε τοὺς "Ελληνας προσδεχομένων" καὶ ἐν § 49: ἀπροσοίστως εἶχον). —**παντάπασι** = παντελῶς. —**χρησιμώτερον...** **τῶν ἀλλων**· νοοῦνται οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι οἱ ἀρχοντες τῶν παραλίων πόλεων, οἱ όποιοι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔδωσαν πλοῖα εἰς τὸν Κόνωνα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Λακεδαιμονίων. —**τῆς Ἀσίας κύριος**· τοῦτο ἔγινε διὰ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (387 π.Χ.). — οἱ δ' "Ελληνες αὐτονομίας ἔτυχον" πρβλ. ἐν § 56: οἱ δ' "Ελληνες ἡλευθερώθησαν". —**ἐπέδοσαν** (κεῖται ἀπολύτως) = προώδευσαν. —**τὴν ἀρχὴν δώσοντας**· δηλ. τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν· τοῦτο δὲ ἔγινε μετὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Κνίδον καὶ τὸν Θρίαμβον τοῦ Κόνωνος. —**Εὐαγόρας**· ποιητ. αἴτιον. —**πότερον**· ἐνταῦθα δὲν ἀκολουθεῖ, ὡς συνήθως, εἰς μόνον ἢ ἀλλὰ τρεῖς. —**καθ' ὅ, τι αὐτῶν** = εἰς ὅ, τι ἐξ αὐτῶν.

§ 70 - 72. οἱ προγεγενημένοι = οἱ πρόγονοι. — ἀξιοῦμαί τινος = κρίνομαι ἀξιός τινος. — δωρεὰ = τὸ χάρισμα· ταύτης τῆς δωρεᾶς δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κ.λ.π. — σημεῖον = ἀπόδειξις. — ἐνθάδε = ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς. — θεοφιλῆς = θεάρεστος. — ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας· λέγων ταῦτα ὁ Ἰσοκρ. ἔχει ὑπ' ὅψιν του ιδίως τὸν Ἡρακλέα. — θαυμαστὸς = ἀξιός θαυμασμοῦ. — μακαριστὸς = ὁ νομιζόμενος εὐδαίμων. — τί ἀπέλιπεν (ἐνν. Εὐαγόρας) εὐδαιμονίας; (πὸ τί εἶναι ἀντικμ.) = ποῖον εἶδος εὐδαιμονίας τοῦ ἔλειψε; Ποίᾳ εὔτυχίᾳ τοῦ ἔλειψεν; — ὅς· (πρβλ. § 66) = διότι οὕτος. — ἔκεινω· ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτῶν. — τῷ σώματι = τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος (πρβλ. § 22 - 23, ἐνθα ἀναφέρει τὰ προτερήματα αὐτοῦ). — γνώμη· πρβλ. § 41. — ἄμοιρος = ἀμέτοχος. — τὴν ἡλικίαν· δηλ. τὴν γεροντικήν. — μήτε τῶν νόσων· καὶ αὐτὸς ὁ θάνατός του δὲν προῆλθεν ἀπὸ ἀσθένειαν. — τυχεῖν· συνάπτεται μὲ τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν δ... εἶναι. — εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας = εὐτεκνίας καὶ πολυτεκνίας. — διαμαρτάνω τινὸς = ἀποτυγχάνω τινός. — καὶ τοῦτο· μὲ ἔμφασιν ἐπανελήφθη ἡ ἀντωνυμία. — συμπίπτει τινὶ τι = συμβαίνει εἰς τινά τι. — ἴδιωτικός = ὁ ἀριθέων εἰς ἴδιωτας (ἀπλοῦς πολίτας). — τὸν μέν· δηλ. Νικοκλέα. — ἄνακτες ἐκαλοῦντο οἱ νεῖοι καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, ἄνασσαι δὲ αἱ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες (πρίγκιπες καὶ πριγκίπισσαι). — τῶν ποιητῶν· ὑπονοεῖ τὸν "Ομηρον, ὁ ὄποιος" (Ιλ. Ω, 258) λέγει περὶ τοῦ "Εκτορος" ὅτι ἦτο θεὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ὠμοίαζε μὲν δὲν θνητοῦ ἀλλὰ θεοῦ. — περὶ τὴν ἔκεινου φύσιν = περὶ τῆς φύσεως ἔκεινου (δηλ. τοῦ Εὐαγόρου).

H'. Ἐπὶ λόγος. Ζητεῖ συγγράμμην ἀπὸ τὸν Νικοκλέα, διότι διὰ τὴν γεοργικήν τον ἡλικίαν δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐξυμήσῃ τὸν Εὐαγόραν δπως ἐποετεῖ λέγει δτι σκοπιμωτέρα εἶναι ἡ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ εἰκὼν τοῦ Εὐαγόρου παρὰ οἱ ἰδρυόμενοι ἀνδριάντες αὐτοῦ καὶ τέλος προτρέπει αὐτόν, ὅπως ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων γένη ἀντάξιος αὐτῶν (§§ 73 - 81).

§ 73 - 77. τῶν οὖν... πολλὰ μέν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἔγω δ', ὁ Νικόκλεις· ὁ δὲ δεύτερος μὲν εἰς τὸ οὐ μὴν ἀλλά. — τῶν μὲν οὖν· ἐνν. ἀνηκόντων ἡ ἀναφερομένων. — ὑστερίζω τῆς ἐμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαίαν ἡλικίαν μου. — φι-

λόπονος = ἐπιμελής.—**ὅσον...** δύναμιν = ὅσον ἔγώ ἔγκωμιάζειν ἡδυνάμην.—τὰς τῶν πράξεων ἐνν. εἰκόνας.—οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι = οἱ τεχνικῶς συντεθειμένοι λόγοι.—ταύτας· δηλ. τὰς εἰκόνας.—**οὕτως...** ὡς = τόσον ... ὅσον.—φιλοτιμοῦμαι ἐπί τινι = καυχῶμαι διά τι.—γνώμη· πρβλ. §§ 27, 41 καὶ 61.—τύποι = εἰκόνες καὶ ἀνδριάντες.—ἔξενεχθῆναι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντας, οἱ ὄποιοι μένουν ὅπου τοὺς στήσουν.—**διατριβαῖ** = συναναστροφαί, συνδιαλέξεις.—ἀγαπῶμαι = ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι.—**εὐδοκιμῶ** = ἔχω ὑπόληψιν.—πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας.—**ὅτι** = διότι.—πεπλασμένος = ὁ καμωμένος μὲ πηλόν.—γεγραμμένος = ζωγραφημένος.—**όμοιό ω - ᾗ τί τινι** = εἴδομοιώνω, κάμνω ὄμοιον (ἴσον) τι πρὸς ἐν ἄλλο.—**αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἔνοῦσαι** = αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὰ λεγόμενα, αἱ διὰ τῶν λεγομένων φανεραὶ γιγνόμεναι: «Οὐδεὶς ἔχων ἀσθενικὸν σῶμα δύναται, παρατηρῶν προσεκτικὰ τὸν ἀνδριάντα λ.χ. τοῦ Ἡρακλέους, νὰ ἀποκτήσῃ σωματικὴν δύναμιν· καθεὶς ὄμως, ὁ ὄποιος θέλει νὰ γίνη χρηστὸς ἄνθρωπος, ἀκούων τοὺς ἐπαίνους τούτους εὔκόλως δύναται νὰ μιμηθῇ τὰ ἥθη καὶ τὰ φρονήματα, τὰ δοποῖα γίγνονται φανερὰ ἀπὸ τὰ λεγόμενα».—**χρηστοῖς** κατηγρ. εἰς τὸ βουλομένοις.—**γράφω** ἀντὶ συγγράφω.—**τοῖς ἀπ'** Εὐαγόρου· ἐννοεῖ τὸν Πυνταγόραν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλέους.—**παράκλησις** = προτροπὴ (πρὸς μίμησιν τοῦ Εὐαγόρου).—**θεωρεῖν**· δηλ. ὡς εἰκόνα.—**συνδιατρίβω τινὶ** = ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ τι.—**φιλοσοφία** = παιδεία.—**έτέρους** = οὐκ οἰκείους, ἀλλοτρίους.—**ζηλῶ τινα** = μιμοῦμαι τινα.—καὶ λέγειν καὶ πράττειν· ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἰσοκράτη.—**δυνήσει**· κατὰ ἐνικὸν ἀριθμόν, διότι ἔχει ὅπ' ὅψιν του μόνον τὸν Νικοκλέα.

§ 78 - 81. καταγιγνώσκειν· ἐνν. **σοῦ**, ὡς νῦν ἀμελεῖς· τὸ καταγιγνώσκειν ἐνταῦθα συνετάχθη μὲ γενικὴν καὶ εἰδικὴν πρότασιν ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. τοῦ πράγματος.—**ὅτι**· αἰτιολ.—**διακελεύομαι τινὶ περὶ τινος** = δίδω συμβουλάς εἰς τινα διὰ κάτι τι.—καὶ πρῶτος καὶ μόνος· ταῦτα εἶναι ὑπερβολικά, διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνες ἦσαν πεπαιδευμένοι (Ἀγησίλαος, Διονύσιος).—**εἰμὶ ἐν τινὶ** = ἔχω τι.—**ἐπιθυμεῖν**· ἐκ τοῦ ποιήσεις.—**διατριβὴ** = ἐνασχόλησις εἰς τι, σπουδή.—**ἀφεμένους**· ἐνν. **τούτων**.—**εἰδώς**· ἐναντιωμ. μτχ.—καὶ ποιῶ

καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ... ταῦτα λέγει ὁ Ἰσοκράτης, διὰ νὰ μὴ φανοῦν αἱ συμβουλαὶ του αὐστηραῖ.—ἀπολείπομαι=μένω ὅπιστο.—ἔξ ὥν=δι' ὥν.— παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι=παρακινῶ τινα νὰ...—ἐπι-
μελεῖσθαι... ἀσκεῖν· ἐκ τοῦ προσήκει.—ώς ἀπασι... αἰτιολ. πρό-
τασις.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τι=θεωρῶ τι ἄξιον πολλῆς τιμῆς, ἐκ-
τιμῶ τι πολὺ.— ἀγαπᾶν· ἐνν. σε (ἐκ τοῦ κατωτέρω τυγχάνεις).—
ἀγαπῶ=ἀρκοῦμαι.—οἱ παρόντες=οἱ σύγγρονοι.—γίγνομαι ἐκ τι-
νος=κατάγομαι ἀπό τινα.—τὸ παλαιὸν... τὸ ὑπογυιότατον· ἐπίρρο.—
τὸ ὑπογυιότατον=ἐπ' ἐσγάτων, πρὸ δλίγου.—οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς
σοὶ τιμαῖς ὄντες=οἱ ἔχοντες τὸ αὐτὸ μὲ σὲ ἀξίωμα, οἱ λοιποὶ βασι-
λεῖς.—ἔστιν ἐπὶ σοὶ= εἰς τὸ χέρι σου εἶναι.—προσήκει· ἐνν. γε-
νέσθαι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A'. Λυσίου Λόγοι		Σελ.	7 - 54
1. Εἰσαγωγὴ	"	7 -	8
2. Κείμενον	"	9 -	34
1) Περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία	"	11 -	20
2) Ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	"	21 -	27
3) Κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν	"	28 -	33
3. Ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις	"	35 -	53
1) Ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογίας	"	37 -	44
2) Ἐπὶ τοῦ ὑπέρ τοῦ Ἀδυνάτου	"	45 -	49
3) Ἐπὶ τοῦ κατὰ Σιτοπωλῶν	"	50 -	53
B'. Ἰσοκράτους Λόγοι	"	55 - 145	
1. Εἰσαγωγὴ	"	59 -	65
2. Κείμενον	"	67 -	110
I. Πρὸς Δημόνικον	"	69 -	79
II. Πρὸς Νικοκλέα	"	80 -	91
III. Εὐαγόρας	"	92 -	110
3. Ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις	"	111 -	145
I. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Δημόνικον	"	113 -	122
II. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Νικοκλέα	"	123 -	131
III. Ἐπὶ τοῦ Εὐαγόρου	"	132 -	145

ΕΞΩΦΥΛΛΟΝ ΗΡΟΥΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΗ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

0020556560

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΘ/ΙΒ, 1972 (V) ANTIT. 173.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2205/31-3-1972

Έκτυπωσις - Βιβλιοδεσία : Κ.ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ - Α.ΜΑΛΙΚΟΥΤΗΣ Ο.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

